

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

UYGULAMALI TEMEL MÜZİK BİLGİLERİ

YRD. DOÇ. DR. AYNUR ELHANKIZI

UYGULAMALI
TEMEL MÜZİK BİLGİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Aynur ELHANKZI

EĞİTİM YAYINEVİ UYGULAMALI TEMEL MÜZİK BİLGİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Aynur ELHANKZI

Copyright © Bu kitabın Türkiye’deki her türlü yayın hakkı Eğitim Kitabevi Yayınlarına aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Eğitim Yayınevi® Eğitim Kitabevi’nin Tescilli Markasıdır.

DİZGİ & KAPAK TASARIMI

Eğitim Yayınevi
Dizgi Birimi

BASKI VE CİLT

Olgun-Çelik Ofset
Yeni Matbaacılar Sitesi Yayın Cad. No: 91
TEL: 0332 342 32 20
Sertifika No: 18394

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YAYINCI SERTİFİKA NO: 14824

Eylül - 2012
ISBN: 978-605-4392-98-8

EĞİTİM KİTABEVİ
Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121
Tel&Faks: (0332) 351 92 85 Meram/KONYA
egitimkitabeviyay@hotmail.com

İnternette sipariş için
www.kitapmatik.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
SES.....	7
Sesin Fiziksel Yapısı	7
Müzikal Sesin Özellikleri	7
Ses Dizisi Esas Sesler Oktavlar	8
NOTA YAZIMI	13
Porte, Nota ve Notaların Süre Değerleri.....	13
Nokta, Bağ, Puandorg	15
Nota Kuyruklarının Yazımı	16
Anahtar	21
Alterasyon İşaretleri, Enarmonik Sesler,	28
Notaların Harfli İsimleri	29
RİTİM, METRUM.....	35
Basit, Bileşik ve Aksak Tartımlar (Senkop).....	43
Tempo	46
Sayma Tekniği	49
ARALIKLAR.....	61
Aralıkların Derece Sayısı ve Niteliği	62
Artık ve Eksik Aralıklar	64
Aralık Çevrimleri	78
Bileşik Aralıklar	79
Konsonans ve Dissonans Aralıklar.....	81
MOD GAM (DİZİ) VE TONALİTE.....	90
Doğal Majör	90
Minör Modu Doğal Minör Gamı	93
Tonaliteler ve Onların Harflerle İşaretleri	94
Beşliler Çemberi	95
Majör ve Minör Tonalitelerin Türleri	112
MAJOR VE MİNOR GAMLARINDA KURULAN ARALIKLAR....	121
Doğal Majör ve Minörde Kurulan Aralıklar.....	121
Armonik Majör ve Minörde Kurulan Aralıklar	128
Triton Aralıkları	128
Karakteristik Aralıklar	130
AKORLAR.....	136
Üç sesli akorlar	136
Üç Sesli Akorların Çevrimleri	138

Majör ve Minör Gamlarında Temel Üç sesliler ve Çevrimleri	146
ARMONİK MAJÖR VE MİNÖRDE KURULAN ÜÇ SESLİ AKORLAR	155
Artık Üç Sesliler	155
Eksik üç sesliler	156
Yedili Akorlar	161
Dominant Yedili Akoru D7	168
Yedinci Yedili Akoru VII7	176
İkinci Yedili Akoru II7	184
Dominant Dokuzlu - Nonakor (D9 ve II9)	191
Akorların Tam Fonksiyonel Sistemi	197
Üçsesli Akorlar	197
Yedili Akorlar	197
MODLAR KROMATİK GAMLAR.....	199
Orta Çağ Modları (Eski modlar	199
Pentatonik Modlar	201
Biarmonik ve Tam Tonlu Modlar.....	202
Kromatik Gamlar.....	206
MODÜLASYON, TONALİTELERİN AKRABALIĞI.....	212
Akraba Tonalitelere Yönelme ve Modülasyonlar	213
Tonalite ve Transpozisyon	218
Sekvens	226
NOTA YAZIMINDA İŞARETLER	230
Nota Yazımında Kısaltma İşaretleri	230
Süslemeler	233
Forşlag, Mordan, Gruppetto, Tril	233
Artikülasyon İşaretleri.....	236
Dinamik İşaretler	238
Çoksesli Müziğin Nota Yazımı	240
MÜZİK TERMINOLOJİSİ	243
KAYNAKÇA	255

ÖNSÖZ

Müzik insanın duygu ve düşüncelerini dile getiren ve duyulduğu anda etkileyen bir sanattır. Bu ifade sanatının harflerini; notalar, gramerini de Müzik Teorisi Kuramlar oluşturur. Bu kuramlar yüzyıllar boyunca süregelen halk müziği ve klasik müzik örneklerinin birikiminden oluşarak biçimlenmiştir.

Müzik Teorisi; özünde müziğin tüm teknik içeriğini taşımaktadır.

Temel Müzik Teorisi (Müziğin Elementer Teorisi) müziğe yeni başlayan her insanın temel eğitim ihtiyacını gidermektedir.

Bu kitap metodik kurallar doğrultusunda Temel Müzik Teorisinin bütün bilgilerini ele almaktadır.

Kitap üç bölümde incelenmiştir:

1. Temel Müzik kuramları
2. Armoniye giriş
3. Yazılı alıştırma ve uygulamalar.

Birinci bölümde Temel Müzik kuramları genel bilgilerle sınırlı kalmadan farklı sistemlerin ekollerine göre de yorumlanmıştır. Örneğin; Aralıklar ve Gamlar konularının Fransız Teori Sistemine göre değişik yorumlanması kitapta yer almaktadır.

Temel Müzik Teorisi konuları dışında, Armoni konularına da giriş yapılarak bazı bilgiler verilmektedir. Akriba Tonalitelere Yönelme ve Modülasyonları, Sekvens konularını ve ödevler kısmında ele alınmış olan akorlar zinciri ve aralık çalışmalarını buna örnek gösterebiliriz.

Yazılı alıştırma ve uygulamalarda yer alan konular, sadece teorik kuramlarla sınırlı kalmamış; her konuya ilişkin soru, ödev ve piyano alıştırmaları şeklinde işlenmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Aynur Elhan kızı (Sultanova) Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de doğmuştur.

1995 yıllarında Azerbaycan Devlet Konservatuarında eğitim görmüş, Müzik Tarihi ve Teorisi Fakültesinden derece ile mezun olmuştur.

1995 – 1996 yılları arasında Bakü Müzik Akademisinde (Azerbaycan Devlet Konservatuarı) Öğretim Görevlisi olarak göreve başlamıştır. 1995 – 1997 yılları arasında Bakü Müzik Akademisinden Master derecesi almıştır.

1996 – 2001 yılları arasında Bilkent Üniversitesi “Müzik ve Sahne Sanatları” Fakültesinde Öğretim Görevlisi olarak çalışmıştır.

2001 – 2004 yıllarında Bakü Müzik Akademisinde Öğretim üyeliğine devam etmiştir. Bakü Müzik Akademisinde Yrd.Doç.Dr. (2004) ve Doç.Dr. (2007) unvanlarını almıştır.

2006 yılında “Muasır Devrin Solfej Sistemleri” (Bakü 2006) adlı ders kitabı basılmıştır.

Akademik konularla ilgili Ulusal ve uluslar arası yayınları bulunan Aynur Elhan kızı “XX.yy. Müzik teorisinde solfej sistemlerinin karşılıklı analizi” konusunda doktora tezine sahiptir.

‘Müziğin Temel Kuramları’ 2008 (Ankara - 2008), ‘Armoni’ (2010) adlı ders kitapları basılmıştır. 2004 yılı itibariyle halen N.Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında, Yrd. Doç. olarak Akademik çalışmalarını sürdürerek, Müziksel İşitme Okuma ve Yazma, Armoni Kontrpuan Eşlikleme ve Müzik Biçimleri vermektedir.

SES

Sesin Fiziksel Yapısı

Sesi fiziksel ve müzikal olarak iki anlamda kullanabiliriz. Ses bir cismin titreşmesinden meydana gelir ve bu cisme ses kaynağı denir. Titreşen cisim hava moleküllerini de titreştirir ve bu titreşim etrafa dalgalar halinde yayılır. Bu ses dalgaları kulağımızdaki zarın titreşimiyle kulağın iç kısmına buradan da sinir sistemiyle beyine kadar ulaşır.

Çevremizdeki seslerin bazıları kalın, bazıları incedir. İnce sesleri kalın seslerden ayıran özelliğe sesin yüksekliği denir. Sesin yüksekliği sesin frekansı ile ilgilidir.

Müzikal Sesin Özellikleri

Yaşadığımız çevrede pek çok farklı ses duyabiliriz. Ama bu seslerin hepsini müzik içerisinde kullanamayız. Belirli bir ses yüksekliğine (frekansına) sahip olmayan seslere gürültülü sesler diyebiliriz (yaprak hışırtısı, rüzgar sesi vb.) ve kulağımız bunları müzikal seslerden ayırabilir.

Müzikal sesin fiziksel yapısının üç özelliği vardır:

Yükseklik (diklik veya frekans)

Gürlük (Şiddet)

Tını (renk)

Sesin Yüksekliği: Ses yüksekliğine sesin frekansı da diyebiliriz. Frekans, bir ses kaynağının saniyede oluşturduğu titreşim sayısıdır. Frekans arttıkça ses tizleşir, azaldıkça ses pesleşir. Uluslararası sistemde (SI) frekans birimi Hertz (Hz) olarak tanımlanır.

Sesin Gürlüğü: Sesin gürlüğü, sesin şiddeti ile ilgilidir ve titreşen cismin genliğine bağlıdır. Örneğin titreşen cisme hafif vurulduğunda oluşan sesin genliği küçük, kuvvetli vurulduğunda ise büyüktür. Kısaca genliği küçük olan sesler hafif, büyük olanlar ise kuvvetlidir.

Sesin Tınısı: Bir çalgının sesiyle diğer çalgının sesi ya da bir insan sesi arasında belli bir nitelik farkı vardır. Çeşitli seslerin birbirinden farklı olan rengi ve niteliğine sesin tınısı denir.

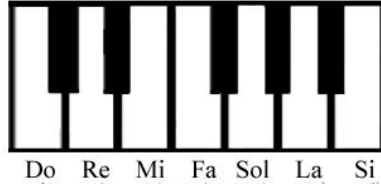
Sesin fiziksel yapısının yanında, süresi de önemli bir unsurdur. Sesin uzunluğu veya kısalığı onun fiziksel yapısını değiştirmese de, süre değeri sesin diğer özellikleri kadar önemlidir.

Sesin süre değeri: Sesin süre değeri, ses kaynağının titreşim zamanına bağlıdır. Örneğin, sesin başlangıçtaki titreşim zamanı ne kadar geniş olursa, onun bitiş zamanı da o kadar uzun olur.

Ses Dizisi Esas Sesler Oktavlar

Seslerin yükseklik derecesine göre sıralanmasına ‘ses dizisi’ denir. Ses dizisinde yer alan her bir sese derece veya perde ismi verilir. Müzik sisteminin tüm ses dizisi 88 sesi kapsar (bu sesleri piyano klavyesinde görmek mümkündür).¹

¹ Ses dizisinin esas perdelerinin yedi farklı adı vardır. Bu derecelerin tam yükseklik sırasına göre adlarını ilk kez Guido d’Arrezzo (995-1050) bir ilahinin her satırının ilk hecesine göre vermiştir. Ut, re, mi, fa, sol, la olarak adlandırılan bu notalara si notası daha sonra, yani 1574 yılında ilave edildi ve “ut” hecesi şarkı söyleme tekniğine uymadığı için “do” hecesi ile değiştirildi.

Müzik teorisinde iki aynı ses arasındaki mesafeye, kısaca yedi esas sesi içeren ses dizisine ‘oktav’ denir. Her oktavın başlangıç notası “do” olarak kabul edilir. Tüm ses dizisi yedi tam, iki yarım oktavdan oluşur. Oktavların isimleri pesten itibaren şunlardır:

***Subkontra* oktav**

***Kontra* oktav**

***Büyük* oktav**

***Küçük* oktav**

***Birinci* oktav**

***İkinci* oktav**

***Üçüncü* oktav**

***Dördüncü* oktav**

***Beşinci* oktav (do sesi)**

Sorular

1. Sesin fiziksel anlamı nedir?
2. Müzikal sesle gürültülü ses arasında nasıl bir fark vardır?
3. Müzikal sesin özellikleri nedir?
4. Sesin yüksekliği ne ile ilgilidir?
5. Sesin gürlüğü nedir?
6. Sesin tınısı nedir?
7. Sesin süre değeri nedir?
8. Ses dizisi nedir?
9. Ses dizisinin esas sesleri hangileridir?
10. Oktav nedir?
11. Ses dizisinde kaç oktav vardır?
12. En pes ses hangi oktava aittir?
13. En tiz ses hangi oktava aittir?

Ödev

1. Ses dizisinin tüm esas seslerinden çıkıcı ve inici olarak sesleri sıralayın

a) *do, re, mi, fa, sol, la, si, do*

re, mi, fa, sol, la, si, do, re

mi, fa, sol, la, si, do, re, mi

fa ...

b) *do, si, la, sol, fa, mi, re, do*

si, la, sol, fa, mi, re, do, si

la...

2. Ses dizisinin esas seslerini çıkıcı ve inici olarak, bir ses arayla söyleyiniz.

a) *do, mi, sol, si, re, fa, la, do*

re, fa, la, do, mi, sol, si, re

mi...

b) *do, la, fa, re, si, sol, mi, do*

si, sol, mi, do, la, fa, re, si

la...

Piyanoda:

1. Oktavları piyanoda göstererek, isimlerini söyleyiniz.
2. Aşağıdaki notaları piyanoda, adları geçen oktavlarda gösteriniz.
 - a) Subkontro – *si* sesi
 - b) 1. oktav – *la* sesi
 - c) 3. oktav – *mi* sesi
 - d) 5. oktav – *do* sesi
 - e) Büyük oktav – *fa* sesi
 - f) Kontro oktav – *sol* sesi
 - g) 4. oktav – *re* sesi
 - h) Küçük oktav – *mi* sesi
 - i) 2. oktav – *la* sesi
3. Piyanoda tüm tam oktavları göstererek isimlerini söyleyiniz.
4. Piyanoda tüm yarım oktavları göstererek isimlerini söyleyiniz.
5. Aşağıdaki sesleri tüm oktavlarda çalınız.

NOTA YAZIMI

Porte, Nota ve Notaların Süre Değerleri

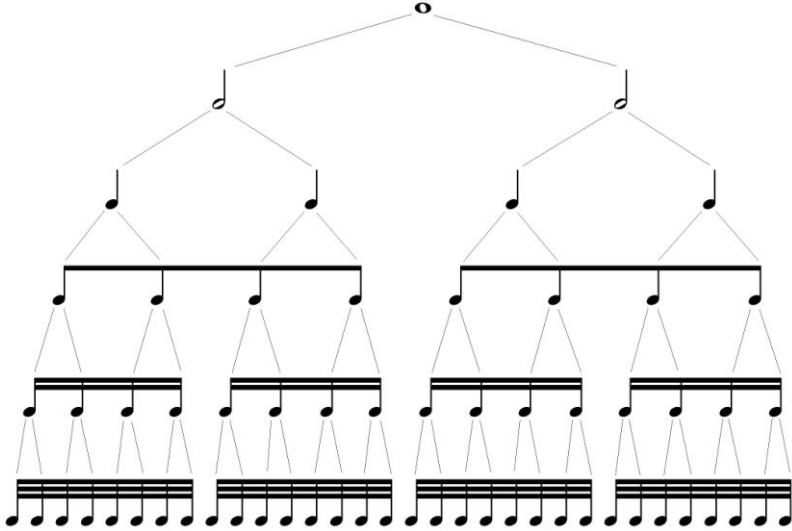
Seslerin yerlerini belirlemek için beş çizgi ile dört aralıktan oluşan şekle **porte** denir. Portenin çizgileri aşağıdan yukarıya doğru sayılır. Portenin başına, dikey şekilde beş çizgiyi kapatan **başlangıç çizgisi** çizilir. Notalar, porte çizgileri üzerine, porte çizgileri arasına ve porte çizgisine sığmadığı durumlarda ek çizgilere yazılır.

Nota: Sesin belirli işaretlerle yazılışına **nota** denir (Latince işaret demek). Notalar yuvarlak, içi dolu veya boş şekilde gösterilir ve süre değerlerine göre kuyruklar ve gruplamalar ilave edilir. Müzik teorisinde seslerin ve susların uzadıkları zamana **süre** denir. Süreler ikiye ayrılır: Sesli süre (nota); Sessiz süre (sus).

Müziğin kısa bir süre kesilmesine sessiz süre denir ve sus işareti ile gösterilir. Her notanın süre değerine eşdeğer sus işareti vardır.

Notaların süre değeri tablosu

Susların süre değeri tablosu

Birlık		=
İkilik		=
Dörtlük		=
Sekizlik		=
Onaltılık		=
Otuzikilik		=
Altmışdörtlük		=

Bu süre değerleri dışında müzikte çok fazla kullanılmayan Brevis

I O I çift birlik nota ve ona eşit olan çift birlik sus vardır.

Nokta, Bağ, Puandorg

Müzik teorisinde esas süre değerleri dışında notaların süre değerlerini daha fazla uzatan işaretler vardır. Bunlara nokta, çift nokta, bağ ve puandorg (fransızca) veya fermato (italyanca) denir.

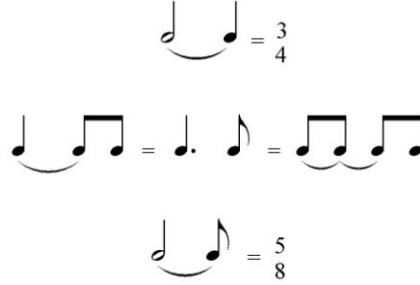
Nokta, yanına konulduğu notanın ve susun süresini, yarısı kadar daha uzatır.

$$\begin{aligned}
 \text{O} \cdot &= \text{O} + \text{J} = \text{—} \cdot \\
 \text{J} \cdot &= \text{J} + \text{J} = \text{—} \cdot \\
 \text{J} \cdot &= \text{J} + \text{J} = \text{z} \cdot \\
 \text{J} \cdot &= \text{J} + \text{J} = \text{7} \cdot \\
 \text{J} \cdot &= \text{J} + \text{J} = \text{7} \cdot
 \end{aligned}$$

Çift nokta, yanına konulduğu notanın ve susun süresini dörtte üç oranında uzatır.

$$\begin{aligned}
 \text{O} \cdot \cdot &= \text{O} + \text{J} + \text{J} = \text{—} \cdot \cdot \\
 \text{J} \cdot \cdot &= \text{J} + \text{J} + \text{J} = \text{—} \cdot \cdot \\
 \text{J} \cdot \cdot &= \text{J} + \text{J} + \text{J} = \text{z} \cdot \cdot \\
 \text{J} \cdot \cdot &= \text{J} + \text{J} + \text{J} = \text{7} \cdot \cdot \\
 \text{J} \cdot \cdot &= \text{J} + \text{J} + \text{J} = \text{7} \cdot \cdot
 \end{aligned}$$

Bağ: Bağlar iki şekilde kullanılır: uzatma bağı ve deyim (ifade) bağı. Notanın süresini uzatan uzatma bağıdır. Bu bağ aynı yükseklikte olan iki nota süresinin toplamı kadar uzatılır. Deyim veya ifade bağı, belli bir müzik motifinin bağlı çalınmasını gösteren artikülasyon işaretidir. Deyim bağı, artikülasyon işaretleri bölümünde daha detaylı anlatılacaktır.

Puandorg (fransızca) veya **fermato** (italyanca), notanın üstüne veya altına konulur ve konulduğu notayı istenilen süre kadar uzatır.

Nota Kuyruklarının Yazımı

Notaların süre değerleri, saplarına eklenen kuyruklara göre belirlenir. Bu kuyruklar yukarıya veya aşağıya doğru çizilebilir. Portenin aşağıdan üçüncü çizgisine kadar yazılan notaların kuyrukları sağ taraftan yukarıya, üçüncü çizgiden yukarıya yazılan notaların kuyrukları sol taraftan aşağıya doğru çizilir. Üçüncü çizgi üzerindeki nota tek başına yazılmışsa onun kuyruğu yukarıya veya aşağıya doğru çizilebilir. Bu kural tüm anahtarlarda geçerlidir.

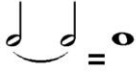

Sorular

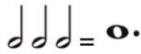
1. Porte nedir?
2. Portenin çizgileri nasıl sayılır?
3. Ek çizgi nedir?
4. Nota nedir?
5. Süre değeri nedir?
6. Sessiz süre nedir?
7. Notaların süre değerini belirleyen esas işaretler hangileridir?
8. Tam notada kaç yarım nota vardır?
9. Yarım notada kaç onaltılık nota vardır?
10. Bir sekizlik notada kaç tane otuz ikilik nota vardır?
11. İki yarım nota hangi notaya eşittir?
12. İki tam nota hangi notaya eşittir?
13. Dört sekizlik nota hangi notaya eşittir?
14. Uzatma bağı nedir?
15. Notanın yanına konulan nokta onun süresini nasıl etkiler?
16. Notanın yanına konulan çift nokta notanın süresini ne kadar uzatır?
17. Notaların kuyruklarının yazım kuralları nelerdir?

Ödevler

1. Aşağıdaki notaların süre değerlerini örneğe göre bir notaya eşit şekilde yazınız.

2. Çoksayıda verilmiş olan notaları noktalı tek nota halinde yazınız.

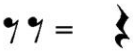
3. Aşağıdaki örneğe göre ritmik gruplaşmaları onaltılıklar halinde yazınız.

Örneğin:

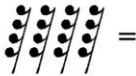
a) b) c)

d) e)

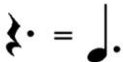
4. Aşağıdaki örneğe göre susları değerlendiriniz.

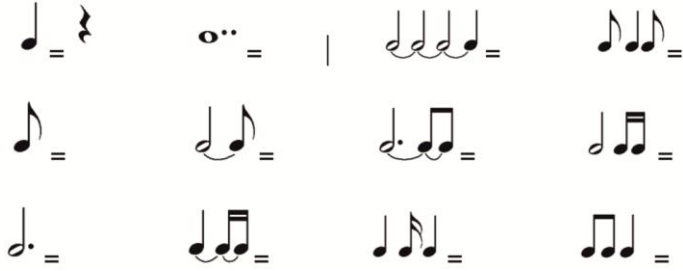

5. Aşağıdaki suslara eşit olan nota değerlerini yazınız.

6. Notaları süre değerleri aynı olan suslarla eşleştiriniz.

7. Notaların kuyruklarını çiziniz.

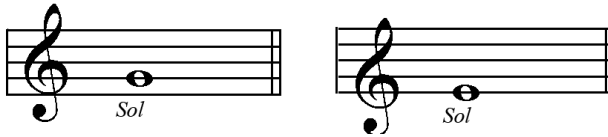

Anahtar

Portenin başına konulan ve notanın hangi yükseklikte olduğunu belirten işarete **anahtar** denir. Anahtar, ismi konulduğu çizginin nota ismini belli eder. Müzikte üç tür anahtar şekli kullanılır.

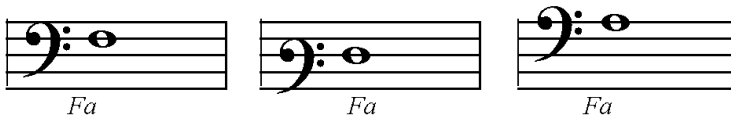

Sol anahtarının iki türü vardır: 1. çizgi ve 2. çizgi üzerinde kurulan sol anahtarları.

Bunlardan en fazla kullanılanı 2. çizgi üzerinde kurulan sol anahtarıdır. 1. çizgi üzerinde kurulan sol anahtarına **eski fransız anahtarı** da denir.

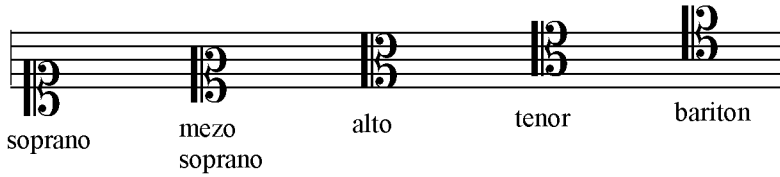
Fa anahtarının üç türü vardır: 3., 4. ve 5. çizgi üzerinde kurulan fa anahtarları.

Müzikte en fazla kullanılan 4. çizgi üzerine kurulan fa anahtarıdır (bas anahtarı da denir). 3. çizgi üzerine kurulan fa anahtarına **bariton**, 5. çizgi üzerinde kurulan fa anahtarına **basoprofundo** anahtarı da denir.

Do anahtarı beş türde kurulur, tüm çizgilere konulur ve konulduğu çizgilere “do” adını verir. En fazla kullanılan 3. ve 4. çizgiler üzerinde kurulan do anahtarlarıdır.

Anahtarların ses dizisindeki yerleri şöyledir:

Anahtarların Karşılıklı Tablosu

1. çizgi sol anahtarı

1. çizgi do anahtarı Soprano

2. çizgi do anahtarı mezo soprano

3. çizgi do anahtarı alto

4. çizgi do anahtarı tenor

5. çizgi do anahtarı bariton

4. Çizgi fa anahtarı bas

Büyük oktav Küçük oktav 1. oktav 2. oktav

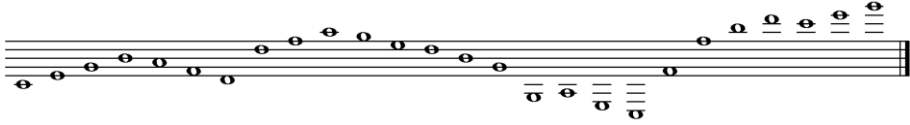
Nota yazımında çeşitli anahtarlar kullanılmasının önemi müzik yazısını ek çizgilerden kurtarıp, nota okumasının kolaylaştırmaktır. Bunun dışında anahtarlar çeşitli enstrümanların nota yazımında da kullanılır. Örneğin Alto anahtarını (üçüncü çizgi do anahtarı) viyola, Tenor anahtarını (dördüncü çizgi do anahtarı) trombon, fagot, viyolonsel, Bas anahtarını (fa anahtarı) kontrobass, Sol anahtarını da keman ve flüt enstrümanları kullanır.

Sorular

1. Anahtar nedir?
2. Nota yazımında anahtar ne işe yarar?
3. Kaç çeşit anahtar vardır?
4. Anahtarlar nereye yerleştirilir?
5. *Sol* anahtarı hangi oktavları kapsar?
6. *Fa* anahtarı, fazla ek çizgi kullanmadan hangi oktavları içerir?
7. *Sol* ve *Fa* anahtarlarının kaç türü vardır?
8. 1. çizgide yazılan *Do* anahtarının ismi nedir? (2. çizgi; 3. çizgi; 4. çizgi; 5.çizgi)
9. *Tenor*, *Alt*, *Sol* ve *Fa* anahtarlarında hangi çalgıların nota partileri yazılır?

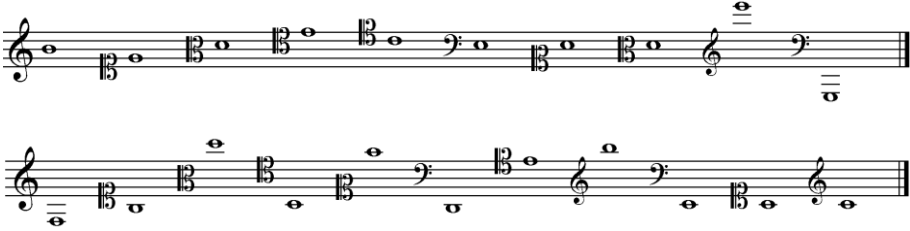
Ödevler

1. Aşağıdaki notaların isimlerini *Sol*, *Fa*, 3. ve 4. çizgi *Do* anahtarlarına göre üzerine yazınız.

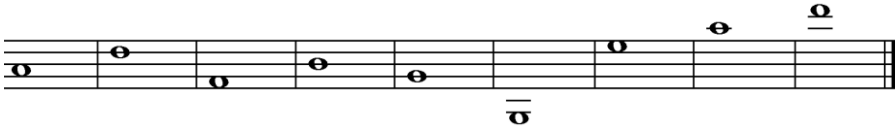

2. 1. ve 5. çizgi *Do* anahtarlarında *re – si – fa – sol – mi – do – la* notalarını yazınız.

3. Aşağıdaki notaların isimlerini bulunuz.

4. Aşağıdaki notaların isimlerini 1. 2. 3. 4. 5. çizgi *Do* anahtarında ve *Sol*, *Fa* anahtarlarında bulunuz.

5. Aşağıdaki ses dizilerini 1. 2. 3. 4. 5. çizgi *Do* ve *Sol*, *Fa* anahtarlarında hangi oktava denk gelebileceğini söyleyiniz.

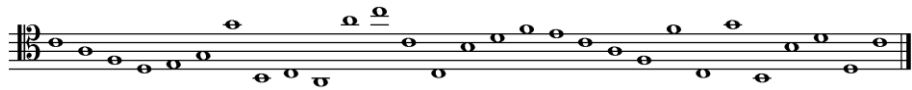
6. Verilmiş olan notaları 1. çizgi *Do* anahtarına göre yazınız.

7. Verilmiş olan notaları 3. çizgi *Do* anahtarına göre yazınız.

8. Verilmiş olan notaları *Fa* anahtarına göre yazınız.

9. Verilmiş olan notaları *Sol* anahtarına göre yazınız.

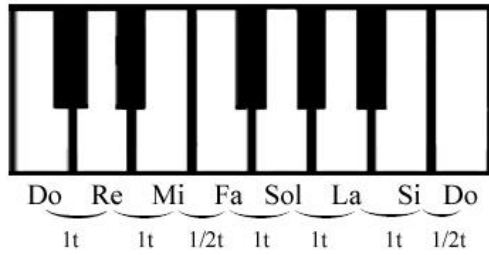
10. Verilmiş olan notaları *Fa* anahtarına göre yazınız.

Alterasyon İşaretleri, Enarmonik Sesler, Notaların Harfli İsimleri

Müzik sisteminde bir oktav 12 eşit olan yarım tona ayrılır. Bu tür ses dizisine **tampere edilmiş ses dizisi** denir. Onun doğal, yani diyatonik ses dizisinden önemli farkı oktavın tüm yarım tonlarının eşit olmasıdır.

Oktavın 12 eşit yarım tona ayrılması nedeniyle, yarım ton aralığı, müzik sisteminde en küçük mesafeyi oluşturmuş olur. İki yarım ton aralığının toplamı bir tonu oluşturur. Bu nedenle ses dizisinin esas sesleri arasında iki yarım, beş tam ton aralığı vardır ve onlar şu şekilde yerleşmişlerdir.

Ses dizisinin tüm esas dereceleri tizleşebilir veya pesleşebilir. Bu tizleşmiş ve pesleşmiş seslere **türemiş** sesler denir. Kısaca türemiş sesler isimlerini esas seslerden almış olurlar. Örneğin: Fa#, Sib

Seslerin tizleşme ve pesleşme olayına **alterasyon** denir. Nota yazımında beş alterasyon işareti vardır:

Diyez: notayı yarım ton tizleştirir.

Dubldiyez veya Çiftdiyez: notayı bir ton tizleştirir.

Bemol: notayı yarım ton pesleştirir.

Dubl bemol veya Çift bemol: notayı bir ton pesleştirir.

Türemiş seslerin işaretlenmesi için bu harflere **is** - **#**, **isis** - **x**, **es** - **b**, **eses** - **bb** eklenir. Örneğin cis: do[#], des: re^b, fisis: fa^x vb.

Bazı sesler de ünlülerin biri atılır;

Mi **b** : *ees* yerine *es* yazılır,

La **b** : *aes* yerine *as* yazılır,

Si **b** : *hes* yerine *b* yazılır.

Notaların harfli isimlerinin tablosu

<i>Doğal notalar</i>	<i>Diyezli notalar</i>	<i>Bemollü notalar</i>	<i>Çift diyezli notalar</i>	<i>Çift bemollü notalar</i>
Do - C	Do [#] - Cis	Do ^b - Ces	Do ^x - Cisis	Do ^{bb} - Ceses
Re - D	Re [#] - Dis	Re ^b - Des	Re ^x - Disis	Re ^{bb} - Deses
Mi - E	Mi [#] - Eis	Mi ^b - Es	Mi ^x - Eisis	Mi ^{bb} - Eses
Fa - F	Fa [#] - Fis	Fa ^b - Fes	Fa ^x - Fisis	Fa ^{bb} - Feses
Sol - G	Sol [#] - Gis	Sol ^b - Ges	Sol ^x - Gisis	Sol ^{bb} - Geses
La - A	La [#] - Ais	La ^b - As	La ^x - Aisis	La ^{bb} - Ases
Si - H	Si [#] - His	Si ^b - B	Si ^x - Hisis	Si ^{bb} - Bes

Sorular

1. Yarım ton nedir?
2. Tam ton nasıl oluşur?
3. Bir oktavda kaç tam ton vardır?
4. Türemiş sesler hangilerdir?
5. Diyez notayı nasıl etkiler?
6. Bemol notayı nasıl değiştirir?
7. Notayı tam ton tizleştiren hangi işaret olabilir?
8. *Sol* sesinin *la* notasına ait olması için hangi işareti kullanabiliriz?
9. Enarmonik ses nedir?
10. Enarmonik sesler nasıl oluşur?
11. Oktavın notalarının isimlerini harfleriyle söyleyin.
12. Diyez ve bemol işaretlerinin harfli isimleri nedir?

Ödevler

1. Ses dizisinin tüm yarım ton tizleşmiş seslerini harfli olarak söyleyiniz.

2. Aşağıdaki notaların isimlerini harfli isimleriyle değiştirerek söyleyiniz:

Si, si^b, la, la^b, mi, mi[#], mi^b, re, re[#], re^b, do, do[#], fa, fa[#], sol, sol^b, la[#], do^b.

3. Aşağıdaki notaların harfli isimlerini, nota isimleriyle söyleyiniz:

Ces, dis, fis, gis, a, b, d, des, as, h, es, is, aisis, ceses, fes, eis, gisis, ges, his.

4. Aşağıdaki sesleri tam ve yarım ton olarak ayırınız.

mi-fa, sol-la, si-do, re-mi^b, la-si, si^b-do, do-re, mi-fa[#], sol-la^b, si-do[#], mi^b-fa.

5. Notaların üzerine harfli isimlerini yazınız.

6. Harfli isimleri verilen notaları porteye yazınız.

7. Aşağıdaki notaların enarmonik seslerini yazınız.

Mi $\flat$, sol, do $\sharp$, re, fa $\sharp$, la $\flat$, si, fa, la $\sharp$, sol $\sharp$.

8. Hangi seslerin bir enarmonik karşılığı vardır?

9. Diğer seslerin kaç enarmonik karşılığı vardır?

10. Do, re, mi, fa, sol, la, si seslerinin tüm enarmonik seslerini harfli olarak yazınız.

11. Aşağıdaki seslerin enarmoniklerini notalarla yazınız.

12. Diyez veya çift diyez işaretlerini kullanarak notaların enarmoniklerini bulunuz.

Do $\sharp\sharp$, re $\sharp\sharp$, mi $\sharp\sharp$, fa $\sharp\sharp$, sol $\sharp\sharp$, la $\sharp\sharp$, si $\sharp\sharp$.

13. Bemol veya çift bemol işaretlerini kullanarak notaların enarmoniklerini bulunuz.

Do $\flat\flat$, re $\flat\flat$, mi $\flat\flat$, fa $\flat\flat$, sol $\flat\flat$, la $\flat\flat$, si $\flat\flat$.

14. Oktavın tüm 12 tuşunu diyez veya çift diyezli söyleyiniz.

15. Oktavın tüm 12 tuşunu bemol veya çift bemollü söyleyiniz.

16. Fa anahtarında *c, fis, ges, as*, 1. çizgi Do anahtarında *dis, es, gis, b*, 3. çizgi Do anahtarında *his, des, eis*, 4. çizgi Do anahtarında *fes, ais, geses* notlarını yazınız.

Piyanoda

1. Piyanoda tüm beyaz tuşların enarmonik seslerini çalınız.
2. Piyanoda tüm siyah tuşların enarmonik seslerini çalınız.
3. 1. oktav – *do*#, *mi* , *re*, *fa*#

Büyük oktav – *la*, *sol* , *mi* , *re*

3. oktav – *re*#, *fa* *b*, *si* , *la*#

Kontro oktav – *mi*#, *la* *b*, *si* , *re* notalarını piyanoda gösteriniz.

4. Harfli isimleri verilmiş olan notaları piyanoda bulunuz:

Küçük oktav – *es*, *fis*, *ges*, *as*,

4. oktav – *b*, *gis*, *ces*, *ais*,

Subkontro oktav – *ais*, *h*, *b*, *a*,

2. oktav – *eis*, *fes*, *dis*, *des*.

5. Tüm esas seslerin alterelerini çalınız. Örneğin: *do* – *do*#, *do* , *do* , *do* ...

RİTİM, METRUM

Seslerin ve susların süre değerlerinin belli bir zaman içerisinde sıralanmasına *ritim* denir.

Bir müzik parçasının ritmi olmazsa anlamını tamamen kaybetmiş olur. Bu nedenle müziğin formu, özeti ve kuruluşunda ritmin çok büyük önemi vardır. Ritmik çalışmaların en güzel ve yaygın olan metodu bonadır.

Bona: seslerin yüksekliğini önemsemeden, ritmik ve metrik olarak doğru okunmasına denir.

Müzikte süre değerlerinin devamlı olarak sıralanması sonucunda onlar arasında zaman birimi oluşmaya başlar. Bunun sonucunda, bazı notalar ritmik grup şeklini almış olurlar. Bu ritmik gruplardan müzik parçasının ritmik çizgisi oluşur.

Nota yazımında kullanılan sesli süre değerleri iki türe ayrılır:

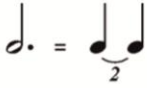
1. Esas süre değerleri: (süre değerleri ikiye bölünen) tam, yarım, dörtlük, sekizlik, onaltılık vb. notalar.

2. Türeme: esas süre değerlerinin istenilen aynı sayıya bölünmesinden oluşur. Bunlara ikileme (duole), üçleme (triole), dörtleme (artole), beşleme (kvintole), altılama (sekstole), yedileme (septole) denir.

Üçleme :

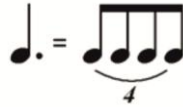
İkileme :

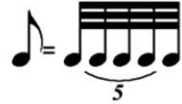
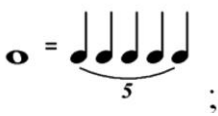
Açıklaması

Dörtleme :

Beşleme :

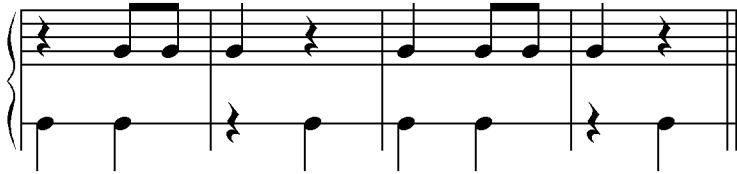
Altılama :

Yedileme :

Ritmin poliritmik türü de olabilir. Poliritmika iki ve daha fazla ritmik çizginin aynı anda oluşmasından meydana gelir.

Müzikteki sesler zamana bağlıdır. Seslerin aynı süre değerlerinin zaman içerisinde sıralanması *pulsasyon* – *nabız* yaratır. Bu pulsasyon hareketinde süre değerlerinde bazı sesler daha çok aksan yapar. Bu aksanlara eş olan zamanlara *kuvvetli*, denk gelmeyenlere *zayıf zamanlar* denir.

Kuvvetli ve zayıf zamanların zaman içerisinde dengeli sıralanmasına *metrum* denir.

Bu tür metrik gruplaşmaların kuvvetli zamandan zayıf zamana geçidi bir ölçüyü oluşturur. Ölçü genellikle kuvvetli zamanla başlar. Müziğin zayıf zamanla başlamasına *eksik ölçü (auftakt)* denir.¹

¹ Auftakt müzik parçasının başında veya herhangi bir bölümünden önce gelebilir. Eksik ölçüyle başlayan parçanın sonu da eksik ölçüyle biter. İki eksik ölçünün (başlangıç ve son ölçülerin) toplamı tam ölçüyü oluşturur.

Metrumun belli bir süre değerleri ile ifadesine *tartım* veya *ölçü sayısı* denir. Nota yazımında tartımlar iki rakamla işaretlenir ve anahtarla alterasyon işaretlerinden sonra porteye konulur.

Ölçü sayısının üst rakamı bir ölçüde kaç metrik vuruşun olduğunu, alt rakamı metrik vuruşların hangi süre değerinde olduğunu belirtir.

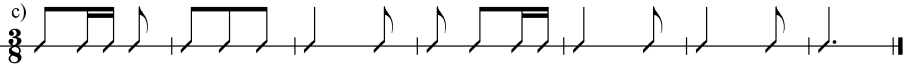
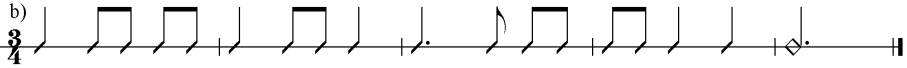
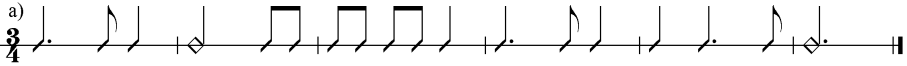
Sorular

1. Ritim nedir?
2. Müzikte ritmin ne gibi önemi vardır?
3. **Bona** nedir?
4. Esas süre değerleri hangileridir? Türemiş süre değerleri hangileridir?
5. Kuvvetli zaman nedir? Zayıf zaman nedir?
6. Ölçü nedir?
7. Auftakt nedir?
8. Poliritim nasıl bir ritim türüdür?

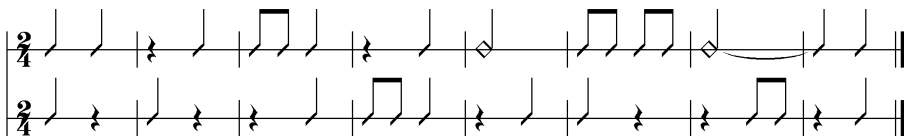
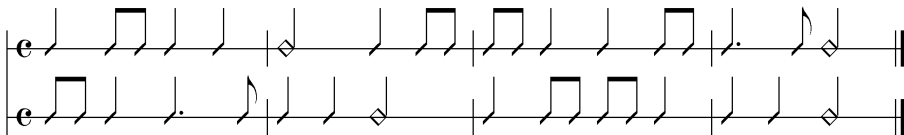
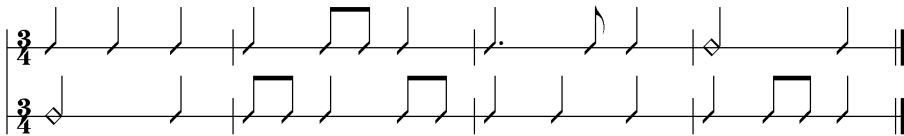
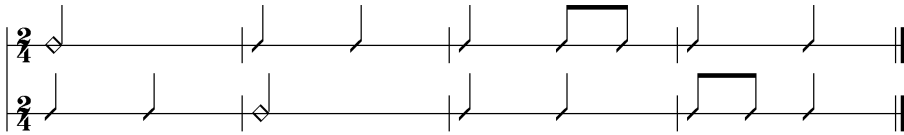
6. Ezgiyi ölçülere ayırarak süre değerlerini guruplaştırınız.

7. Aşağıdaki parçayı örnekte olduğu gibi farklı ritmik varyantlarda okuyunuz.

8. Poliritmik parçanın tartımını sayarak, her iki partisini de
vurunuz.

Basit, Bileşik ve Aksak Tartımlar

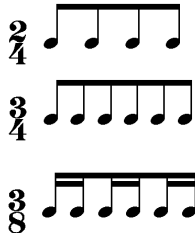
Ölçünün kuvvetli zamanıyla zayıf zamanının devamlı olarak sıralanmasına **iki zamanlı metrum** denir. Ölçünün kuvvetli zamanının iki zayıf zamandan sonra sıralanmasına **üç zamanlı metrum** denir. İki ve üç zamanlı ve bir aksanlı (yani kuvvetli zamanlı) metrumlar **basit metrumlardır**. Onları ifade eden tüm tartımlar da basittir. Bu tartımlar aşağıdakilerdir:

- a) iki zamanlı – $2/2$; ¹ $2/4$; $2/8$;
- b) üç zamanlı – $3/2$; $3/4$; $3/8$

Basit tartımlarda gruplandırma zamanı esas ölçü zamanlarına göre ayrılır. Gruplandırma ölçü içerisinde notaların ritmik gruplara ayrılmasına denir. Örneğin:

Bazı zamanlarda ölçü içerisinde aynı süre değerine denk gelen notalar birleştirilebilir. Örneğin:

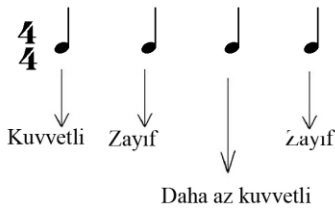
¹ Bu tartım şöyle de yazılabilir:

İki ve daha fazla basit metrumun toplamı **bileşik** metrumu ve onunla ilgili olan bileşik tartımları oluşturur. Bu nedenle bileşik tartımların birkaç kuvvetli zamanı vardır.

Bileşik tartımlar şunlardır:

$$\begin{array}{l}
 \left. \begin{array}{l} 4 \cdot 4 \cdot 4 \\ 2 \cdot 4 \cdot 8 \end{array} \right\} \text{iki zamanlı} \\
 \left. \begin{array}{l} 6 \cdot 6 \cdot 6 \\ 12 \cdot 4 \cdot 8 \end{array} \right\} \\
 9 \cdot 9 \cdot 9 \quad \text{– üç zamanlı} \\
 16 \cdot 4 \cdot 8 \\
 12 \cdot 12 \quad \text{– dört zamanlı} \\
 8 \cdot 16
 \end{array}$$

Bileşik tartımda kuvvetli zamanların sayısı basit tartım sayısına göre belli olur. Bileşik tartımın birinci vuruşu onun diğer zamanlarından daha kuvvetli olduğu için ona kuvvetli zaman, diğer aksanlı zamanlara daha az kuvvetli zaman, aksanı olmayanlara zayıf zaman denir.

İki farklı zamanlı basit tartımın toplamı **aksak** tartımları oluşturur. Aksak tartımların da kuvvetli zamanları onun kaç basit zaman içerdiğine bağlıdır. Aşağıdaki tabloda aksak tartımların kuvvetli zamanları aksanlarla işaretlenmiştir.

Basit Tartımlar	Aksak Zamanlar
$\frac{2}{4} + \frac{3}{4}$	$\frac{5}{4}$
$\frac{3}{4} + \frac{2}{4}$	$\frac{5}{4}$
$\frac{3}{4} + \frac{4}{4}$	$\frac{7}{4}$
$\frac{4}{4} + \frac{3}{4}$	$\frac{7}{4}$
$\frac{3}{8} + \frac{2}{8} + \frac{2}{8}$	$\frac{7}{8}$
$\frac{2}{8} + \frac{2}{8} + \frac{3}{8}$	$\frac{7}{8}$
$\frac{2}{8} + \frac{3}{8} + \frac{2}{8}$	$\frac{7}{8}$
$\frac{2}{8} + \frac{2}{8} + \frac{2}{8} + \frac{3}{8}$	$\frac{9}{8}$
$\frac{3}{8} + \frac{2}{8} + \frac{2}{8} + \frac{2}{8}$	$\frac{9}{8}$
$\frac{3}{8} + \frac{2}{8} + \frac{3}{8}$	$\frac{8}{8}$
$\frac{2}{8} + \frac{3}{8} + \frac{3}{8}$	$\frac{8}{8}$
$\frac{2}{8} + \frac{3}{8}$	$\frac{5}{4}$
$\frac{3}{8} + \frac{2}{8}$	$\frac{5}{4}$
$\frac{2}{8} + \frac{3}{8} + \frac{2}{8} + \frac{3}{8}$	$\frac{10}{8}$
$\frac{3}{8} + \frac{2}{8} + \frac{2}{8} + \frac{3}{8}$	$\frac{10}{8}$

Bileşik ve aksak tartımlarda notaların süre değerlerinin gruplandırılması tartımların ne kadar basit tartım içerdiğine bağlıdır. Yukarıdaki tabloda notaların zamanlara ayrılmasına göre bu gruplandırmaları çıkarmak mümkündür.

Senkop: Ritmik ve metrik aksanların uyum sağlamamasına senkop denir. Senkop ikinci ölçünün kuvvetli zamanında birinci ölçüden kalan sesin devam etmesiyle de oluşur. Bunun sonucunda ölçünün aksanı zayıf metrik zamana denk gelmiş olur.

Tempo

Müziğin hızı, temposudur. Tempo müziğin karakterine bağlıdır ve *ağır tempolar*, *orta tempolar* ve *hızlı tempolar* olmak üzere üç esas türe ayrılır. Tempolar genellikle İtalyan terimleriyle gösterilir. En fazla kullanılan tempolar aşağıdakilerdir.

Ağır Tempolar

Largo – genişleterek

Lento – uzatarak

Adagio – ağır

Grave – çok ağır

Orta Tempolar

Moderato – orta hızda

Andante – acele etmeden

Andantino – *Andanteden* daha hızlı

Allegretto – canlıca

Sostenuto – tutarak

Hızlı Tempolar

Allegro – neşeli

Vivo – canlı

Vivaçe – daha canlı

Presto – hızlı

Prestissimo – çok hızlı

Esas Tempodan Ayrılıp Diğer Tempolara Geçit İçin Kullanılan Tempo Terimleri

molto – çok

assai – oldukça

con moto – hareketli

commodo – rahat

non troppo, non tando – o kadar da değil

sempre – her yerde

meno mosso – daha az hareketli

piu mosso – daha hareketli

Müzik Parçasının Daha İfadeli Çalınması İçin Tempoyu Hızlandıran veya Ağırlandıran Terimler

ritenuto – tempoyu tutarak

ritardando – geciktirerek

allargando – genişleterek

rallentando – yavaşlatarak

accelerando – hızlandırarak

animando – canlanarak

stringendo – hızlandırarak

stretto – daha hızlı

Tempoyu Eski Haline Getirmek İçin Kullanılan Terimler

a tempo – tempoda

tempo prima – başlangıç tempoda

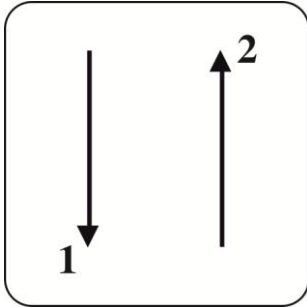
l'istesso tempo – aynı tempo

Bu terimlerin müzikte tam uygulanması için metronom denilen cihazdan yararlanılır. Metronomu ilk kez D.N. Winkel icat etse de, Metsel adlı mucitin metronomu daha fazla kullanılmaktadır. Bu cihaz kısa olarak M.M. yani “Metsel metronomu” olarak adlandırılır.

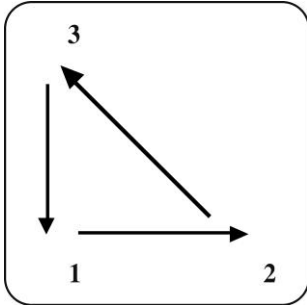
Sayma Tekniği

Sayma tekniği, genellikle iki zamanlı, üç zamanlı ve dört zamanlı figürler üzerinde kurulmuştur. Aşağıda şematik olarak tartımların sayma şekli sağ ele göre çizilmiştir:

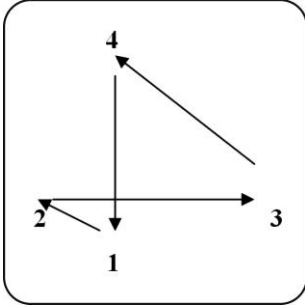
1) Tüm basit iki vuruşlu tartımlar

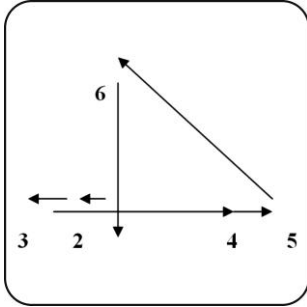
2) Tüm basit üç vuruşlu tartımlar:

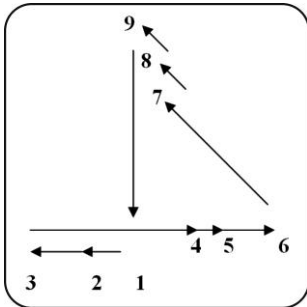
3) Dört vuruşlu tartımlar:

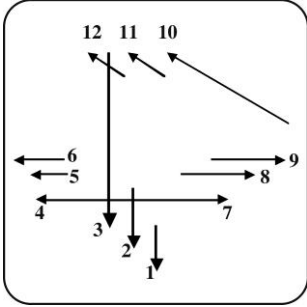
4) Altı vuruşlu tartımlar:

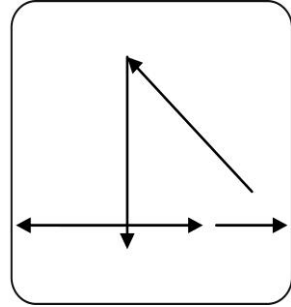
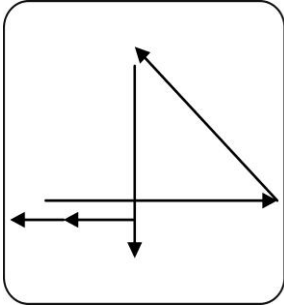
5) Dokuz vuruşlu tartımlar:

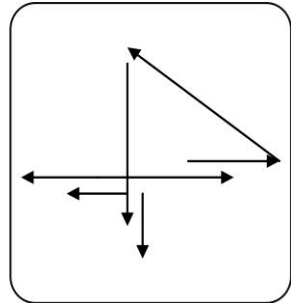
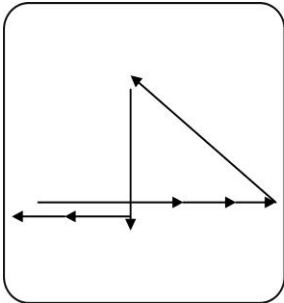
6) Oniki vuruşlu tartımlar:

7) Beş vuruşlu tartımlar:

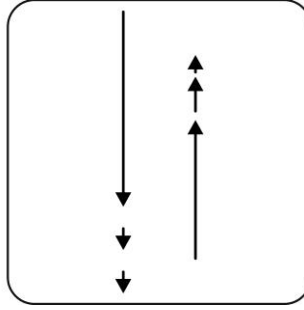

8) Yedi vuruşlu tartımlar:

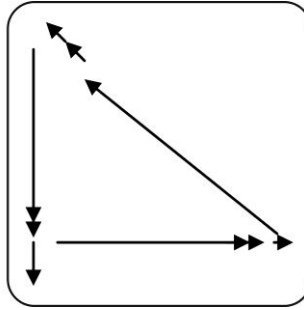
Bileşik ve aksak ritimleri vuruşlara göre değil, zamanlara göre saymak daha kolaydır. Örneğin altı vuruşluk iki zamanlı ritimler:

3+3

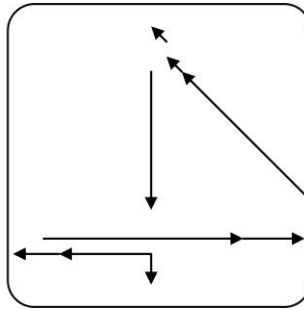
Dokuz vuruşlu üç zamanlı ritimler:

3+3+3

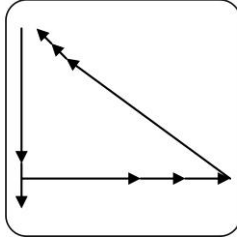
Dokuz vuruşluk dört zamanlı ritimlerde:

2+2+2+3

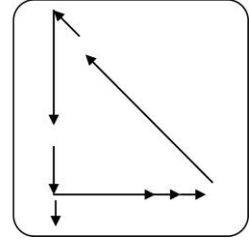
Sekiz vuruşlu üç zamanlı tartımlarda:

2+3+3

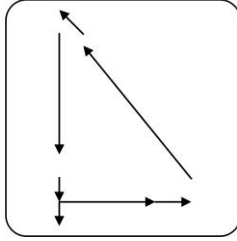
Veya

3+3+2

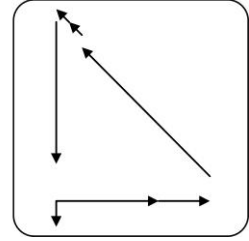
Yedi vuruşlu üç zamanlı tartımlarda:

3+2+2

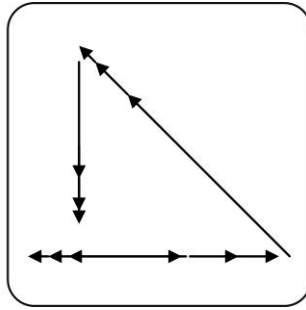
Veya

2+2+3

On iki vuruşluk dört zamanlı tartımlarda:

3+3+3+3

Sorular

1. Aksan nedir?
2. Metrum nedir?
3. Tartım (Ölçü sayısı) nedir?
4. Tartım (Ölçü sayısı) nota yazımında nasıl işaretlenir?
5. Basit tartımlar hangileridir?
6. Bileşik tartımlar hangileridir?
7. Aksak tartımlar nasıl oluşur?
8. Sebare nasıl bir tartımdır? Nasıl yorumlanır?
9. Basit tartımla bileşik tartım arasındaki farkı anlatınız.
10. Basit iki zamanlı tartımlardan hangi bileşik tartımlar oluşur?
11. Basit üç zamanlı tartımlardan hangi bileşik tartımlar oluşur?
12. Bileşik tartımlarda aksanlar nasıl belirlenir?
13. Dört vuruşlu tartımı sayarak gösteriniz.
14. Altı vuruşlu tartımın aksanları kaçınıcı vuruşlardadır?
15. ***7/8, 9/8, 8/8, 5/8, 10/8*** Aksak tartımlar kaç zamanlıdır? Bu ölçü sayılarını zamanlarına göre vuruşlara ayırınız.
16. Basit tartımlarda gruplandırma nasıl yapılır?
17. Basit iki vuruşlu tartımlardan hangi bileşik tartımlar oluşur?
18. ***6/8, 4/4, 8/8, 5/8, 7/8*** sayıları hangi basit tartımlardan oluşur?

19. Basit üç vuruşlu tartımlardan hangi bileşik tartımlar oluşur?
20. Senkop nedir?
21. Senkop nasıl oluşur?
22. Tempo nedir?
23. Esas tempolar kaç türe ayrılır?
24. Metronom nedir?
25. Metronomu ilk olarak kim icat etmiştir?
26. *Allegro* ile *Adagio* arasındaki fark nedir?
27. Orta hızda olan tempolara birkaç örnek tempo terimleri veriniz.
28. *Ritenuito*ya eşanlamlı hangi tempo terimi söyleyebilirsiniz?
29. *Presto*dan daha hızlı tempo hangisidir?
30. Değişime uğramış tempoyu eski haline getirmek için hangi terimler kullanılır?

Ödevler

1. Süre değerlerini ölçülere ayırarak, 4/4 tartımda doğru gruplandırınız.

a)

b)

2. Aşağıdaki ritmik parçalarda eksik kalan ölçülere suslar ekleyiniz.

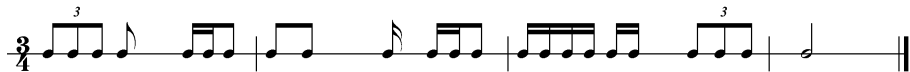
a)

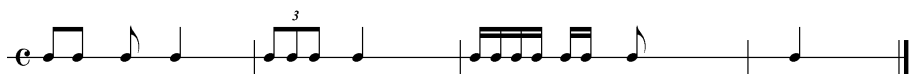
b)

c)

d)

2/2; 6/8; 7/4; 3/2; 6/4; 4/2; 12/8; 9/4; 3/8; 5/4; 9/8; 3/1; 6/16; 7/8;
4/4; 9/16; 5/8; 3/4; C; 12/16; 4/8; 8/4; 2/8.

Piyanoda

1. Aşağıdaki parçaların tartımını bulunuz.

F.Amirov - Ballad

Andante Cantabile

Allegretto

F. Amirof - Yumoreska

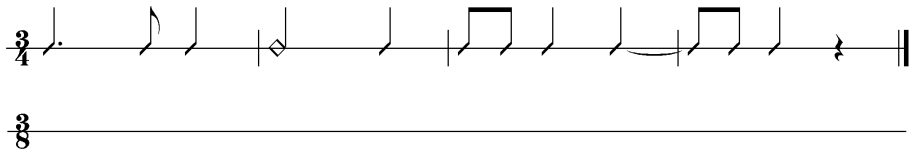

F.Chopin - Mazurka

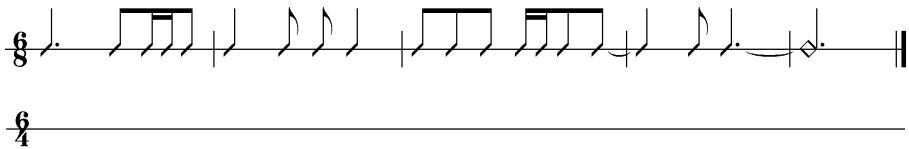

2. Aşağıdaki ritmik parçaları istenilen tartımlara göre yazınız.

a)

b)

3. Aşağıdaki aksak tartımların ölçü çizgilerini ve tartımlarını (ölçü sayılarını) yazınız, 1. çizgi Do anahtarına göre çalınız.

a)

b)

c)

d)

e)

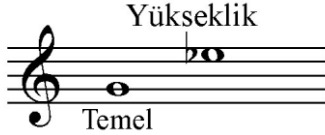

f)

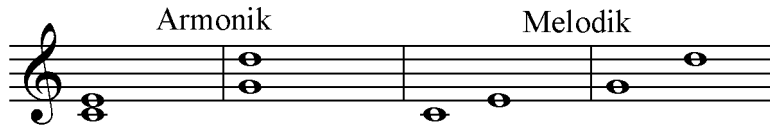

ARALIKLAR

İki ses arasındaki mesafeye **aralık** (*interval*) denir. Aralığın alt sesine *temel ses*, üst sesine *yükseklik* denir.

Aralıklar yazılış ve icra şekline göre ikiye ayrılırlar. Birlikte çalınan ve üstüste yazılan aralıklar **armonik**, arka arkaya çalınan ve yazılan aralıklar **melodik** aralıklardır.

Melodik aralıklar çıkıcı ve inici şeklinde kurulurlar:

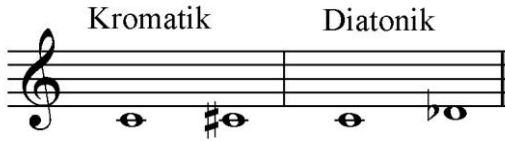
Aralıklar **basit** ve **bileşik** olarak ikiye ayrılırlar. Bir oktav dahilinde kurulan tüm aralıklar **basit**, bir oktavdan iki oktava kadar olan mesafeyi kapsayan aralıklar **bileşik** aralıklardır.

Aralıkların Derece Sayısı ve Niteliği

Aralıklar derece sayısı ve niteliğine göre araştırılarak incelenir. Derece sayısı aralığın kaç sestene oluştuğunu, niteliği ise kaç ton içerdiğini tespit eder. Aralığın yanına konulan rakam onun kaç sestene oluştuğunu, yani derece sayısını belirtir.

İki komşu ses arasındaki en yakın mesafe yarım ton aralığını oluşturur. Bu yarım ton **diatonik** ve **kromatik** olarak ikiye ayrılır. Ses ve onun alteresi **kromatik**, iki farklı ses ise **diatonik yarım**

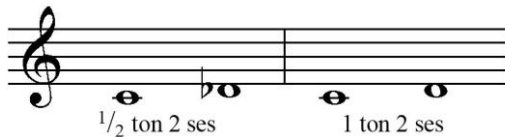
tondur.

Bu aralıkların duyulumu aynı olsa da teorik olarak farklı aralıklardır. Kromatik yarım ton bir sestene (alterasyonlu), diatonik ise iki sestene oluşur. Bu nedenle aralığın derece sayısı onun doğru kurulmasında büyük önem taşımaktadır.

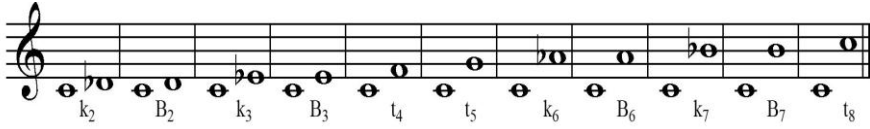
Aralığın niteliği onun içerisinde bulunan ton sayısını belirler. Örneğin ikili aralığı, yani sekunda iki komşu sestene oluşur. Ama bu iki komşu ses arasındaki mesafe hem yarım ton, hem de bir ton aralığını oluşturabilir.

Bu nedenle ikili aralığı büyük ve küçük olarak iki türe ayrılır. Tüm söylediklerimiz üçlü, altılı ve yedili aralıkları için de geçerlidir.

Aralıkların nitelikleri genelde küçük, büyük, artık ve eksik olarak çeşitlere ayrılır. Aşağıda verilmiş olan tabloda aralıkların tam, küçük ve büyük olarak çeşitlerinin Latince ve Türkçe isimleri gösterilmiştir. Bu aralıklara diatonik aralıklar denir.

Aralıklar	Niteliği	Derece sayısı
Prima	Tam birli t_1 0 t	1 ses
Sekunde	Küçük ikili k_2 $\frac{1}{2}$ t	2 ses
Sekunde	Büyük ikili B_2 1 t	2 ses
Tersiya	Küçük üçlü k_3 $1\frac{1}{2}$ t	3 ses
Tersiya	Büyük üçlü B_3 2 t	3 ses
Kvarta	Tam dördü t_4 $2\frac{1}{2}$ t	4 ses
Kvinta	Tam beşli t_5 $3\frac{1}{2}$ t	5 ses
Seksta	Küçük altılı k_6 4 t	6 ses
Seksta	Büyük altılı B_6 $4\frac{1}{2}$ t	6 ses
Septima	Küçük yedili k_7 5 t	7 ses
Septima	Büyük yedili B_7 $5\frac{1}{2}$ t	8 ses
Oktav	Tam sekizli t_8 6 t	8 ses

Artık ve Eksik Aralıklar

Tüm diatonik aralıkların seslerinden birinin kromatik yarım ton tizleşmesi veya pesleşmesiyle **artık** veya **eksik** aralıklar ortaya çıkar.

Artık aralıklar tüm büyük ve tam aralıklara yarım kromatik ton eklemekle, eksik aralıklar ise tüm küçük ve tam aralıklardan yarım kromatik ton eksiltmekle meydana gelir. Bu kurala uymayan yalnız tam birli aralığıdır. Birli aralığının artması veya eksilmesi kromatik yarım ton oluşturması nedeniyle prima aralığı eksik veya artık olamaz.

Aşağıdaki örneklerde artık ve eksik aralıklar gösterilmiştir.

Artık Aralıklar:

- a) Yüksek sesin tizleşmesiyle oluşan artık aralıklar.

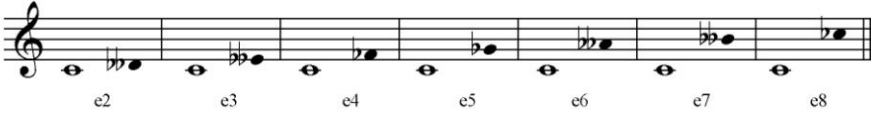

b) Temel sesin pesleşmesiyle oluşan artık aralıklar.

Eksik Aralıklar:

a) Yüksek sesin pesleşmesiyle oluşan eksik aralıklar.

b) Temel sesin tizleşmesiyle oluşan eksik aralıklar.

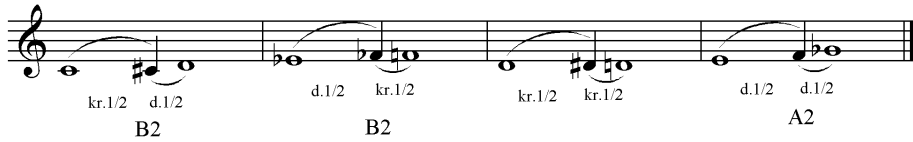

Bu aralıklar dışında teoride iki kat artık ve iki kat eksik aralıklar da bulunmaktadır. Onların oluşması için aralığın her iki sesini de arttırmak veya eksiltmek gerekir.

Örneğin:

Bazı teori sistemlerinde aralıkların nitelikleri daha farklı yorumlanmaktadır. Örneğin Fransız teori sisteminde aralıklar konusu çok ilginç tasvir edilmiştir. Daha önce tespit ettiğimiz kromatik ve diatonik yarım ton aralığının iki türü de Fransız teori sisteminde aralıklar içinde kullanılmıştır. Yani tüm aralıkların niteliği kromatik ve diatonik yarım tonlara göre hesaplanır. Bir ton aralığı kromatik yarım tonla diatonik yarım tonun birleşmesiyle oluşur.

Tüm aralıkların bu yöntemle hesaplanması ile şöyle bir tablo oluşmaktadır.

Bak. Tablo – 1

Tablo – 2

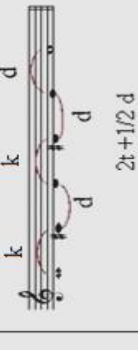
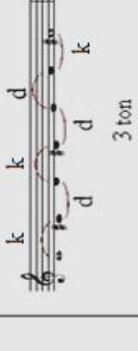
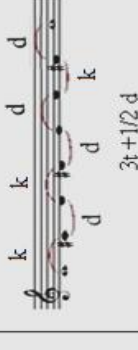
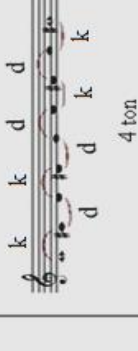
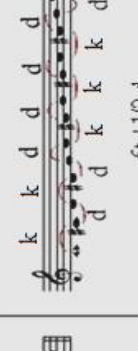
Sorular

1. Aralık nedir?
2. Armonik ve melodik aralıklar nasıl oluşur?
3. Basit aralıklar hangilerdir?
4. Aralıklar kendi isimlerini nereden alırlar?
5. Oktava göre aralıkların isimlerini Latince söyleyiniz.
6. Aralıkların harfleri neyi belirtir?
7. Aralık niteliği nedir?
8. Aralıkların derece sayısı nasıl belirtir?
9. Tam aralıklar hangilerdir?
10. Tam **4'ü** aralığı kaç tondur?
11. Tam **8'li** aralığı kaç tondur?
12. Hangi aralıklar büyük ve küçük olarak türlere ayrılır?
13. Diatonik aralıklar hangilerdir?
14. Kromatik aralıklar hangilerdir?
15. Diatonik yarım tonla kromatik yarım ses arasında ne fark vardır? Örneklerle anlatınız.
16. İki tondan oluşan diatonik üçlü aralığı hangisidir?
17. **k6** 'lı aralığı kaç tondur?
18. **T8**'li aralığı kaç tondur?

19. Dört tondan oluşan diatonik 6'lı aralığı hangisidir?
20. Unison hangi aralığa eşit olabilir?
21. Aralıklar nasıl artırılıp eksiltilir?
22. Aralığın niteliği hangi yollarla artırılabilir? Eksiltilebilir?

İntervallar	Eksiltilmiş	Küçük	Büyük	Artmış
sekunda		 1/2 d	 1/2 k 1/2 d	 k d k
tersiya	 2d 1/2 (1/2 d + 1/2 d)	 k d	 k d	 k d k
seksta	 2t + 1/2 d + 1/2 d + 1/2 d	 k d d d d	 k d d d d	 k d d d d
sestüma	 3t + 1/2 d + 1/2 d + 1/2 d + 1/2 d	 k d d d d d	 k d d d d d	 k d d d d d

Tablo 1

İntervallar	Eksilmiş	Tam	Artmış
kvaria	 1t+1/2 d+1/2 d	 2t+1/2 d	 3 ton
kvinia	 2t+1/2 d+1/2 d	 3t+1/2 d	 4 ton
oktava	 4t+1/2 d+1/2 d	 5t+1/2 d	 6t+1/2 d

Tablo 2

23. Aralığın her iki sesi artırılıp veya eksiltirilse nasıl bir aralık oluşabilir?

24. Aşağıdaki aralıkların niteliğini söyleyiniz:

A5 = E5 = A4 = E4 =

E3 = A6 = E6 = A3 =

A2 = E7 = A7 = E8 =

25. Hangi aralık **1 ton** + diatonik **1/2** tondan oluşur?

26. Hangi aralık kromatik **½ ton** + **1 tam** tondan oluşur?

27. aralıkları nasıl aralıklardır?

28. Tüm diatonik aralıkların enarmonik karşılığı olan kromatik aralıkları söyleyiniz.

29. Hangi tam aralık eksiltilemez?

30. Enarmonik aralık nedir?

31. Aşağıdaki kromatik aralıkları enarmonik diatonik aralıklarla değiştiriniz:

Do $\flat$ – mi, re – mi $\sharp$, fa $\sharp$ – mi $\flat$, do – sol $\sharp$, si $\flat$ – sol $\sharp$, re $\flat$ – do, do $\times$ – fa $\sharp$, re $\flat$ – fa $\sharp$, re $\sharp$ – fa, si – fa $\times$.

32. Aşağıdaki aralıkların niteliğini yazınız:

Örneğin: **T4 = 2 ½ ton**

T5 =

B7 =

B6 =

A2 =

B3 =

B2 =

T8 =

k3 =

E3 =

K2 =

k6 =

k7 =

B2 =

A5 =

E4 =

A7 =

E6 =

A8 =

E4 =

Ödevler

1. Ses dizisinin esas seslerinden tüm basit aralıkları çıkıcı ve inici olarak yazınız.

2. Aşağıdaki aralık zincirini **Fa** anahtarında **re** sesinden başlayarak yazınız.

3. Ses dizisinin esas seslerinden **B3**'lü aralık zincirini inici ve çıkıcı olarak yazınız.

4. **T4**'lü aralık zincirini ses dizisinin esas sesleri üzerinden çıkıcı olarak yazınız.

Örneğin:

5. **T5**'li aralık zincirini ses dizisinin esas sesleri üzerinden inici olarak yazınız.

Örneğin:

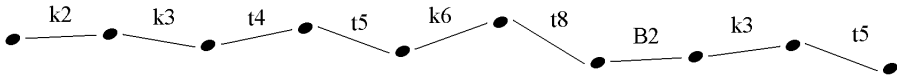
6. Verilen seslerden diatonik aralıkları kurunuz.

Exercise 6 shows two staves of musical notation. The top staff (treble clef) contains 14 intervals: t4↑, k3↓, k6↑, B3↓, B2↑, k3↑, B6↑, t8↓, B3↓, k3↓, t5↓, B7↓, t4↑. The bottom staff (bass clef) contains 14 intervals: B6↑, t5↓, k7↑, k3↓, B2↓, B3↑, k6↓, t4↑, B6↓, B3↑, B2↑, k2↓, t1↑.

7. Verilmiş olan aralıkların önce temel, sonra yükseklik ve daha sonra her iki sesini enarmonik değiştirip aralıkları oluşturunuz.

Exercise 7 shows a single staff of musical notation with 9 intervals: k3, t4, B3, t5, k7, B2, k6, B6.

8. Örnekten yararlanarak aşağıdaki şemaya göre tüm esas seslerden aralıkları kurunuz.

Örneğin:

The example shows a single staff of musical notation with 9 intervals: k2, k3, t4, t5, k6, t8, B2, k3, t5.

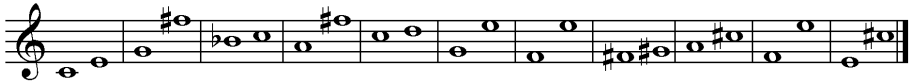
9. Aşağıdaki aralıkları bulunuz.

10. Aşağıdaki küçük aralıklardan büyük, artık ve eksik aralıklar oluşturunuz.

11. Aşağıdaki büyük aralıklardan küçük, artık ve eksik aralıklar oluşturunuz.

12. Aşağıdaki eksik aralıklardan küçük, büyük ve artık aralıklar oluşturunuz.

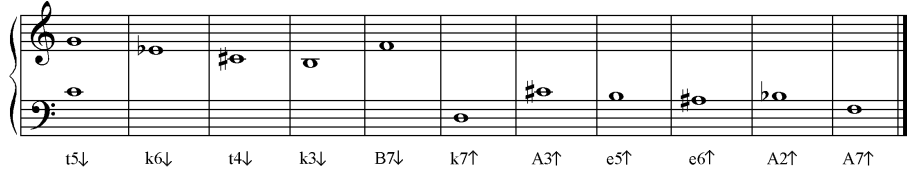

13. Aşağıdaki artık aralıklardan küçük, büyük ve eksik aralıklar oluşturunuz.

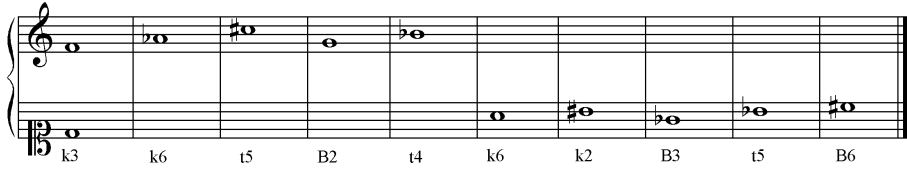

14. Verilmiş olan seslerden aralıkları istenilen anahtara göre kurunuz.

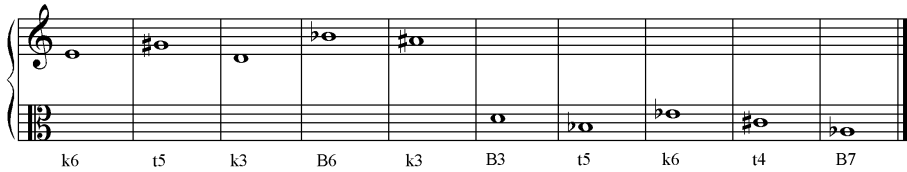
a) Örneğin:

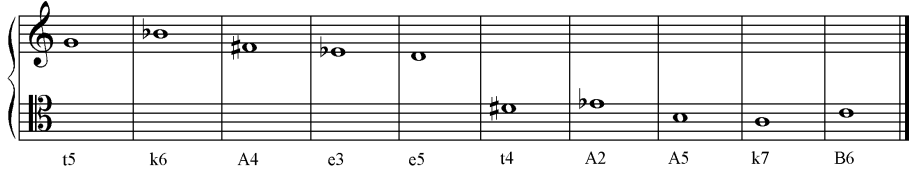
b) Örneğin:

c) Örneğin:

d) Örneğin:

15. a) *Re* sesinden başlayarak çıkıcı aralık zincirini kurunuz.

k3 – T4 – B2 – T4 – B6 – B3 – k6 – k7

b) *Fa #* sesinden başlayarak inici aralık zincirini kurunuz.

B3 – T5 – k2 – T4 – B6 – B2 – k6

c) *Do* sesinden aralık zincirini oklarla işaretlenmiş şekilde kurunuz.

Diagram showing intervals and their directions (up/down) starting from *Do* (C):

k3 ↑ *k2* ↑ *T5* ↓ *T4* ↑ *B2* ↑ *k3* ↓ *k6* ↓ *T4* ↑ *k7* ↓ *k3* ↓ *B2* ↓ *k6* ↓ *A4* ↑

16. Aşağıdaki aralıkları bulunuz.

a)

b)

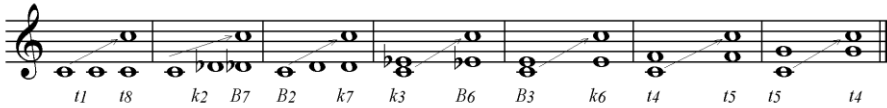
c)

Örneğin:

Birli aralığı çevrilince – sekizli olur	(1+8=9)
İkili aralığı çevrilince – yedili olur	(2+7=9)
Üçlü aralığı çevrilince – altılı olur	(3+6=9)
Dörtlü aralığı çevrilince – beşli olur	(4+5=9)
Beşli aralığı çevrilince – dörtlü olur	(5+4=9)
Altılı aralığı çevrilince – üçlü olur	(6+3=9)
Yedili aralığı çevrilince – ikili olur	(7+2=9)
Sekizli aralığı çevrilince – birli olur	(8+1=9)

Aralıklar ve onların çevrimlerinin toplamı bir oktavdan fazla olan mesafeyi geçmemelidir.

Bileşik Aralıklar

Basit aralıklar dışında, müzik teorisinde oktavdan daha geniş, iki oktav mesafesinde kurulan aralıklar da kullanılır. Bu aralıklara **bileşik aralıklar** denir.

Bileşik aralıkları, tam oktav aralığına basit aralıkları ekleyerek oluşturabiliriz. Bu şekilde, aynı aralıkları oktav üzerinden elde etmiş oluruz.

Tüm bileşik aralıkların da kendi isimleri vardır. Bu isimler onlara içerisinde bulunan derece sayısına göre verilir.

Örneğin:

Dokuzlu – (Nona) = (t8+2’li)

Onlu – (Detsima) = (t8+3’lü)

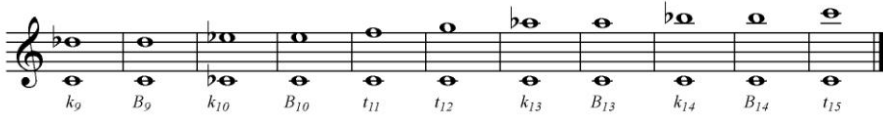
Onbirli – (Undetsima) = (t8+4’lü)

Onikili – (Düodetsima) = (t8+5’li)

Onüçlü – (Tersdetsima) = (t8+6’lı)

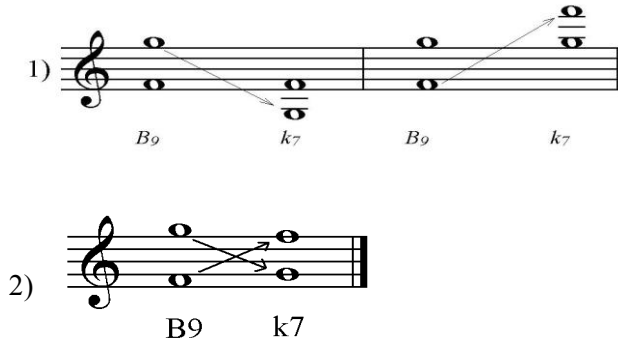
Ondörtlü – (Kvartdetsima) = (t8+7’li)

Onbeşli – (Kvintdetsima) = (t8+8’li)

Basit aralıklarda olduğu gibi bileşik aralıkların da çevrimleri vardır. Bileşik aralıkların çevrimleri iki türde yapılabilir:

1. Aralığın iki sesinden biri, iki oktav yukarı veya aşağıya doğru yer değişir;
2. Her iki sesin aynı anda, zıt şekilde bir oktav yer değişimiyle oluşur.

Konsonans ve Dissonans Aralıklar

Aralıklar ***konsonans*** ve ***dissonans*** olarak iki türe ayrılır.

Konsonans kelimesinin anlamı, müzikte uyumlu, akıcı demektir. ***Dissonans*** ise uyumsuz, keskin seslenme anlamına gelir.

Aşağıdaki tablolarda konsonans ve dissonans aralıklar gösterilmiştir:

<i>Tam mükemmel konsonans</i>	<i>Tam mükemmel olmayan konsonanslar</i>	<i>Tam konsonanslar</i>
<i>Tam birli - t1</i> <i>Tam sekizli - t8</i>	<i>Küçük üçlü - k3</i> <i>Büyük üçlü - B3</i> <i>Küçük altılı - k6</i> <i>Büyük altılı - B6</i>	<i>Tam dörtlü - t4</i> <i>Tam beşli - t5</i>

<i>Dissonans aralıklar</i>
<i>Küçük ikili - k2</i> <i>Büyük ikili - B2</i> <i>Artmış dörtlü - t4</i> <i>Eksik beşli - E5</i> <i>Küçük yedili - k7</i>

Sorular

1. Bileşik aralıklar hangileridir?
2. Bileşik aralıkların Latince isimlerini söyleyiniz.
3. Bileşik aralıkların her birinin basit aralıklara olan karşılığını söyleyiniz.
4. Konsonans ve dissonans aralıklar hangileridir?
5. Aralık çevrimi nedir? Nasıl yapılır?
6. **1'li, 2'li, 3'lü, 4'lü, 5'li 6'lı, 7'li, 8'li** aralıklarının çevrimleri sayesinde hangi aralıklar oluşur?
7. Aralıklar çevrildiği zaman onların niteliği değişir mi?
8. Hangi aralıklar çevrildiği zaman niteliği değişmez?
9. Bileşik aralıklar nasıl çevrilir?
10. Bileşik aralıklar çevrilince hangi aralıkları oluşturur?
11. Konsonans aralıklar hangi aralıklara çevrilir?
12. Dissonans aralıklar hangi aralıklara çevrilir?

Ödevler

1. Verilmiş olan seslerden bileşik aralıkları kurunuz.

a)

k10↑ t11↑ k13↑ B14↓ k9↓ t12↓ A9↑ e11↓ A12↑ e13↓

b)

k13↑ B10↑ t11↑ A9↑ t12↓ B10↓ B13↓ A14↑ A10↓ e12↑ A13↓

2. Bas sesine göre aralıkların niteliğine dikkat etmeden aralık sırasını oluşturunuz.

3 6 10 12 13 15 11 10 12 10 3 5 3# 8 10 13 11 15

3. *e- moll* tonalitesine göre aralıkları kurunuz.

10 13 12 5 10 13 14[#] 11 10 12 8

4. Şifrelenmiş bas sesine üç üst sesi yazınız. Örnekten yararlanarak aralıkları hep bas sesine göre *Fa* ve *Sol* anahtarında kurunuz.

a)

12 10 11 13 9 11 10 12
10 8 9 10 10 6 7 10
8 5 6 6 5 1 5 8

b)

12 9 10 10 8 10 15
10 6 10 8 6 7 10
8 4 6 5 4 5 8

c)

10 11 13 13 13 13 13 13
8 9 10 11 12 11 11 13
5 6 6 8 10 8 9 10

5. Bu alıştırmayı 4 anahtarı da kullanarak dördüncü soruda olduğu gibi yazınız (Örnekte olduğu gibi).

12 10 11 13 13 13 13 12 15
10 8 9 10 10 10b 8 7 10
8 5 6 6 5 5 4 3 8

6. Aşağıdaki bileşik aralıkları bulunuz.

The exercise consists of five staves, each containing a pair of notes to identify the compound interval. The notes are as follows:

- Staff 1: Treble clef, G#4 and Bb5 (Interval: 9th)
- Staff 2: Bass clef, Bb3 and G#4 (Interval: 9th)
- Staff 3: Bass clef, G#3 and Bb4 (Interval: 9th)
- Staff 4: Bass clef, Bb3 and G#4 (Interval: 9th)
- Staff 5: Bass clef, G#3 and Bb4 (Interval: 9th)

7. Aşağıdaki basit aralıkların çevrimlerini yazınız.

The exercise consists of a single staff in treble clef containing eight pairs of notes to identify the simple intervals and their inversions:

- Pair 1: G#4 and Bb5 (Interval: 9th)
- Pair 2: Bb5 and G#4 (Interval: 9th)
- Pair 3: G#4 and Bb5 (Interval: 9th)
- Pair 4: Bb5 and G#4 (Interval: 9th)
- Pair 5: G#4 and Bb5 (Interval: 9th)
- Pair 6: Bb5 and G#4 (Interval: 9th)
- Pair 7: G#4 and Bb5 (Interval: 9th)
- Pair 8: Bb5 and G#4 (Interval: 9th)

8. Aşağıdaki bileşik aralıkların çevrimlerini yazınız.

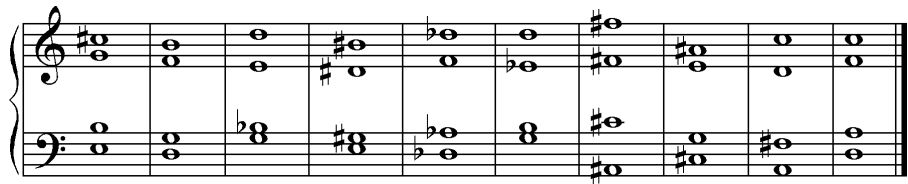
9. Aralıkları konsonans ve dissonans olarak ayırınız.

10. Aşağıdaki aralıkların hangi aralıklardan çevrilmiş olduğunu bulup, aralığı kurunuz.

11. Aşağıdaki akorlarda dissonans aralıkları bulunuz.

12. *Fa#*, *Sol*, *Mi* seslerinden tüm konsonans aralıkları çıkıcı, dissonans aralıkları inici olarak kurunuz.

Piyanoda

1. Aşağıdaki aralık şifrelerine göre aralıkları çıkıcı olarak kurunuz.

a)

b)

2. Aşağıdaki aralıkları şifrelerine göre inici olarak kurunuz.

a)

b)

3. Şifrelere göre aralıkları çıkıcı ve inici olarak kurunuz.

Interval labels above the staff: B6↓ t5 t4 k3 B3 B3 t5 k6 t5 t8 k3 t4 A4 k6

Interval labels below the staff: t8↑ B6 k6 t5 e5 t5 B10 k10 B10 k6 t8 B6 t5 t8

MOD, GAM (DİZİ) VE TONALİTE

Doğal Majör

Bir müzik parçasını dinlerken veya icra ederken parça içerisinde geçen seslerin birbiriyle alakasını gözlemleyebiliriz. Bunun nedeni, melodinin gelişim süreci içerisinde bazı temel seslerinin ön plana çıkmasıdır. Melodi sonuçta bu temel sesler üzerinden kurularak oluşmaktadır.

Örnekteki parça *do, mi, sol* temel sesleri üzerinde kurulmuştur. Bu tür seslere müzik teorisinde durağan sesler denir. Melodi içerisinde geçen diğer sesler ise yüreğen seslerdir. Yüreğen sesler melodide genellikle durağan seslere çözülür. Durağan ve yüreğen sesler arasında olan bu tür karşılıklı bağlantı sistemine **mod** denir.

Bir ezginin veya müzik parçasının esasında her zaman bir mod vardır. Halk müziğinde çeşitli modlar vardır. Klasik müzikte ise esasen majör ve minör modları kullanılır.

Temel sesleri büyük veya majör üç seslisi oluşturan moda **Majör modu** denir.

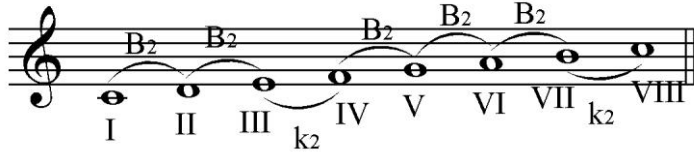
Majör üç seslisi B3+k3 aralıklarından oluşan, üst üste yazılan ve beraber çalınan akordur.¹ Akorun kenar sesleri T5'li aralığını oluşturur. Majör kelimesinin anlamı büyük demektir.

¹ Akor – seslerin aynı anda tınlamasına denir. Bu konuyla ilgili ilerdeki bölümlerde bilgi verilecektir.

Bu üç sesli akor majörün 1. derecesinden kurulduğunda, ona tonik üç seslisi denir.

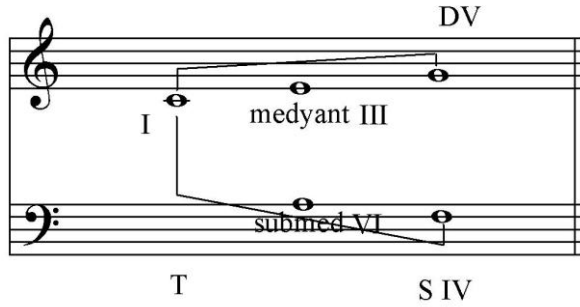
Modun yapı malzemesi ses dizisidir. Tonikten toniğe dizilen ses dizisine **gam** denir. Gamı oluşturan seslere **derece** denir. Gamın dereceleri Roma rakamlarıyla işaretlenir. Majör gamı $B2 + B2 + k2 + B2 + B2 + B2 + k2$ aralıklarından oluşur.

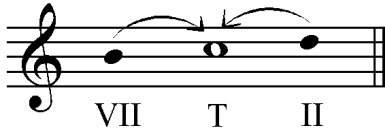
Örnekte gösterilmiş olan doğal majör gamının tüm derecelerinin kendi isimleri mevcuttur.

1. derece – tonik (**T**)
2. derece – alt yeden ses
3. derece – medyant
4. derece – subdominant (**S**)
5. derece – dominant (**D**)
6. derece – submedyant (alt medyant)
7. derece – üst yeden ses

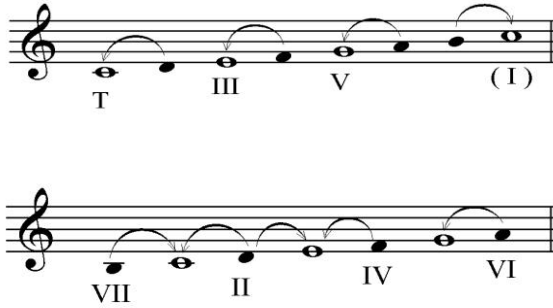
Gamın 1. 4. ve 5. dereceleri yani tonik, subdominant ve dominant *esas dereceler*, diğerleri ise *yardımcı* veya *yan derecelerdir*. Dominant sesi tonikten T5'li yukarıda yerleşir. Onunla tonik arasında 3. derece yerleştiği için bu dereceye *medyant* (orta) ismi verilmiştir. Subdominant (alt dominant) tonikten T5'li aşağıda yerleşir. Onlar arasında 6. derece *submedyant* yerleşmiştir. Söylenenleri aşağıdaki şemadan izleyebiliriz.

Yeden sesler isimlerini tonikle olan ilişkilerinden dolayı almışlardır. Bu nedenle, alt yeden ses çıkıcı, üst yeden ses ise inici olarak toniğe hareket etmektedir.

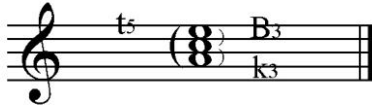

Majörün I. III. ve V. dereceleri durağan; II. IV. VI. ve VII. dereceleri yüreğen seslerdir. Bu sesler arasında VII' nin I' e, IV'nın III' e, II'nin I' e olan çekim gücü daha fazladır. VI' nın V'e, II' nin III' e ve IV'ün V' e olan çekim gücü ise daha azdır.

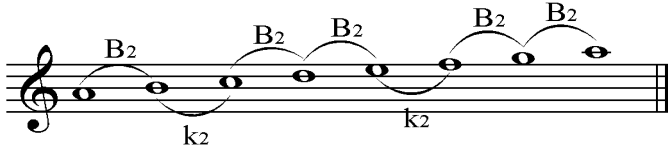

Minör Modu Doğal Minör Gamı

Durağan sesleri küçük veya minör üç seslisini oluşturan moda **minör modu** denir. Minör modun durağan sesleri $k3 + B3$ aralıkları üzerinde kurulan, kenar sesleri $T5$ 'li aralığını oluşturan minör üç seslisidir.

Minör gamı majör gibi yedi dereceden oluşur. Doğal minör gamının aralıkları şunlardır: $B2 + k2 + B2 + B2 + k2 + B2 + B2$

Minör gamının derece sayısı ve derecelerin isimleri majör gamıyla aynıdır.²

² Majör (Maggiore) – büyük, minör (minore)—küçük demektir.

Tonaliteler ve Onların Harflerle İşaretleri

Doğal majör ve doğal minör gamları, içerisinde bulunan aralık sırasının korunması şartıyla, ses dizisinin istenilen yüksekliğinden kurulabilir. Modun kurulduğu yüksekliğe **tonalite** denir. Tonaliteler isimlerini, onların yapı malzemesini oluşturanın ses dizisinin, yani gamın başladığı seslerden alırlar.

Bu kalıplara uygun olarak kurulan bazı tonalitelerin dereceleri diyezli, bazılarının da bemollü olduğuna göre, majör ve minör tonaliteleri diyezli ve bemollü olmak üzere ikiye ayrılır. Müzik pratiğinde kullanılan 7 diyezli ve 7 bemollü tonalite mevcuttur. Bu tonalitelerin alterasyon işaretleri anahtarda yazılır ve ismi **anahtar işaretleri** olarak adlandırılır.

Majör ve minör tonaliteleri kendi aralarında olan ilişkilerine göre üç türe ayrılırlar: 1. **İlgili tonaliteler**, 2. **Adaş tonaliteler**, 3. **Enarmonik tonaliteler**.

1. **İlgili tonaliteler**, içerisinde aynı alterasyon işaretleri bulunan majör ve minör tonalitelerdir. Tüm majör tonalitelerinin ilgili minörleri vardır. Majörden ilgili minörü bulmak için, majörün tonik derecesinden k3'lü aralığı aşağı inmek gerekir. Örneğin *Do-majörün* ilgili minörü *La-minördür*, *Sol-majörün* ilgili minörü *Mi-minördür* vb.

2. **Adaş tonaliteler**, aynı ismi taşıyan fakat içerisinde farklı alterasyon işaretleri bulunan majör ve minör tonalitelerdir. Örneğin *Do-majör* *Do-minör*, *Fa-majör* *Fa-minör*.

3. **Enarmonik tonaliteler**, aynı yükseklikte kurulan, tınlaması aynı fakat isimleri ve yazılışları farklı olan tonalitelerdir. Beşliler çemberinde

altı çift enarmonik tonalite mevcuttur. Bu tonaliteler beş, altı ve yedi diyezli ve bemollü tonalitelerdir:

Si majör – Do b majör

Sol # minör – La b minör

Fa # majör – Sol b majör

Re # minör – Mi b minör

Do # majör – Re b majör

La # minör – Si b minör

Harfli işaretler

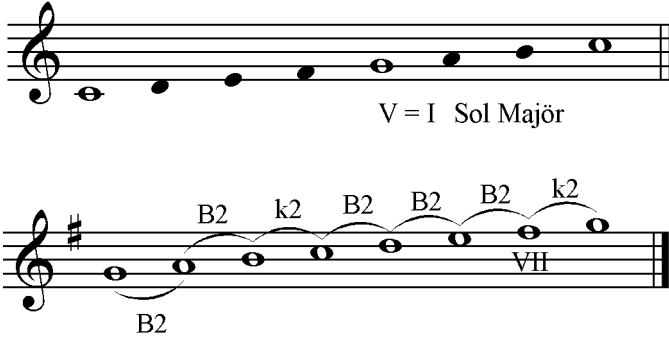
Tonalitelerin harfli işaretleri daha önceki bölümde gösterdiğimiz seslerin harfli işaretleriyle aynıdır. Majör tonaliteler büyük harfle, minör tonaliteler ise küçük harflerle işaretlenir. Majör – **Dur**, minör – **moll**

kelimesiyle gösterilir. Örneğin: *Do # majör -- Cis -dur, La minör -- as-moll, Si majör – B -dur vb.*

Beşliler Çemberi

Diyezli ve bemollü tonalitelerin ilgili, adaş ve enarmonik türleri dışında, akraba ilişkisinde olan tonaliteleri de vardır. Aralarında bir değiştirici işaret farkı olan tonalitelere **akraba tonaliteler** denir. Bu tonalitelerin ses dizilerinde altı ortak ses olduğu için onlara akraba adı verilmiştir. Do majör tonalitesinin diyezli akrabası Sol majördür. Onun 1. derecesi Do majörün

toniğinden T5'li yukarıda yerleşir. Majör gamının aralık kalıbını Sol sesi üzerinden uygularsak Sol majör gamını kurmuş oluruz.

Gamın 7. derecesine ilk diyez olan fa # eklenir.

Sol majörden T5'li yukarıda Re majör tonu yerleşerek, Sol majörün akrabalığını oluşturur. Onun 7. derecesinde ikinci diyez işaretli olan do # kurulur.

Böylece her yeni tonalitenin ilk sesini ondan önce gelen tonalitenin beşinci derecesi kabul edersek, tüm diyezli tonaliteleri elde etmiş oluruz. Bu tonalitelerin her birinin 7. derecesinde diyez işareti ortaya çıkacaktır (7 diyeze kadar). Majör tonalitelerinin ilgili minörleri k3'lü aralığı aşağıda, majörün anahtar işaretlerine göre kurulur. Böylece diyezli majör ve minör tonaliteleri ortaya çıkmış olur.

Diyezli tonaliteler

Sol majör G- dur mi minör e- moll

Re majör D- dur si minör h- moll

La majör A- dur fa # minör fis- moll

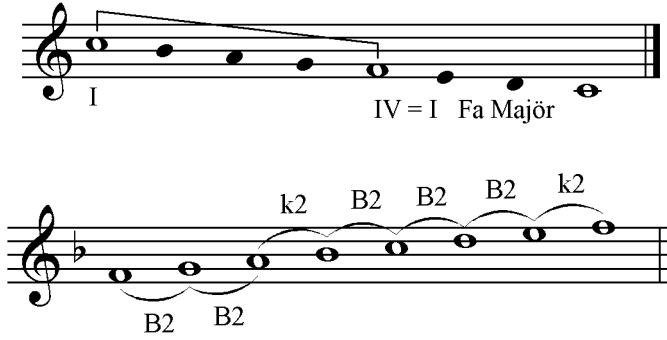
Mi majör E- dur do# minör cis- moll

Si majör H- dur sol # minör gis- moll

Fa # majör Fis- dur re # minör dis- moll

Do # majör Cis- dur la# minör ais- moll

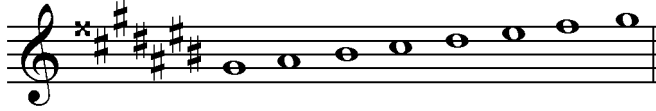
Bemollü tonalitelerin kuruluşu da aynı şekilde gerçekleşir, ama T5'liler aşağıya doğru hareket eder. Yani Do majörün bemollü akrabası Fa majör tonalitesi, ondan T5'li aşağıda yerleşir ve sıralama aşağıya doğru devam eder. Bemol işaretleri bu kez 4. derecede oluşur. İlgili minörlerin kurulması diyezli tonalitelerde olduğu gibidir.

Bemollü tonaliteler

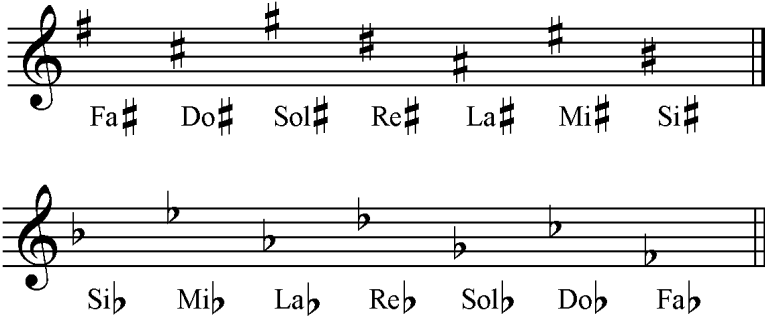
Fa majör f- dur	Re minör r- moll
Si $\flat$ majör B- dur	Sol minör g- moll
Mi $\flat$ majör Es- dur	Do minör c- moll
La $\flat$ majör As- dur	Fa minör f- moll
Re $\flat$ majör Des- dur	Si $\flat$ minör b- moll
Sol $\flat$ majör Ges- dur	Mi $\flat$ minör es- moll
Do $\flat$ majör Ces- dur	La $\flat$ minör as- moll

Bu beşli sıralanması devam ederse 7 diyez ve 7 bemol işaretlerinden fazla olan çift diyezli ve çift bemollü tonaliteler meydana gelecek. Örneğin 7 diyezli *Cis-dur*'dan sonra gelen tonalite *Gis-dur* olur.

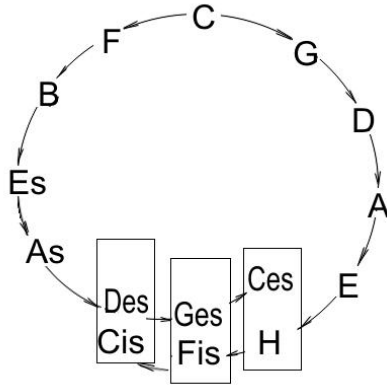

Bu tonalite *As-dur*'un enarmonik tonalitesidir ve teorik olarak kurulmasına rağmen, pratikte yani müzikte yer almamıştır.

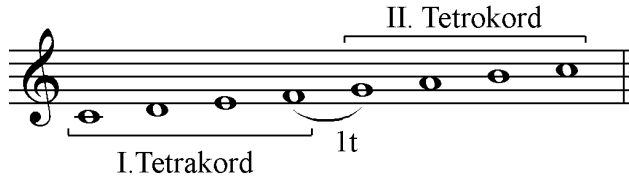
7 diyez ve 7 bemolün anahtarda yer alması da çok ilginçtir.

Yani bemol sırası diyez sırasının tersini oluşturmuş olur. Bu sıralanmaya **tonal donanım** denir. Tonalitelerin T5'li yukarı ve aşağıya doğru bu sıralanmasına **Beşliler Çemberi** denir.

Aralıklar konusunda olduğu gibi, tonaliteler konusunda da Fransız teori sisteminin, diğer sistemlerden daha farklı yorumu vardır. Fransız sistemi majör gamlarının kuruluşunu iki tetrakordun³ birleşmesi gibi değerlendirmektedir. Majör gamı $I + I + \frac{1}{2}$ tondan oluşan iki tetrakordun 1 ton mesafe ile birleşmesinden ortaya çıkar.

³ Tetrakord – eski Yunan modudur. Yunanca tetra – 4, kort – ses demektir.

Diyezli gamların arka arkaya sıralanması için 2. tetrakort yerinde kalır, bir ton mesafe aralığında sonra aynı kuruluştaki olan tetrakort yeni ses dizisini oluşturur.

Fransız sistemine göre diyezli gamlar

Cis dur

Fis dur

H dur

E dur

A dur

D dur

G dur

C dur

Bemollü majör tonalitelerinin sıralanması ise 1. tetrakortu aynı tutup, bir ton mesafeden sonra yine aynı tetrakortu aşağıya doğru kurmakla oluşmaktadır.

Fransız sistemine göre bemollü gamlar

C-dur

F-dur

B-dur

Es-dur

As-dur

Des-dur

Ges-dur

Ces-dur

İlgili minörler yine k3'lü (1 ½ ton) aşağıya inmekle bulunur.

Sorular

1. Mod nedir?
2. Durağan ve yüreğen sesler hangileridir?
3. Yüreğen sesin durağan sese geçidine ne denir?
4. Gam nedir?
5. Gamın derecelerinin isimlerini söyleyiniz.
6. Majör **“maggior”** kelimesinin anlamını söyleyiniz.
7. Majör ve Minör modlarının kaç durağan sesi vardır?
8. Majör ve Minör modlarının kaç yüreğen sesi vardır?
9. Her durağan sesin yanında kaç yüreğen ses vardır?
10. Durağan seslerden hangisi daha kuvvetlidir?
11. Majör ve Minör tonaliteleri arasında esas fark nedir?
12. Minör **“minöre”** kelimesi ne demektir?
13. İlgili tonalite nedir?
14. İlgili tonalitelerin tonik sesleri hangi aralık mesafesindedir?
15. Majörden ilgili Minör nasıl bulunur?
16. Adaş tonalite nedir?
17. Adaş tonalitelerin benzer ve farklı taraflarını karşılaştırınız.
18. Majör üç seslisi nasıl oluşur?

19. Gamın 1. 4. ve 5. derecelerinin adlarını söyleyiniz.
20. Submedyant gamın kaçınıcı derecesidir?
21. Doğal Majör gamı hangi aralıklardan oluşur?
22. Doğal Minör gamı hangi aralıklardan oluşur?
23. Minör üç seslisi hangi aralıklardan oluşur?
24. Tonalite nedir?
25. Enarmonik tonalite nedir?
26. Enarmonik tonalitelere birkaç örnek veriniz.
27. Majör kelimesi harfli işaretle nasıl gösterilir?
28. Minör kelimesi harfli işaretle nasıl gösterilir?
29. Majör tonaliteleriyle Minör tonalitelerinin isimlerinin harfli işaretleri arasında ne gibi fark vardır?
30. Beşliler çemberi nasıl oluşur?
31. Diyezli tonaliteleri beşliler çemberine göre sayınız.
32. Bemol tonalitelerini beşliler çemberine göre sayınız.
33. Anahtar işaretleri nedir?
34. Anahtar işaretleri hangi sıralanmaya göre yazılır?
35. Majör tonalitelerinin (diyezli tonalitelere ve bemollü tonalitelere) son anahtar işareti hangi dereceye denk gelmiş olur?
36. Tetrakort nedir?

37. Majör gamı kaç aynı tetrakordun birleşmesinden oluşmuştur?
38. *Fis – dur, dis –moll, Ces –dur, as –moll* gamlarının enarmoniklerini söyleyiniz.

Ödevler

1. $1t + 1t + 1/2 t + 1t + 1t + 1t + 1/2t$ şemasına göre *do, do#, re b, re, mi b, mi, fa, fa#, sol, sol b, la, la b, si, si b, do b* tonik seslerinden bir oktav mesafesinde (çıkıcı ve inici olarak) majör gamlarını kurunuz.

2. $1t + 1/2 t + 1t + 1t + 1/2 t + 1t + 1t$ şemasına göre *do, do#, re, re #, mi b, mi, fa, fa#, sol, sol#, la, la b, la#, si, si b* tonik seslerinden bir oktav mesafesinde (çıkıcı ve inici olarak) majör gamlarını kurunuz.

3. Donanımına göre tonaliteleri yazınız.

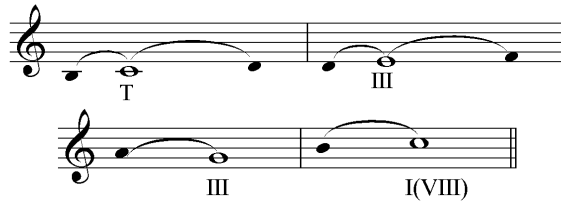

4. Tonalitelere göre tonal donanımı yazınız.

5. Tüm diyezli majör tonalitelerde durağan ve yüreğen sesleri yazınız.

Örneğin:

6. Tüm bemollü majör tonalitelerde durağan ve yüreğen sesleri yazınız.

7. Tüm majör tonalitelerin beşliler çemberine göre çıkıcı olarak anahtar işaretlerini yazınız(7 # ve 7 b).

Tüm yazılan donanımlara tonalitelerin harfli isimlerini işaretleyiniz.

8. Aynı işlemi minör tonalitelerinde de gerçekleştiriniz.

9. **Fa** sesi hangi gamlarda durağan seslerden birisidir? **Mi, sol #, si b**

10. **Mi, sol #, si b** sesleri hangi gamlarda yüreğen seslerdir?

11. Aşağıdaki seslerden gamları çıkıcı olarak tonik sesine kadar yazınız.

Do sesinden **F – dur, As – dur, Es – dur**

Re sesinden **A- dur, g –moll, fis – moll**

Mi sesinden **H –dur, d – moll, cis – moll**

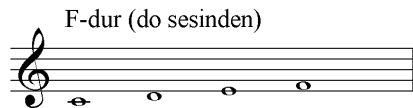
Fa sesinden **B – dur, c – moll, Des - dur**

Sol sesinden **e – moll, f – moll, D – dur**

La sesinden **E - dur, G – dur, e – moll**

Si sesinden **Fis – dur, H – dur, A – dur**

Örneğin:

12. Aşağıdaki seslerden gamları inici olarak tonik sesine kadar yazınız.

Do # sesinden: D – dur, E – dur, Fis – dur

Re b sesinden: es – moll, Ges – dur, f – moll

Mi b sesinden: As – dur, b – moll, Es – dur

Fa # sesinden: fis moll, gis – moll, H – dur

Sol b sesinden: Ces – dur, as – moll, Des – dur

La # sesinden: Cis – dur, dis – moll, ais – moll

Si b sesinden: c – moll, F – dur, d – moll

13. Harflerle yazılmış olan gamların açıklanmasını yazınız.

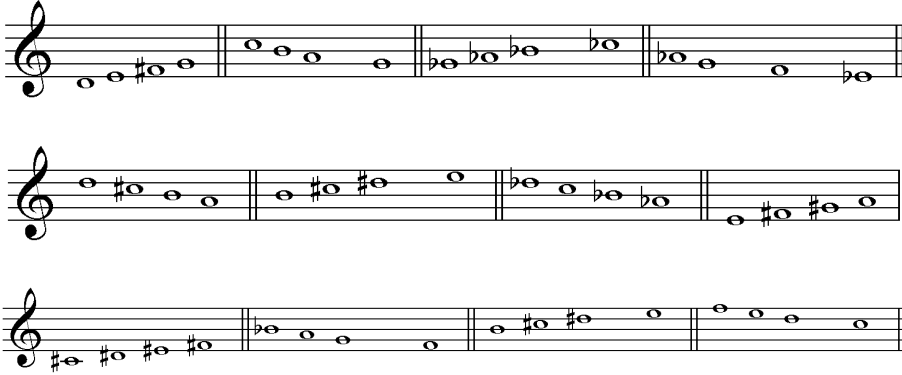
As – dur gis – moll es - moll A - dur

E – dur fis - moll Ges – dur cis moll

ais – moll b - moll Ces – dur H - dur

f- moll D - dur c - moll B - dur

14. Aşağıdaki tetrakortlar hangi majör tonalitelerinin alt ve üst tetrakordudur?

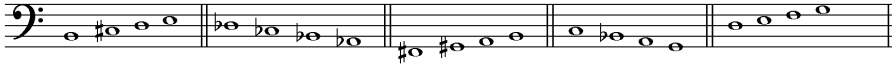
15. 5#' li Majör gamı hangisidir?
 4 b' lü Minör gamı hangisidir?
 3 #' li Majör gamı hangisidir?
 6 b' lü Minör gamı hangisidir?
 7 #' li Majör gamı hangisidir?
 2 b' lü Minör gamı hangisidir?
 1 #' li Majör gamı hangisidir?
 5 b' lü Minör gamı hangisidir?
 4 #' li Majör gamı hangisidir?
 3 b' lü Minör gamı hangisidir?
 6 #' li Majör gamı hangisidir?

7 *b'* lü Minör gamı hangisidir?

2 *#*' li Majör gamı hangisidir?

1 *b'* lü Minör gamı hangisidir?

16. Aşağıdaki tetrakortlar hangi minör tonalitelerinin alt tetrakortudur?

17. Aşağıdaki adaş tonalitelerin durağan seslerini yazarak farkını anlatınız.

C dur - c moll

B dur - b moll

A dur - a moll

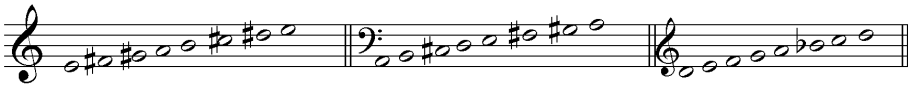
F dur - f moll

Es dur - es moll

Cis dur - cis moll

Fis dur - fis moll

H dur - h moll

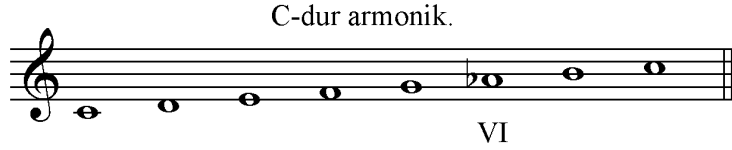

Majör ve Minör Tonalitelerin Türleri

Majör ve minör tonalitelerin üç türü vardır: ***doğal***, ***armonik*** ve ***melodik***. Daha önceki örneklerde verilen majör ve minör gamları doğal türde gösterilmiştir.

Armonik Majör

Majör gamı armonik türde oluşturmak için onun 6.derecesini yarım ton pesleştirmek gerekmektedir.

Bu değişim majörün karakterini farklılaştırıp, ona minör rengi getirmektedir. Majörün bu türünün esas özelliği 6. dereceyle 7. derece arasında oluşan artık ikili aralığının oluşmasıdır. 6. dereceye gelen değiştirici işaret, notanın yanına konulur ve yerel değiştirme işareti olarak kabul edilir.

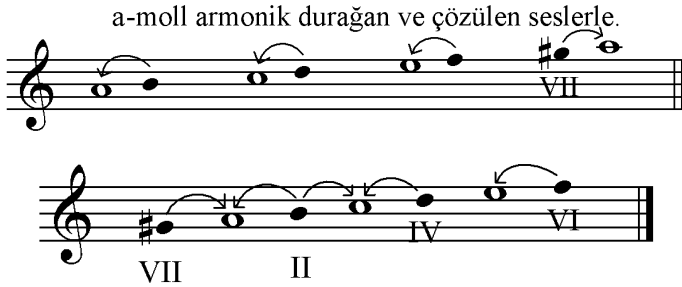
Melodik majör

Majörün melodik türüne müzikte daha az rastlanır. Bu türde, çıkıcı doğal majörün inişinde 6. ve 7. dereceler yarım ton pesleşir.

Armonik minör

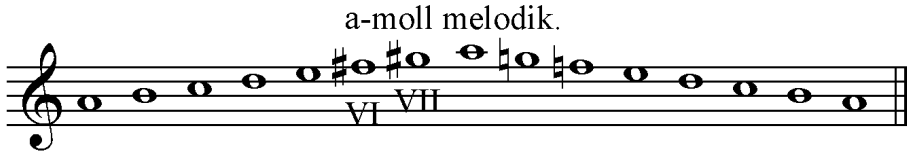
Minörün armonik türü müzikte en fazla kullanılan türlerdendir. Armonik minörde 7. derece tizleşir ve böylece yeden sesle 1. derece arasında majör tonalitelerinde olduğu gibi yarım ton mesafesi oluşur. Bu nedenle durağan ve yüreğen sesler majörün doğal, minörün armonik türünden kurulur.

Majörde olduğu gibi minörde de artık ikili aralığı armonik türün özelliğini ortaya çıkartır.

Melodik minör

Minörün melodik türünde 6. ve 7. dereceler çıkıcı olarak tizleşir, inerken bu dereceler eski haline dönerek doğal minörü oluşturur.

Sorular

1. Majör gamları kaç türe ayrılır?
2. Armonik majör gamı nasıl oluşur?
3. Armonik majörde 6. ve 7. dereceler arası hangi aralığı oluşturur?
4. Melodik majör nasıl kurulur?
5. Minör gamları kaç türe ayrılır?
6. Armonik minör nedir? Nasıl oluşur?
7. Melodik minörün kuruluşunu söyleyiniz.
8. Armonik minörle doğal minör arasında ne fark vardır?
9. Melodik minörle doğal minörün ortak özelliği nedir?

Ödevler

1. Aşağıdaki gamları çıkıcı armonik, inici doğal olarak söyleyiniz.

e – moll *gis - moll*

A – dur *Es - dur*

E – dur *c - moll*

2. Aşağıdaki sesler hangi tonalitelerde armonik minör gamlarının yeden dereceleridir?

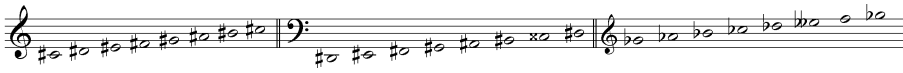
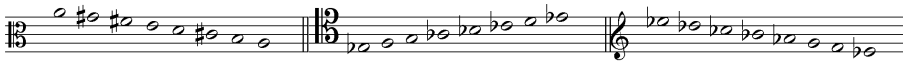
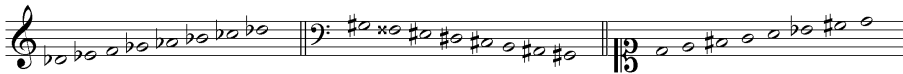
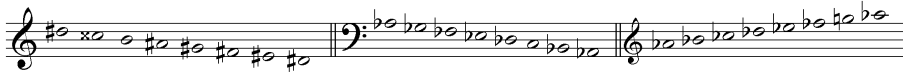
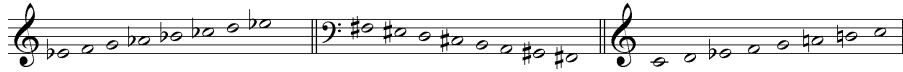
3. Aşağıdaki sesler hangi armonik majör tonalitelerinin 6. derecesidir?

4. Aşağıdaki tetrakortlar hangi minör tonalitelerine ve türlerine aittir?

5. Tonaliteleri ve onların türlerini bulunuz.

6. Verilen seslerden çıkıcı ve inici olarak ismi geçen tonaliteleri türleriyle yazınız.

The exercise consists of four rows of musical notation, each containing three notes on a grand staff (treble and bass clefs). Each note is labeled with its scale degree (upward arrow for 'çıkıcı' / upward, downward arrow for 'inici' / downward) and its mode name.

- Row 1: cis-moll armonik (upward), As-dur Dogal (downward), H-dur Dogal (upward)
- Row 2: Es-dur melodik (downward), gis-moll melodik (upward), A-dur armonik (upward)
- Row 3: Ges-dur dogal (downward), dis-moll melodik (downward), fis-moll melodik (upward)
- Row 4: B-dur melodik (downward), h-moll armonik (downward), F-dur armonik (upward)

7. Aşağıdaki yürüyen seslere durağan sesleri tam süre değeriyle ilave ediniz ve tonalitelerini bulunuz. Çözümlmeleri örnekte olduğu gibi işaretleyiniz.

The exercise shows a single melodic line in D minor (one flat key signature). The notation includes a treble clef, a key signature of one flat, and a series of notes connected by slurs, indicating a continuous melodic line. The notes are: D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4.

8. Aşağıdaki durağan seslere yürüyen sesleri ekleyip tonalitelerini bulunuz. Çözümlemeleri örnekte olduğu gibi işaretleyiniz.

9. Hangi minör tonalitelerde *fa*; *la b*; *do#*; *si b* notaları durağan seslerdir?

10. Hangi minör tonalitelerde *fa*; *la b*; *do#*; *si b* notaları yürüyen seslerdir?

11. Aşağıdaki majör tonalitelerinin ilgili minörlerini yazınız.

H – dur *B - dur* *As - dur*

Fis – dur *Ges – dur* *A - dur*

Es - dur *E - dur* *Cis - dur*

12. Aşağıdaki minör tonalitelerinin ilgili majörlerini yazınız.

d – moll h – moll a - moll

g – moll b – moll cis- moll

as –moll e – moll f - moll

13. Tonalitelerin enarmonik ve ilgili tonalitelerini söyleyiniz.

dis – moll

as - moll

ais - moll

gis - moll

b - moll

es - moll

14. Tonalitelerin tonik, subdominant ve dominant seslerini söyleyiniz.

Des – dur

h - moll

Fis - dur

cis - moll

es - moll

As - dur

16. Tonalitelerin submedyant ve medyant seslerini söyleyiniz.

A - dur

b - moll

fis - moll

Es - dur

Ges - dur

d - moll

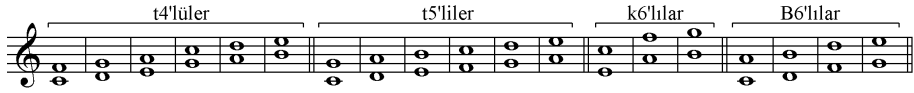
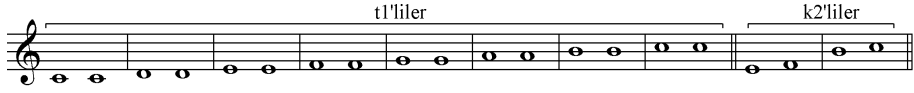
MAJOR VE MİNOR GAMLARDA KURULAN ARALIKLAR

Doğal Majör ve Minörde Kurulan Aralıklar

Daha önceki bölümlerde tüm aralıkları araştırarak, onları türlere ayırmıştık. Şimdi de bu aralıkları gamlar içerisinde inceleyelim.

Doğal majör ve minörde tüm diatonik aralıklar kurulabilmektedir. Aşağıdaki örneklerde, doğal majör ve minörün dereceleri ve onlar üzerinden kurulan diatonik aralıklar verilmiştir:

<i>Aralıklar</i>	<i>Doğal majörde kurulduğu dereceler</i>
T1	I, II, III, IV, V, VI, VII
K2	III, VII
B2	I, II, IV, V, VI
K3	II, III, VI, VII
B3	I, IV, V
T4	I, II, III, V, VI, VII
T5	I, II, III, IV, V, VI
K6	III, VI, VII
B6	I, II, IV, V
K7	II, III, V, VI, VII
B7	I, IV
T8	I, II, III, IV, V, VI, VII

<i>Aralıklar</i>	<i>Doğal minörde kurulduğu dereceler</i>
T1	I, II, III, IV, V, VI, VII
K2	II, V
B2	I, III, IV, VI, VII
K3	I, II, IV, V
B3	III, VI, VII
T4	I, II, III, IV, V, VII
T5	I, III, IV, V, VI, VII
K6	I, II, V
B6	III, IV, VI, VII
K7	I, II, IV, V, VII
B7	III, VI
T8	I, II, III, IV, V, VI, VII

The image displays four staves of musical notation, each illustrating a different interval or chord type in G major. The notes are written on a five-line staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#).

- Staff 1:** Shows three intervals: t1'liler (unison), k2'liler (second), and B2'liler (third).
- Staff 2:** Shows three intervals: k3'lüler (fourth), B3'lüler (fifth), and t4'lüler (sixth).
- Staff 3:** Shows three intervals: t5'liler (seventh), k6'lılar (octave), and B6'lılar (ninth).
- Staff 4:** Shows three intervals: k7'liler (tenth), B7'liler (eleventh), and t8'liler (twelfth).

Each interval is represented by a bracket under the notes, and the labels are placed below the brackets.

Doğal majör ve doğal minörde bulunan aralıkların rakam sayısı aynıdır. Yani majör ve minörlerde:

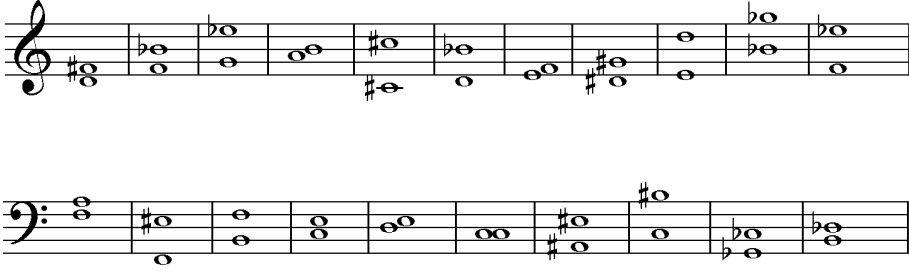
<i>Aralıklar</i>	<i>Doğal majör ve minörde kurulan aralıkların sayısı</i>
T1	7
K2	2
B2	5
K3	4
B3	3
T4	6
T5	6
K6	3
B6	4
K7	5
B7	2
T8	7

Sorular

1. Diatonik aralıklar hangileridir?
2. Doğal majörde tonik sesinden itibaren yukarıya doğru hangi aralıklar kurulur?
3. Doğal minörde tonik sesinden itibaren yukarıya doğru hangi aralıklar kurulur?
4. Doğal majörde kaç tane ***k2, B2, T4 ve T5*** ‘li aralıkları vardır?
5. Doğal minörde kaç tane ***k3, B3, T8, k6 ve B6***’lı aralıkları vardır?
6. ***B3***’ lü aralıkları doğal majörün kaçınıcı derecelerinden kurulur?
7. ***k3***’ lü aralıkları doğal minörün kaçınıcı derecelerinden kurulur?
8. ***T4’ lü, T5’ li, T8’ li*** aralıkları majör ve minör tonalitelerinin kaçınıcı derecelerinden kurulur?

Ödevler

1. Aşağıdaki aralıklar hangi tonalitelerde kurulabilir?

2. Aşağıdaki adaş tonalitelerin tüm büyük aralıklarını yazınız.

A – dur Fis – dur B – dur

A – moll fis – moll b – moll

3. Aşağıdaki adaş tonalitelerin tüm küçük aralıklarını yazınız.

G – dur E – dur C – dur

g – moll e – moll c – moll

4. Aşağıdaki adaş tonalitelerinde kurulan tüm tam aralıkları yazınız.

H – dur D – dur As – dur

h – moll d – moll as – moll

Armonik Majör ve Minörde Kurulan Aralıklar

Triton Aralıkları

Aralık niteliği üç tondan oluşan aralıklara **triton aralıkları** veya **üç tonlar** denir.

Triton aralıkları A4 artık dörtlü ve e5 eksik beşlidir.

$$T4 \text{ aralığı } 2 \frac{1}{2} \text{ ton} + \frac{1}{2} = \mathbf{3 \text{ ton}} = A4$$

$$T5 \text{ aralığı } 3 \frac{1}{2} \text{ ton} - \frac{1}{2} = \mathbf{3 \text{ ton}} = e5$$

Triton aralıkları iki türe ayrılır.

1. tür tritonlar majör ve armonik minörde kurulur. A4' lü 4. dereceden, e5'li 7. dereceden. Bu dereceler gamın yürüyen sesleri olduğu ve triton aralıkları dissonans aralık olduğu için kendinden sonra konsonans çözüm ister.

2. tür tritonlar A4' lü 6. dereceden, e5' li 2. dereceden olmak üzere, armonik majör ve doğal minörde kurulmaktadır. Bu tür tritonların çözümü 1. türde olduğu gibi, durağan – yüreğin seslere ve dissonans - konsonans aralıklara göre olmaktadır.

Triton aralıkları sesler üzerinden de kurularak çözümlenebilir. Böyle bir durumda çözümlemelerde adaş tonaliteler ortaya çıkacaktır. Bu tonalitelerde kurulan tritonların aralık niteliği aynı, fakat çözümleri farklı olacaktır. Bu durumda adaş tonalitelerde ortaya çıkan farklı alterasyon işaretlerini paranteze alınır. Örneğin *re* sesi üzerinden 1. tür tritonları kurduğumuzda artık dörtlü aralığının tonalitesini bulmak için 4 ses aşağıya inerek (A4 aralığı 1. türde 4. dereceden kurulduğu için) *A-dur* ve *a-moll* tonalitelerini bulmuş oluruz. Bulunan bu tonalitelere göre aralık kurulup, çözümlenir.

Eksik beşli aralığı da aynı şekilde tonalitesini bulduktan sonra kurulup çözümlenir. (2. türde kurulan tritonlar da 1. türde olduğu gibi kurulur.) Adaş tonalitelerin ortak olmayan donanım ve türden oluşan alterasyon işaretleri paranteze alınır.

The image displays two musical staves illustrating the resolution of tritons into diatonic intervals. The first staff shows the resolution of the A4 triton (A4 -> (F#) -> E) into the A-dur and a-moll tonalities. The second staff shows the resolution of the e5 triton (e5 -> (F) -> D) into the Es-dur and es-moll tonalities. In both cases, the triton is represented by a double bar line with arrows pointing to the two constituent notes, which are then resolved into the diatonic interval of a fourth or fifth.

A-dur, a-moll Es-dur, es-moll

A₄ e₅

Fis-dur, fis-moll C-dur, c-moll

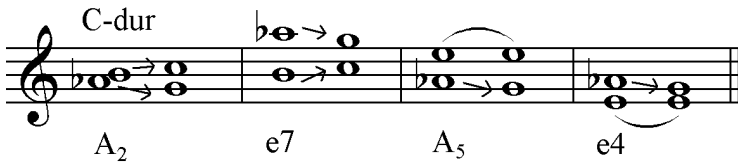
A₄ e₅

Karakteristik Aralıklar

Armonik majör ve minörde oluşan diğer aralıklar da karakteristik aralıklardır. Dört çeşit karakteristik aralık vardır: A2' li, e7' li, A5' li ve e4' lü. Aşağıdaki tabloda armonik majörde kurulan karakteristik aralıklar verilmiştir.

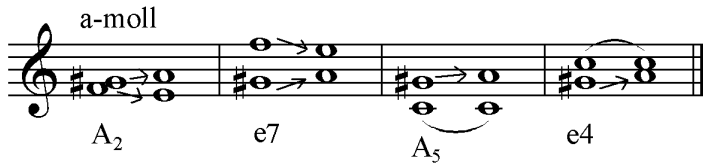
<i>Karakteristik aralıklar</i>	<i>Armonik majörün dereceleri</i>
A2	VI
e7	VII
A5	VI
e4	III

Karakteristik aralıklar da triton aralıkları gibi kendilerinden sonra çözüm isterler. Onların çözümlenmesi majörün durağan ve yürüyen seslerine göre yapılır.

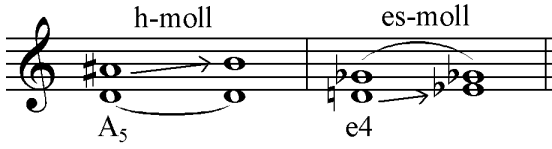
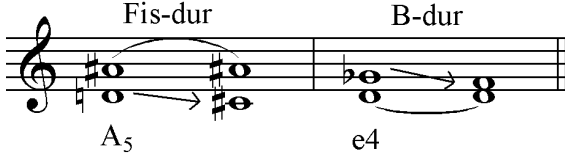

Aralıkların armonik minördeki kuruluş dereceleri aşağıdaki şekildedir.

<i>Karakteristik aralıklar</i>	<i>Armonik minörün dereceleri</i>
A ₂	VI
e ₇	VII
A ₅	III
e ₄	VII

Triton aralıklarında olduğu gibi karakteristik aralıklar da sesler üzerinden kurulabilir. Ama tritonlarda ortaya çıkan adaş tonaliteler, karakteristik aralıkların sadece ikisinde, yani A₂'li ve e₇'lide geçerli olacaktır. Diğer karakteristiklerde iki farklı tonaliteden kurulacaktır. Bunun nedeni A₂'li ve e₇'linin adaş tonalitelerde ortak seslerden, A₅'li ve e₇'linin farklı derecelerden kurulmasıdır.

Sorular

1. Triton aralığı nedir?
2. Triton aralıkları hangileridir?
3. Tritonlar kaç türe ayrılır?
4. Tritonlar nasıl çözülür?
5. Karakteristik aralıklar hangileridir?
6. *A2* ve *e7* Armonik Majör ve Minör gamlarının kaçınıcı derecelerinden kurulur?
7. Armonik Majörün 3. derecesinden hangi eksilmiş aralık kurulur?
8. Armonik Minörün 6. derecesinden hangi artık aralık kurulur?
9. Armonik Minörün 7. derecesinden hangi eksilmiş aralıklar kurulur?
10. *A2* ve *e7* aralıkları hangi aralıklara çözülür?

Ödevler

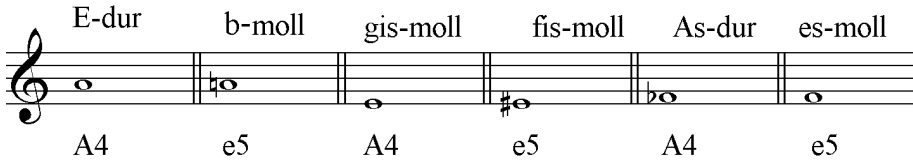
1. *F – dur* ve *e – moll* tonalitelerinde 1. tür tritonları yazıp çözümleyiniz.

2. *B – dur* ve *fis – moll* tonalitelerinde 2. tür tritonları yazıp çözümleyiniz.

3. Aşağıdaki tritonların türlerini ve tonalitelerini bulunuz.

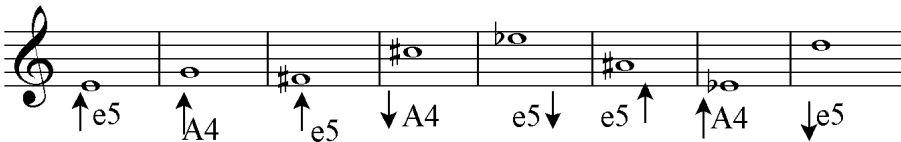
4. Verilen seslerden triton aralıklarını kurup tonalitelerine göre çözümleyiniz.

5. Aşağıdaki tritonların tonalitesini ve türünü bulunuz.

6. Verilen seslerden triton aralıklarını kurarak, çözüm ve tonalitelerini yazınız.

7. Aşağıdaki tonalitelerde karakteristik aralıkları kurunuz.
<i>D – dur</i>	<i>Es – dur</i>	<i>fis – moll</i>
<i>c – moll</i>	<i>g - moll</i>	<i>As – dur</i>
8. Aşağıdaki karakteristik aralıkların ait oldukları tüm tonaliteleri bulunuz ve aralıkları çözümleyiniz.

<i>D – dur</i>	<i>Es – dur</i>	<i>fis – moll</i>
<i>c – moll</i>	<i>g – moll</i>	<i>As – dur</i>

c – moll *g - moll* *As – dur*

G-dur c-moll E-dur f-moll A-dur d-moll B-dur e-moll
 A5 A2 e4 A5 A2 e7 A5 e4

A5 A2 e4 A5 A2 e7 A5 e4

First staff of musical notation (treble clef) showing a sequence of notes and fingerings: A2 (up), e7 (up), A5 (up), e4 (down), e7 (down), A2 (down), A5 (up), e4 (up), A5 (down), A2 (up).

AKORLAR

Üç sesli akorlar

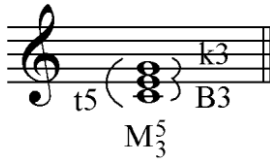
Üç veya daha fazla sesin aynı anda seslenmesiyle oluşan ve üçlülerle kurulan ses uyumuna **akor** denir.

Üç sestten oluşan ve tersiyalarla (üçlülerle) kurulan akora **üç sesli akor** denir. Üç sesli akorun sesleri aşağıdan yukarıya doğru şöyle sayılır:

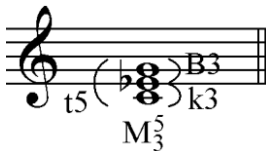
1. *akorun temel sesi, birlisi*
2. *akorun üçlüsü*
3. *akorun beşlisi*

Üç sesli akorların türleri, içinde bulunan üçlü aralıklara göre 4 şekilde oluşur:

1. Majör üç sesli veya Büyük üç sesli: B3+k3 aralıklarının toplamından oluşur. Akorun kenar sesleri T5'li aralığını oluşturduğu için M3/5 olarak işaret almıştır.

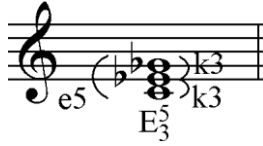
2. Minör üç sesli veya Küçük üç sesli: k3 + B3 aralıklarının toplamından oluşur, kenar sesleri T5'li aralığını oluşturur. Minör üç seslisi m3/5 olarak işaretlenir.

3. Artık üç sesli B3 + B3 aralıklarının toplamıdır. Bu akorun kenar sesleri A5’li aralığını oluşturduğu için ismi A3/5 – tir.

4. Eksik üç sesli akoru k3 + k3 aralıklarının toplamıdır. Kenar sesler e5’li aralığını oluşturduğu için akorun ismi E 3/5 – tir.

Aşağıdaki tablodan akor kuruluşlarını çıkarabilirsiniz.

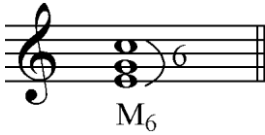
<i>Akorlar</i>	<i>Aralık kuruluşları</i>
M 3/5	B3 + k3
m3/5	k3 + B3
A3/5	B3 + B3
E3/5	k3 + k3

Üç Sesli Akorların Çevrimleri

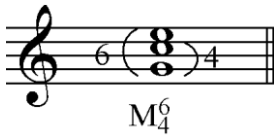
Üç sesli akorun iki çevrimi vardır. Akor çevrimini yapmak için onun alt sesini bir oktav üste almak gerekir. Örneğin:

Üç sesli akorun 1. çevriminin kenar sesleri altılı aralığını oluşturduğu için ona **6'lı akor** denir.

Üç sesli akorun ikinci çevrimi, bas sesiyle orta ses arasında 4'lü, kenar sesler 6'lı aralığını oluşturduğu için, akor **4/6'lı** ismini almıştır.

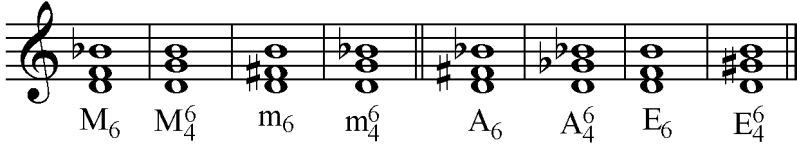

Diğer akorlar, yani minör, artık ve eksik üç sesli akorlar da yukarıdaki örneklerde olduğu gibi aralıklarla kurulmaktadır.

Aşağıdaki tabloda majör, minör, artık ve eksik üç seslilerinin çevrimleri ve aralıklar kuruluşları verilmiştir:

<i>Akorlar</i>	<i>Aralık kuruluşları</i>
M6	k3 + T4
M4/6	T4 + B3
m6	B3 + T4
m4/6	T4 + k3
A6	B3 + e4
A4/6	e4 + B3
E6	k3 + A4
E4/6	A4 + k3

Bu aralıkları verilen herhangi bir sestem başlatıp üst üste kurduğumuzda aşağıdaki akorları oluşturmuş oluruz.

Üç sesli akorlar ve onların çevrimlerinin birinci sestem ikinci sese ve birinci sestem üçüncü sese olan aralık mesafesi ise şöyledir:

Üç sesli akorlar	Aralık yapısı
M 3/5	B3 + T5
M6	k3 + k6
M4/6	T4 + B6
m3/5	k3 + T5
m6	B3 + B6
m4/6	T4 + k6
A3/5	B3 + A5
A6	B3 + k6
A4/6	e4 + k6
E3/5	k3 + e5
E6	k3 + B6
E4/6	A4 + B6 ⁴

⁴ Artık ve eksik üç sesliler müzik teorisinde genelde temel şekilde kullanılır.

Sorular

1. Akor nedir?
2. Üç sesli akor neye denir?
3. Üç sesli akorun seslerinin isimlerini söyleyiniz.
4. Üç sesli akorun kaç çeşidi vardır?
5. Büyük veya Majör üç seslisi nasıl oluşur?
6. Küçük veya Minör üç seslisi nasıl oluşur?
7. Hangi üç sesliye eksik denir?
8. Hangi üç sesliye artık denir?
9. Majör üç seslisinden Minör üç seslisi oluşturmak için ne yapabiliriz?
10. Temel tondan yukarıya doğru saydığımızda aşağıdaki akorlar hangi aralıkları oluşturur:

a) M3/5	c) E3/5
b) m3/5	d) A3/5
11. Yukarıdaki akorlar içerisinde hangi aralıklar bulunur?
12. Üç sesli akor nasıl çevrim yapar?
13. Üç sesli akorun kaç çevrimi vardır?
14. Üç sesli akorların çevrimlerinin adlarını söyleyiniz
15. Üç sesli akorun çevrimleri nasıl şifrelenir?

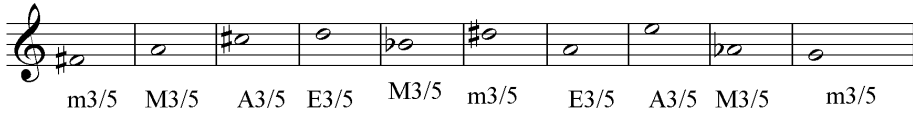
16. Sekstakor ve Kuartsektakor çevrimlerinin aralıklarını akorun aşağı sesine göre söyleyiniz.
17. Çevrimlerin içinde bulunan seslere göre aralıkları söyleyiniz.
18. a) Üç seslinin 1. çevriminin ismi neden altılıdır?
b) 2. çevriminin ismi neden dört altılıdır?

Ödevler

1. Aşağıdaki sesler üzerinden **m3/5** ve **M3/5** akorlarını kurunuz.

Re, do #, mi b, fa, sol, la b, si, sol #, fa #, re b, mi

2. Aşağıdaki sesleri akorların beşlisi kabul edip akorları kurunuz.

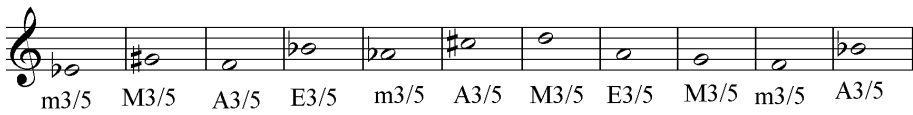

m3/5 M3/5 A3/5 E3/5 M3/5 m3/5 E3/5 A3/5 M3/5 m3/5

3. Aşağıdaki sesler üzerinden **A 3/5** ve **E 3/5** akorlarını kurunuz.

Mi, do, fa, si, sol, la, re, fa#, sol#, la b, si b, do#

4. Aşağıdaki sesleri akorların üçlüsü kabul edip akorları kurunuz.

m3/5 M3/5 A3/5 E3/5 m3/5 A3/5 M3/5 E3/5 M3/5 m3/5 A3/5

5. Aşağıdaki üç sesli akorları bulunuz.

6. Aşağıdaki sesler üzerinden **m3/5** ve **M3/5** akorlarını kurup onlar üzerinden çevrim yapınız.

Örneğin:

M3/5 M6 M6/4 m3/5 m6 m6/4

mi b, fa#, la b, si b, do, fa, sol, la, fa.

7. Aşağıdaki sesler üzerinden **A3/5** ve **E3/5** akorlarını kurup çevrimlerini yazınız.

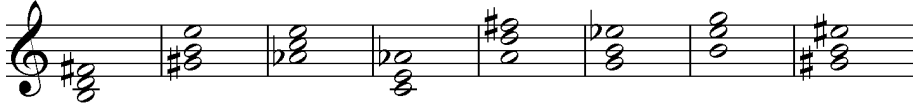
Fa, do#, re, re b, mi, sol#, si, sol b, la b

8. Sesler üzerinden akorları kurunuz.

M3/5 A6 m6/4 M6 E6/4 m3/5 M6/4 A6/4 E6 m6 A3/5 M6 m6/4

m6/4 A3/5 M6 E6 A6 M6/4 E6/4 M6 m6 A3/5 A6/4 M6/4 m3/5 E6 M6

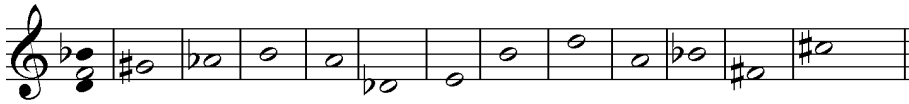
9. Üç sesli akorları bulunuz.

10. Aşağıdaki akor çevrimlerinde temel sesi bulunuz.

11. Aşağıdaki sesleri akorun beşlisi kabul edip, akorları kurunuz.

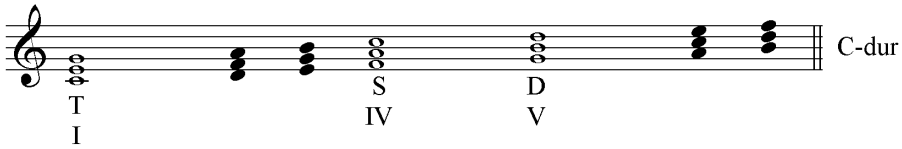
M6 m6/4 M6 A6/4 E6 m6/4 A6 M6/4 E6/4 m6 M6 A6/4 E6

Majör ve Minör Gamlarında Temel Üç sesliler ve Çevrimleri

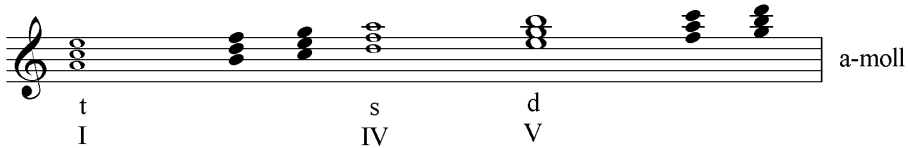
Majör ve minör gamlarının tüm derecelerinden üç sesli akor kurulabilir. Majör gamda üç sesli akorlar kurduğumuzda, bu akorlar içerisinde üçünün majör akoru olduğunu söyleyebiliriz. Bu akorlar I, IV ve V derecelerden kurulduğu için onlar isimlerini de bu derecelerden alırlar.

1. dereceden – ***Tonik üç seslisi – T3/5***
4. dereceden – ***Subdominant üç seslisi – S3/5***
5. dereceden – ***Dominant üç seslisi – D3/5***

Bu akorlar, kuruluşu ve karakterine göre majör üç seslisi olmakla yanı sıra, majörün tüm seslerini içerilerinde barındırmaktadırlar. Bu nedenle onlara ***temel üç sesliler*** denir.

Doğal minör gamında da aynı dereceler minör karakteri taşıdığından, bu dereceler minörün temel üç seslileri fonksiyonuna ait olur. Minörde, bu dereceler küçük harflerle işaretlenir. (t, s, d.)

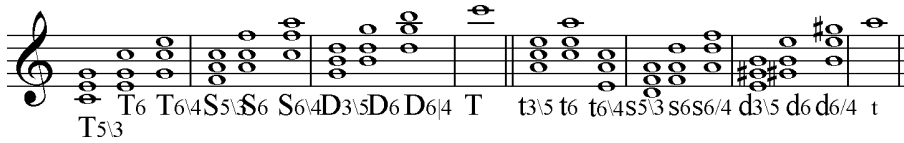

Temel üç sesliler majör ve minörlerin armonik türünden de kurulabilir. Bu durumda armonik değişim majörde subdominant (S), minörde ise dominant (D) akoru ise ilgili olacaktır.

Bu akorlar majöre minör, minöre ise majör rengini getirir. Dominant akoru minörün armonik türünden kurulursa, onun fonksiyonunda 7. derece tizleşmiş olur. Bu değişim dominantı toniğe daha çok yaklaştırır ve tonalitenin karakteristik tınlamasını öne çıkarır. Bu nedenle D dominant akoru, genellikle minörün armonik türünden kurulur ve majör akor olduğu için adaş tonalitelerde aynı tınlamayı verir.

Tüm üç sesli akorlarda olduğu gibi temel üç seslilerin de iki çevrimi vardır.

Temel üç sesli akorlar ve onların çevrimleri aşağıdaki derecelerden kurulur:

<i>Temel üç sesliler ve çevrimleri</i>	<i>Tonalitedeki dereceleri</i>
T3/5	I
T6	III
T4/6	V
S3/5	IV
S6	VI
S4/6	I
D3/5	V
D6	VII
D4/6	II

Sorular

1. Temel üç sesliler hangilerdir?
2. Temel üç sesliler gamların kaçınıcı derecelerinden kurulur?
3. Doğal majöre göre temel üç seslilerin kuruluşu nasıldır?
4. Adaş tonalitelerin hangi akoru ortak olabilir?
5. Temel üç sesliler nasıl işaretlenir?
6. Temel üç seslilerin kaç çevrimi vardır?
7. Tonik akorunun birinci ve ikinci çevrimi gamın kaçınıcı derecesinden kurulur?
8. Subdominant akorunun çevrimlerinin derecelerini söyleyiniz.
9. Dominant akorunun çevrimlerinin derecelerini söyleyiniz.
10. Temel üç seslilerden hangisi fonksiyonuna göre daha durağandır?

Ödevler

1. Aşağıdaki doğal majör ve armonik minör tonalitelerinde temel üç seslileri yazınız.

A – dur *Fis – dur* *Es – dur*

f- moll *es - moll* *D - dur*

cis - moll *gis – moll* *B - dur*

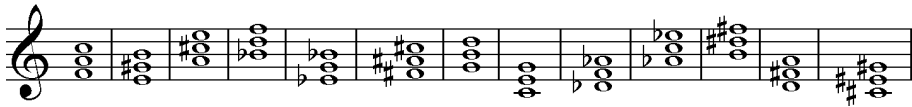
2. Aşağıdaki adaş tonalitelerde temel üç seslileri yazınız.

C – dur *H – dur* *As – dur* *G – dur* *F – dur*

c - moll *h – moll* *as – moll* *g – moll* *f-- moll*

3. Aşağıdaki akorlar hangi majör tonalitelerinde temel üç seslilerdir?

Örneğin:

T – F-dur

S – C-dur

D – B-dur

4. Aşağıdaki akorlar hangi minör tonalitelerinin **T** ve **S** üç seslisidir?

5. Aşağıdaki akorlar hangi armonik minörlerde **D** üç seslileridir?

6. Tüm majör ve minör tonalitelerinin temel üç seslilerini çevrimleriyle yazınız.

7. Aşağıdaki akorlar fonksiyonunu *A – dur*, *Es – dur*, *G – dur*, *F – dur*, *D – dur* ve *B – dur* tonalitelerinde yazınız.

T – T6 – S – D – D6 – T

T - S 4/6 - T - D6 - T

T - S - S6 - S 4/6 - D6 - T

T - S6 - T 4/6 - D - T

T6 - S6 - D - D6 - T

T - D 4/6 - T6 - S - T 4/6 - D - T - S 4/6 - T

8. Aşağıdaki akorlar hangi majör ve minör tonalitelerinde temel üç seslilerin çevrimleri olabilir?

Piyanoda

1. Aşağıdaki akorları majör ve armonik minör tonalitelerinde çalınız.

1. T – D6 – T – S 4/6 – T

2. S – S6 – T 4/6 – D – T

3. T6 – S – S6 – T 4/6 – S – T

4. T – D 4/6 – T6 – S – D – T

5. T – S6 – D – D6 – T

6. T – D – D6 – T – S 4/6 – T

7. T – T6 – S – T 4/6 – D – D6 – T

8. T6 – D 4/6 – T – T6 – T 4/6 – D – T

2. Bas sesindeki şifrelere göre akorları kurunuz.

A) B)

c) d)

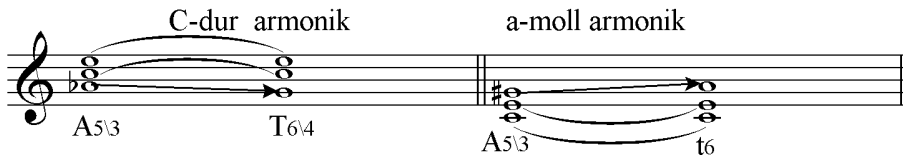
Musical notation for the bass line of 'The Rose Tree' in 2/4 time, featuring a key signature of two flats and a melody of eighth notes.

ARMONİK MAJÖR VE MİNÖRLERDE KURULAN ÜÇ SESLİ AKORLAR

Artık Üç Sesliler

Majör ve minör gamlarının diğer derecelerinden (temel dereceler dışında) yani – II, III, VI ve VII. derecelerinden kurulan üç sesli akorlara **yardımcı üç sesliler** denir. Temel üç seslilerden farklı olarak bu akorlar tonalite içerisinde daha az önem taşımaktadır. Bu konuyla ilgili daha detaylı bilgi “Akorların Tam Fonksiyonel Sistemi” bölümünde verilecektir. Bu bölümde ise armonik majör ve minörlerde kurulan artık ve eksik üç sesli akorlardan bahsedilmektedir.

Artık üç sesli akoru armonik majörün VI; armonik minörün III. derecesinden kurulur. Her iki tonalitede akorun üç sesinden ikisi durağan birisi ise yüreğen sestir. Bu nedenle de akorun yüreğen sesleri gamın durağan seslerine çözülür. Böylece A 3/5 akoru majörde T 4/6 ‘ ya, minörde t 6 ‘ ya çözer.

Artık üç sesli akorunu ses üzerinden kurduğumuzda, akoru aralıklarla oluşturup daha sonra majör ve minöre göre çözümleriz. Örneğin *re* sesi üzerinden artık üç sesli akorunu kurduğumuzda akorun sesleri: *re, fa#* ve *la #* olur. Bu akoru majörde bulmaya çalışırsak, altı ses aşağı inip armonik *Fis-dur* gamına, minörde ise üç ses aşağı inip *h-moll* tonalitesine ulaşırız.

Re Sesi Üzerinden A 3/5

Fis-dur h-moll

$A5/3$ $T6/4$ $A5/3$ $t6$

Eksik üç sesliler

Eksik üç sesli akoru, armonik majör ve armonik minörün II. ve VII. derecelerinden kurulur. Bu akor tamamen yüreğen sesler üzerinde kurulduğu için kendinden sonra çözüm ister ve durağan seslere çözülür.

C-dur

$E5/3$ $E5/3$

a-moll

$E5/3$ $E5/3$

Eksik üç sesli akorunun ses üzerinden kuruluşu artık üç seslilerde olduğu gibidir. Aradaki fark, eksik üç sesli akorunun adaş tonalitelerden kurulmasındadır (her iki akor, majör ve minörde aynı dereceden kurulduğu için).

D,d F,f

$E5/3$ $E5/3$

Sorular

1. **A 3/5** akoru majör tonalitelerinin kaçınıcı derecesinden kurulur?
2. **A3/5** majör tonalitelerinin hangi türünden kurulur?
3. **A 3/5** armonik minörün kaçınıcı derecesinden kurulur?
4. **A3/5** akoru majörde hangi akora çözülür?
5. **A3/5** akoru minörde hangi akora çözülür?
6. **E 3/5** akoru kaç türe ayrılır?
7. 1. tür akorların derecelerini söyleyiniz.
8. 2. tür akorların derecelerini söyleyiniz.
9. **E3/5** akoru nasıl çözümlenir?

Ödevler

1. Aşağıdaki majör tonalitelerinde **A3/5** ve çözümlerini yazınız.

E – dur F – dur B – dur A – dur

As – dur D – dur G – dur Es – dur

2. Aşağıdaki minör tonalitelerinde **A 3/5** ve çözümlerini yazınız.

c – moll g – moll e – moll fis – moll

h – moll d – moll a – moll cis – moll

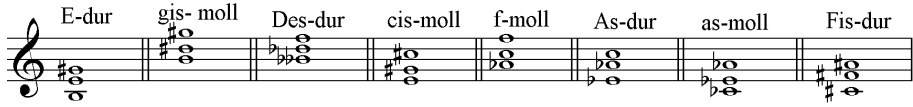
3. Akorların tonalitelerini bulup çözümlerini yazınız.

4. Aşağıdaki sesler üzerinden **A3/5** akorlarını majör ve minör tonalitelerinde kurup, çözümleyiniz.

5. Aşağıdaki çözümlere göre **A3/5** akorlarını bulunuz.

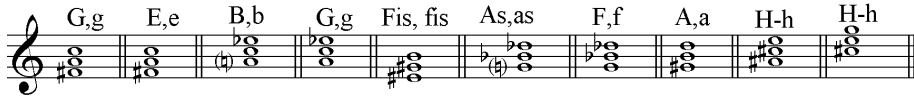
6. Aşağıdaki majör ve minör tonalitelerinde 1. tür **E3/5** akorunu çözümünüzle yazınız.

<i>G – dur</i>	<i>B – dur</i>	<i>Es – dur</i>
<i>e - moll</i>	<i>g - moll</i>	<i>c - moll</i>
<i>F - dur</i>	<i>D – dur</i>	<i>A - dur</i>
<i>d - moll</i>	<i>h - moll</i>	<i>fis - moll</i>

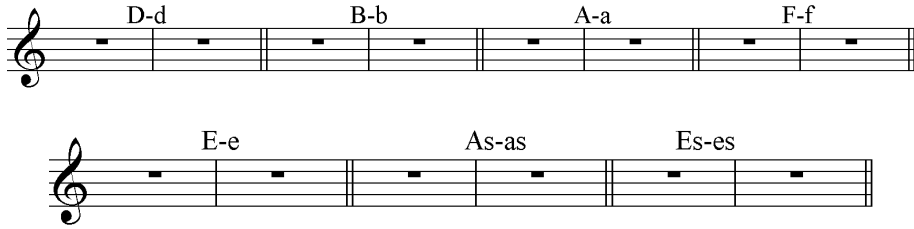
7. Aşağıdaki majör ve minör tonalitelerinde 2. tür **E3/5** akorunu çözümünüzle yazınız.

<i>E – dur</i>	<i>H – dur</i>	<i>Fis – dur</i>
<i>cis – moll</i>	<i>gis – moll</i>	<i>dis – moll</i>
<i>As - dur</i>	<i>Des – dur</i>	<i>Ges – dur</i>
<i>f - moll</i>	<i>b - moll</i>	<i>es - moll</i>

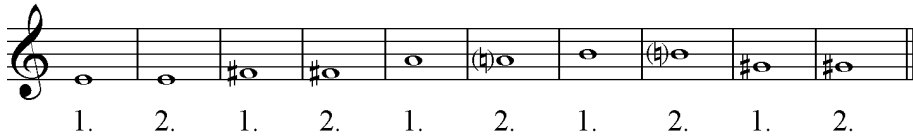
8. Verilmiş olan **E 3/5** akorlarını Adaş tonalitelere göre çözünüz.

9. **E3/5** akorlarını Adaş tonalitelere göre 1. ve 2. türde yazıp çözümleyiniz. Ortak olmayan alterasyon işaretleri paranteze alınız.

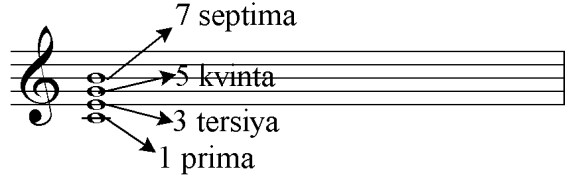

10. Verilmiş olan seslerden adaş tonalitelere **E3/5** akorunu kurup çözümleyiniz.

Yedili Akorları

Dört sestten oluşan ve üçlülerle kurulan akora **yedili akoru** denir. Akorun kenar sesleri 7'li aralığını oluşturduğu için yedili veya **septakor** ismini almıştır. Yedili akorunda da her sesin kendi ismi vardır.

Müzik teorisinde 6 çeşit yedili akoru mevcuttur:

1. Majör veya Büyük yedili: **M7**
2. Minör veya Küçük yedili: **m7**
3. Eksik yedili: **E7**
4. Yarım eksik yedili: **y.E7**
5. Artık yedili: **A7**
6. Dominant yedili: **D7**

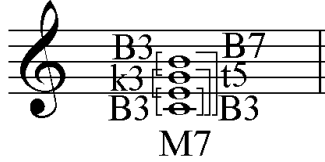
M7'li akoru, **M3/5** üç seslisi üzerine B3'lü aralığını eklemekle oluşur.

Akorun içerisinde şu aralıklar bulunur:

$$B3 + k3 + B3$$

Akorun aralıklarını 1. sestem değerlendirdiğimizde aşağıdaki aralıklar oluşur:

$$B3 + T5 + B7$$

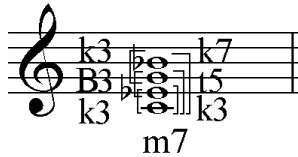
*m*7’li akoru *m* 3/5 üç seslisi üzerine *k*3’lü aralığını eklemekle oluşur.

Akorun içerisindeki aralıklar:

$$k3 + B3 + k3$$

Primayla tersiya, primayla kvinta, primayla septima sesleri arasındaki aralıklar şunlardır:

$$k3 + T5 + k7$$

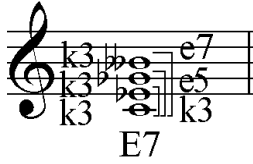
*E*7 ‘li akoru *E*3/5 üç seslisi üzerine *k*3’lü aralığını eklemekle oluşur.

Akorun içerisindeki aralıklar:

$$k3 + k3 + k3$$

Akorun aralıklarını 1. sestem değerlendirdiğimizde aşağıdaki aralıklar oluşmaktadır:

$$k3 + e5 + e7$$

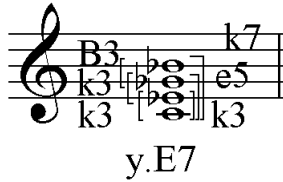
y.E7 ‘li akoru E 3/5 üç seslisi üzerine B3’lü aralığını eklemekle oluşur.

Akorun içerisindeki aralıklar:

$$k3 + k3 + B3$$

Akorun aralıklarını 1. sestem değerlendirdiğimizde aşağıdaki aralıklar oluşmaktadır:

$$k3 + e5 + k7$$

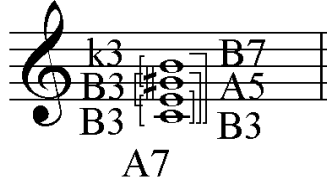
A7 ‘li akoru A 3/5 üç seslisi üzerine k3’lü aralığını eklemekle oluşur.

Akorun içerisindeki aralıklar:

$$B3 + B3 + k3$$

Akorun aralıklarını 1. sestem değerlendirildiğimizde aşağıdaki aralıklar oluşmaktadır:

$$B3 + A5 + B7$$

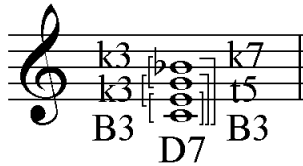
D7 'li akoru M 3/5 üç seslisi üzerine k3'lü aralığını eklemekle oluşur.

Akorun içerisindeki aralıklar:

$$B3 + k3 + k3$$

Akorun aralıklarını 1. sestem değerlendirildiğimizde aşağıdaki aralıklar oluşmaktadır:

$$B3 + T5 + k7$$

Sorular

1. Yedili akoru nedir?
2. Yedili akoru nasıl oluşur?
3. Akorun ismi neden yedilidir?
4. Yedili akorunun seslerinin isimlerini söyleyiniz.
5. Kaç tür yedili akoru vardır?
6. Majör yedili akoru nasıl oluşur? Aralıklarını söyleyiniz
7. Minör yedili akoru nasıl oluşur? Aralıklarını söyleyiniz
8. Eksik yedili akoru nasıl oluşur? Aralıklarını söyleyiniz
9. Yarım eksik yedili akoru nasıl oluşur? Aralıklarını söyleyiniz.
10. Artık yedili akoru nasıl oluşur? Aralıklarını söyleyiniz
11. Dominant yedili akoru nasıl oluşur? Aralıklarını söyleyiniz

Ödevler

1. Aşağıdaki seslerden tüm yedili akorlarını kurunuz.

Re, fa#, la b, si b, do#

2. Aşağıda verilen sesleri 7'li akorlarının üçlüsü kabul edip akorları kurunuz.

m7 E7 M7 D7 A7 y.E7 m7 D7 M7 E7 A7 y.E7 m7

3. Aşağıda verilen sesleri 7'li akorlarının beşlisi kabul edip akorları kurunuz.

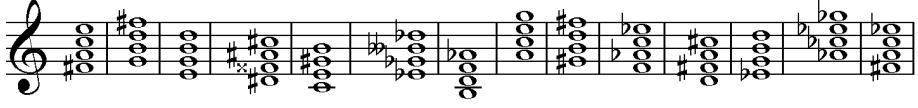
M7 E7 m7 A7 y.E7 D7 m7 E7 A7 M7 y.E7 D7 m7

4. Aşağıda verilen sesleri 7'li akorlarının yedilisi kabul edip akorları kurunuz.

D7 m7 E7 A7 M7 y.E7 D7 A7 T7 m7 y.E7 E7 M7

5. Akorları bulunuz.

Dominant Yedili Akoru D7

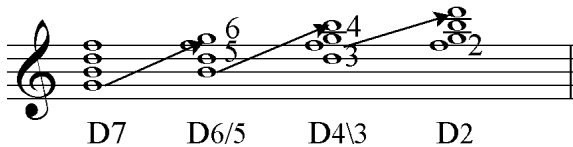
Yedili akorları arasında Dominant yedili (D7) müzik teorisinde daha yaygın ve kullanışlıdır. D7 akoru doğal majör ve armonik minörün 5. derecesinden kurulur. Daha önce de söylediğimiz gibi akor, majör üç seslisi üzerine k3'lü eklemekle oluşur.

D7 akorunun üç çevrimi vardır:

1. çevrim – D 5/6 – beşaltılı
2. çevrim – D 3/4 – üçdört
3. çevrim – D2 – ikili

Akorun çevrimlerinin almış olduğu isimler, birinci ses ile diğer sesler arasındaki mesafeye göre verilmiştir.

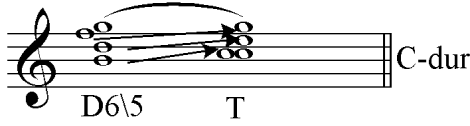

D7' li ve çevrimleri bifonksiyonel akor olduğu için kendinden sonra T (tonik) akoruna çözüm ister. Bu çözümlemeler durağan ve yüreğen seslere göre yapılmaktadır.

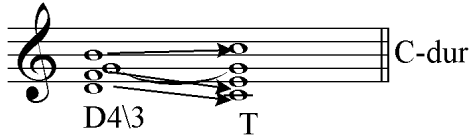
D7’li akorunun kök hali tamamlanmamış, yani 5’lisiz T’ye çözülür. Akorda bulunan gamın V⁵, VII ve II. dereceleri I dereceye, IV derecesi III dereceye çözülür.

D5/6 çevrimi birlisi katlanmış tam T akoruna çözer. Akorda bulunan gamın VII ve II dereceleri I’e, IV derece III’e çözümlenir. V. derece durağan ses olduğu için çözümlenmez.

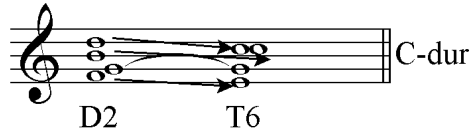

D3/4 çevrimi temel sesi katlanmış T akoruna çözülür. Tonalitenin II derecesi I’e, IV derecesi III’e, V derece durağan ses, VII derece I’e (VIII) çözülür.

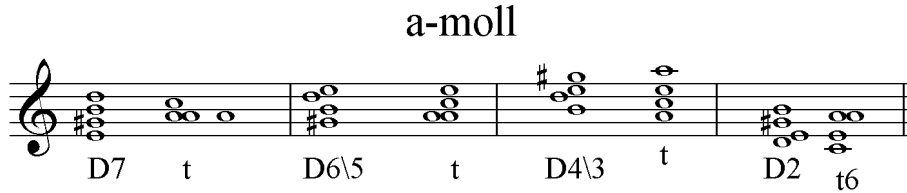

⁵ V. derecenin 4’lü yukarı atlama yapması durağan ve yüreğen sesler kuralı dışında kalır. Bunun nedeni D7 –nin çözüm zamanı bas sesinde T akorunun primasının çözümüne ihtiyaç duymasındadır.

D2'li çevrimi birlisi katlanmış T6 akoruna çözülür. Tonalitenin IV derecesi III'e, VII ve II dereceleri I. dereceye çözülür. V derece durağandır.

Aşağıdaki örnekte a-moll tonalitesinde D7 li ve çevrimleri gösterilmiştir.

D7'li ve çevrimlerini herhangi bir ses üzerinden kurmak için onların aralık kuruluşunu ve tonalite içerisinde kurulan derecelerini bilmek gerekmektedir.

<i>Akorlar</i>	<i>Aralık kuruluşları</i>	<i>Kurulduğu dereceler</i>
<i>D7</i>	<i>B3 + k3 + k3</i>	<i>V</i>
<i>D 5/6</i>	<i>k3 + k3 + B2</i>	<i>VII</i>
<i>D3/4</i>	<i>k3 + B2 + B3</i>	<i>II</i>
<i>D2</i>	<i>B2 + B3 + k3</i>	<i>IV</i>

Aşağıda, *re-sesi* üzerinden kurulan akorlar ve çözümlerinin örnekleri verilmiştir.

The image displays a musical staff with four measures, each containing a chord and its resolution. The chords are labeled above the staff, and the resolutions are labeled below the staff.

- Measure 1: Chord *G, g* (D7) resolves to *T, t*.
- Measure 2: Chord *Es, es* (D6\5) resolves to *T, t*.
- Measure 3: Chord *C, c* (D4\3) resolves to *T, t*.
- Measure 4: Chord *A, a* (D2) resolves to *T, t6*.

Sorular

1. **D7**'li majör ve minör gamlarının kaçınıcı derecesinden kurulur?
2. **D7**'li akorunun birlisiyle üçlüsü, birlisiyle beşlisi, birlisiyle yedilisi arasında ne kadar aralık mesafesi vardır?
3. **D7**'li akorunun içerisinde bulunan komşu sesler hangi aralıkları oluşturur?
4. **D7**'li akorunun temelinde hangi üç sesli akoru vardır?
5. **D7**'li akorunun içerisinde hangi çözülen sesler vardır?
6. **D7**'li akoru nasıl çözülür?
7. **D7**'li akorunun kaç çevrimi vardır? Hangilerdir?
8. **D 5/6** akoru gamın kaçınıcı derecesinden kurulur ve nasıl çözülür?
9. Akor neden beş-altılı (kvintsektakor) adını almıştır?
10. **D3/4** akoru gamın kaçınıcı derecesinden kurulur ve nasıl çözülür?
11. Akor neden üç -dört (terskvartakor) adını almıştır?
12. **D2** akoru gamın kaçınıcı derecesinden kurulur?
13. Akor neden ikili (sekundakor) adını almıştır?
14. **D2**'li hangi akora çözülür? Neden?
15. **D7**'li akoru çevrim yaparken akor seslerinin aldığı isimler değişir mi?

Ödevler

1. Aşağıdaki tonalitelerde **D7** ve çevrimlerini yazınız.

F – dur D – dur As – dur cis – moll
e – moll g – moll fis – moll Es – dur

2. **D7**'li ve çevrimlerinin tonalitesini bulup çözümleyiniz.

3. *Mi, fa#, da, re, si* sesleri üzerinden **D7**, **D5/6**, **D3/4** ve **D2** akorlarını kurunuz, ait oldukları tonaliteleri bulunuz.

4. Aşağıdaki akorlarda tam süre değeriyle yazılmış notalar, akorun hangi sesidir? (birlisi, üçlüsü, beşlisi veya yedilisi)

5. Aşağıdaki sesleri **D7**, **D5/6**, **D3/4** ve **D2** akorlarının tonalitesini bulunuz, bu akorların üçlüsünü bulup işaretleyiniz.

D6/5

6. Aşağıdaki **D7**, **D5/6**, **D3/4** ve **D2** akorlarının tonalitesini bulunuz, bu akorların beşlisini bulup işaretleyiniz.

D6/5

7. Aşağıdaki **D7**, **D5/6**, **D3/4** ve **D2** akorlarının tonalitesini bulunuz, bu akorların yedilisini bulup işaretleyiniz.

8. Verilen notaları akorun üçlüsü kabul edip, şifresine uygun olarak akor kurunuz, tonalite ve çözümlerini yazınız.

D6/5 D7 D2 D7 D4/3 D6/5 D7 D2 D3/4 D6/5 D2 D7 D6/5

9. Verilen notaları akorun beşlisi kabul edip, şifresine uygun olarak akor kurunuz, tonalite ve çözümlerini yazınız.

10. Verilen notaları akorun yedilisi kabul edip, şifresine uygun olarak akor kurunuz, tonalite ve çözümlerini yazınız.

11. Aşağıdaki akor dizilerini majör ve minör tonalitelerinde kurunuz.

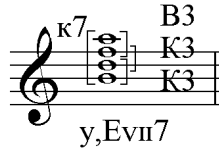
1. T6 – D3/4 – T – S – D2 – T6
2. T – D5/6 – T6 – D3/4 – T
3. T – D2 – T6 – D3/4 – T
4. T – S6 – D7 – T – S6 – T
5. T6 – D4/6 – T – D5/6 – T
6. T – T6 – D – D2 – T6 – D3/4 – T
7. T6 – S – D3/4 – T – S4/6 – T
8. T – S6 – D5/6 – D7 – T
9. T – D7 – D5/6 – D3/4 – T
10. T6 – D3/4 – T – S – D2 – T6

Yedinci Yedili Akoru VII7

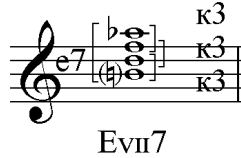
Yedinci yedili akoru doğal, armonik majör ve armonik minörün VII. derecesinden kurulduğu için ona çoğu zaman **Yeden yedili** ismi de verilir. Akor, dominant fonksiyonuna ait olup, şu işaretle gösterilir: **VII7**.

VII7'li kuruluşuna göre yarım eksik (y.EVII7) ve eksik (EVII7) yedili akorlarıyla aynıdır.

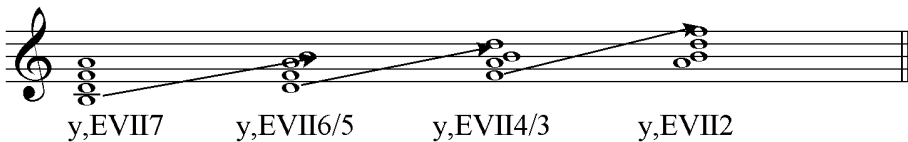
Doğal majörde VII7'nin kenar sesleri k7'li aralığını oluşturur ve aralık kuruluşu **k3 + k3 + B3** olduğundan yarım eksik yedili akorunu oluşturmaktadır.

Armonik majör ve armonik minörde VII7'li akorunun kenar sesleri e7'li aralığını oluşturur, aralık kuruluşu **k3 + k3 + k3** olduğundan akor eksik yedilidir.

Tüm yedililerde olduğu gibi, VII7'linin de üç çevrimi vardır: VII 5/6, VII 3/4 ve VII2.

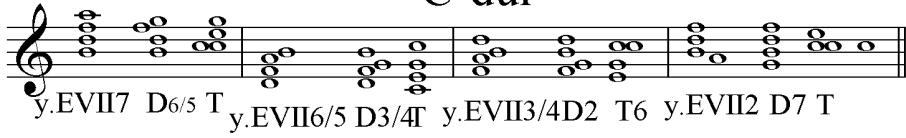
VII7 akorunun tüm sesleri yüreğen dereceler üzerinde kurulmaktadır. Bu nedenle, akor durağan seslere çözüm ister. Akor ve çevrimleri T'ye çözümlendiğinde, klasik armoninin kurallarına göre toniğin üçlüsü katlanır.

VII7 ve çevrimleri T akoruna, D7 ve çevrimlerine dönüşerek de çözümlenebilmektedir. Akorlar arasında belli bir benzerlik olduğundan (her iki akorun dört sesinden üçü aynıdır), onların kuruldukları derecelerde de yakınlık vardır.

<i>VII7 akorlarının kurulduğu dereceler</i>	<i>D7 akorlarının kurulduğu dereceler</i>	<i>Akorların çözümleri</i>
<i>VII7 – 7.derece</i>	<i>D5/6 – 7.derece</i>	<i>T</i>
<i>VII5/6 – 2.derece</i>	<i>D3/4 – 2.derece</i>	<i>T</i>
<i>VII3/4 – 4.derece</i>	<i>D2 – 4.derece</i>	<i>T6</i>
<i>VII2 – 6.derece</i>	<i>D7 – 5.derece</i>	<i>T</i>

C-dur

VII7 akorunu ses üzerinden kurmak için onun temel türü ve çevrimlerinin derece ve aralıklarını incelememiz gerekmektedir:

<i>Akorlar</i>	<i>Dereceler</i>	<i>Aralıklar</i>	
		MAJÖR	MİNÖR
<i>VII7</i>	7.	$k3 + k3 + B3$	$k3+k3+k3$
<i>VII5/6</i>	2.	$k3+B3+B2$	$k3+k3+A2$
<i>VII3/4</i>	4.	$B3+B2+k3$	$k3+A2+k3$
<i>VII2</i>	6.	$B2+k3+k3$	$A2+k3+k3$

Minörde tonalitelerde akorun içerdiği aralıklardan $k3$ ve $A2$ 'nin tınlaması aynı olduğundan VII7'linin duyumu hem temel, hem de çevrim akorlarında aynı olmaktadır. Bu akorları sadece çözümleriyle ayırmak mümkün olmaktadır.

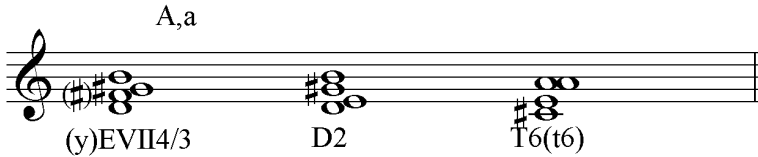
Akoru temel durumda *re* sesi üzerinden kurduğumuzda, bu notayı 7. derece kabul edip $\frac{1}{2}$ ton yukarıya çıkarak tonaliteyi bulabiliriz. Bu tonalite *Es-dur* ve *es-moll* olmaktadır. Tonaliteyi belirledikten sonra, akorun içerisinde bulunan aralıklar ve D7, çevrimleriyle ilgili olan tabloları buraya uygulamamız gerekmektedir. Adaş tonalitelerin ortak olmayan alterasyon işaretlerini parantez içerisine almalıyız.

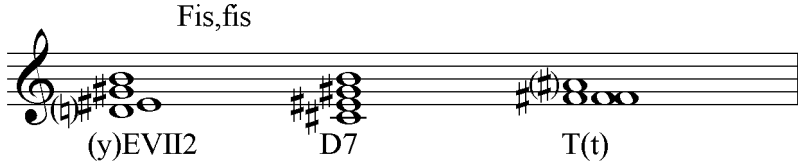
Birinci çevrim VII5/6 gamın 2. derecesinden kurulur. Bu nedenle tonaliteyi bulmak için bir ton aşağıya ineriz. Adaş tonalitelerimiz *C-dur* ve *c-moll* olur.

İkinci çevrim VII3/4 gamın 4. derecesinden kurulur. Tonaliteyi bulmak için dört ses aşağıya ineriz. Nota *re* olduğu için adaş tonaliteler *A-dur* ve *a-moll* olur.

Üçüncü çevrim VII2, gamın 6. derecesinden kurulduğu için adaş tonalitemiz *Fis-dur* armonik ve *fis-moll* armonik olur. Bu tonaliteler dışında majörün doğal türünde *F-dur* tonalitesi de ortaya çıkar.

Sorular

1. Yedinci yedili akoru majör ve minörün kaçınıcı derecesinden kurulur?
2. Yedinci yedili nasıl işaretlenir?
3. Doğal majörde kurulan Yedinci yedili akoruyla armonik majör ve armonik minörde kurulan akor arasında nasıl bir kuruluş farkı vardır?
4. Yedinci yedilide gamın hangi yürüyen sesleri vardır?
5. Eksik yedilinin içerisinde bulunan aralıkları söyleyiniz (akorun birliğine göre).
6. Yarım eksik yedilinin içerisinde bulunan aralıkları söyleyiniz (akorun birliğine göre).
7. Eksik yedilinin temelinde hangi üç sesli akor bulunur?
8. Yedinci yedili hangi akora çözülür?
9. Yedinci yedilinin kaç çevrimi vardır?
10. Yedinci yedili hangi fonksiyona ait olan akordur?

Ödevler

1. Aşağıdaki tonalitelerde VII7 ve çevrimlerini kurunuz (doğal majör ve armonik minöre göre).

G – dur

F – dur

D – dur

B – dur

e - moll

d – moll

h - dur

g – moll

2. Aşağıdaki akorları bulup, tonalitelerini yazınız.

3. Aşağıdaki sesler üzerinden VII7, VII5/6, VII3/4 ve VII2 akorlarını kurup, üzerine ait oldukları tonaliteleri yazınız.

Si, do#, re, mi

4. Akorların tonalitelerini bulunuz, **D7** ve çevrimleriyle toniğe çözünüz.

VII₇ D₆₅ T VII₆₅ D₃ T VII₇ D₆₅ T VII₃ D₂ T₆ VII₂ D₇ T VII₇ D₆₅ T

VII₆₅ D₃ T VII₇ D₆₅ T VII₆₅ D₃ T VII₃ D₂ T₆ VII₂ D₇ T

5. Üçlüsü *do, re, mi, fa#, si b, sol#, la* olan Eksik yedili akorlarını kurunuz.

6. Beşlisi *do#, re, mi b, fa#, sol, la* olan Yarım Eksik yedili akorunu kurunuz.

7. Yedilisi *do, re, mi b, fa#, sol, mi* olan Eksik yedili akorlarını kurunuz.

8. Aşağıdaki akorlarda tam süre değerleriyle yazılmış notalar akorun kaçınıcı sesidir?

9. Aşağıdaki akorlar dizisini kurunuz.

a) T – S – VII^{3/4} – D² – T⁶

b) T⁶ – VII^{5/6} – D^{3/4} – T

c) T – S⁶ – VII² – D⁷ – T

d) T – D⁶ – VII⁷ – D^{5/6} – T

e) T – T⁶ – S – S⁶ – VII² – D⁷ – T

f) T⁶ – D⁴ – T – VII^{3/4} – D² – T⁶

g) T – D^{4/6} – T⁶ – VII^{5/6} – D^{3/4} – T – S⁶ – T

h) S – S⁶ – VII² – D⁷ – T – S^{4/6} – T

i) T – S⁶ – D – D⁶ – VII⁷ – D^{5/6} – T

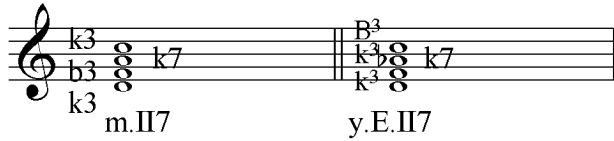
j) D⁶ – D^{5/6} – T – S – S⁶ – VII² – D⁷ – T

k) T – VII⁷ – D^{5/6} – T – T⁶ – VII^{5/6} – D^{3/4} – T

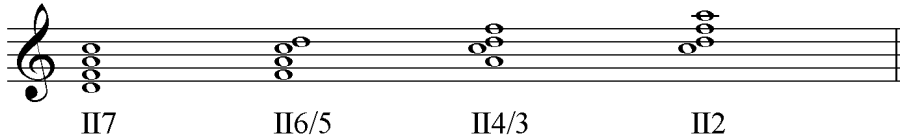
İkinci Yedili Akoru II7

İkinci derecenin yedili akoru subdominant fonksiyonuna ait olan bir akordur. Bu nedenle ona çoğu zaman **Subdominant yedilisi** de denir ve şöyle işaretlenir: **II7**. Majör gamlarında akorun kenar sesleri $k7$ mesafesini, içerisinde $k3 + B3 + k3$ aralıklarını oluşturduğu için akor kuruluşuna göre minör yedilisidir ($m7$).

Minör tonalitelerinde ve armonik majörde akorun kenar sesleri $k7$ aralığını oluşturduğu ve içerdiği aralıklar $k3 + k3 + B3$ olduğu için akorun kuruluşu yarım eksik yedilidir ($y.E7$).

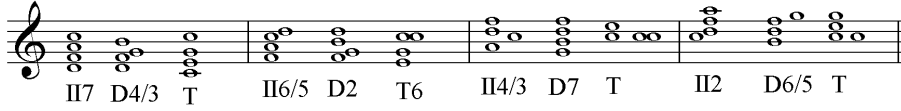
Tüm yedililerde olduğu gibi II7'nin de üç çevrimi vardır: **II5/6** , **II3/4** ve **II2**.

II7 – li ve çevrimleri VII7’lilerde olduğu gibi D7-li ve çevrimleri vasıtasıyla T akoruna çözülür.

<i>II7 – 2.derece</i>	<i>D3/4 – 2.derece</i>	<i>T</i>
<i>II5/6 – 4.derece</i>	<i>D2 – 4.derece</i>	<i>T6</i>
<i>II3/4 – 6.derece</i>	<i>D7 – 5.derece</i>	<i>T</i>
<i>II2 – 1.derece</i>	<i>D5/6 – 7. derece</i>	<i>T</i>

C-dur

II7 ve çevrimlerini herhangi bir ses üzerinden kurmak için akorun aralık kuruluşu ve derecelerini inceleyelim.

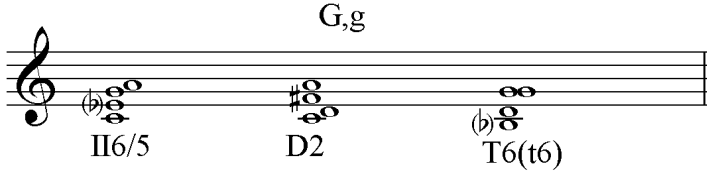
<i>Akorlar</i>	<i>Dereceler</i>	<i>Aralıklar</i>	
		<i>Doğal minör</i> <i>Armonik</i> majör	majör
<i>II7</i>	<i>2.</i>	<i>k3 + B3 + k3</i>	<i>k3+k3+B3</i>
<i>II5/6</i>	<i>4.</i>	<i>B3+ k3+ B2</i>	<i>k3+B3+B2</i>
<i>II3/4</i>	<i>6.</i>	<i>k3+B2+ k3</i>	<i>B3+B2+k3</i>
<i>II2</i>	<i>1.</i>	<i>B2+k3+B3</i>	<i>B2+k3+k3</i>

II7' li ve çevrimlerini örnek olarak *do* sesi üzerinden kuralım. Akor temel durumda gamın II. derecesinden kurulduğu için *do* sesinden bir ton aşağıya inip tonaliteyi buluruz. Adaş tonalitelerimiz *B-dur* ve *b-moll* olur. Bundan sonra II7'liyi kurup, daha önceki tabloda yazılmış olan D7 ve çevrimlerine uygun olarak çözümleriz.

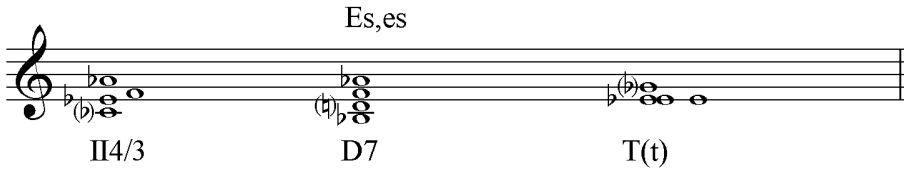
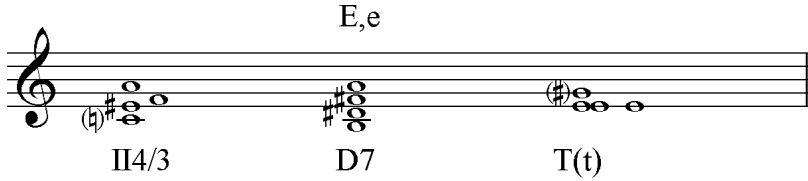
B,b

The image shows a musical staff with three chords. The first chord is labeled II7 and consists of B-flat, D, F, and A-flat. The second chord is labeled D4/3 and consists of B-flat, D, F, and A-flat. The third chord is labeled T and consists of B-flat, D, F, and A-flat.

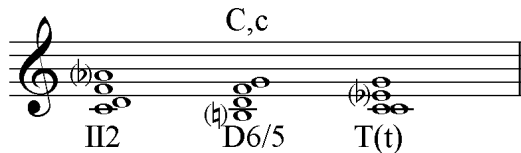
II7'linin birinci çevrimi II5/6 gamın 4. derecesinden kurulduğu için *G-dur* ve *g-moll* adaş tonalitelerini de bulmuş oluruz.

II7'linin ikinci çevrimi II3/4 gamın 6. derecesinden kurulduğu için adaş tonalitelerimiz *E-dur* ve *e-moll* olur. Bunun dışında, doğal majöre göre, üçüncü tonalite olan *Es-dur* meydana gelir. Bunun nedeni, akorun 6. dereceden kurulmasıdır. Armonik majörde bu derece değişime uğradığı için üçüncü tonalite ortaya çıkar.

II7 linin üçüncü çevrimi II2, *do* sesi üzerinden kurulduğunda, akorun adaş tonaliteleri *C-dur* ve *c-moll* olur.

Sorular

1. II7 hangi fonksiyona ait olan bir akordur?
2. II7 majör ve minör gamlarının hangi türlerinde kurulur?
3. II7 kuruluşuna göre hangi yedilileri oluşturur?
4. Akorun kenar sesleri hangi aralığı oluşturur?
5. II7 içerisinde hangi çözülen sesler vardır?
6. Doğal majörde kurulan II7 akoruyla armonik majör ve minörde kurulan II7 arasında nasıl bir fark vardır?
7. II7 çevrim akorlarının kurulduğu dereceleri söyleyiniz.
8. II7 ve çevrimleri, D7 ve çevrimleriyle toniğe nasıl çözülür?
9. II7 ‘nin üçlüsü, beşlisi ve yedilisi gamın kaçınıcı derecesine denk gelmiş olur?
10. II7 ‘nin majör ve minör tonalitelerine göre içerisinde bulunan aralıklarını söyleyiniz.

Ödevler

1. Aşağıdaki tonalitelerde II7 ve çevrimlerini kurunuz.

Es – dur G – dur F – dur B – dur D – dur A – dur
c - moll e - moll d - moll g - moll h - moll fis – moll

2. Aşağıdaki akorların tonalite ve çözümlerini yazınız.

3. Aşağıdaki akorlarda tam süre değeriyle yazılmış olan notalar akorun hangi sesleridir?

4. Aşağıdaki akorların 3'lü sesini işaretleyiniz.

5. Aşağıdaki akorların 5'li sesini işaretleyiniz.

6. Aşağıdaki akorların 7'li sesini işaretleyiniz.

7. Aşağıdaki seslerden ismi geçen akorları kurup D7 ve çevrimleriyle toniğe çözünüz.

8. Aşağıdaki akor dizisini tüm tonalitelerde kurunuz.

1. T – T6 – S – II5/6 – VII3/4 – D2 – T6
2. T – S – S6 – II3/4 – VII2 – D7 – T
3. T – S4/6 – VII7 – D5/6 – T – S6 – II3/4 – D7 – T
4. T – D4/6 – T6 – II7 – VII5/6 – D3/4 – T
5. T – II2 – VII7 – D5/6 – T – S4/6 – T
6. T6 – S – S6 – II3/4 – D7 – T – II2 – T
7. D2 – T6 – II7 – D3/4 – T – II5/6 – T4/6 – D7 – T
8. T6 – D3/4 – T – D5/6 – T – II2 – VII7 – D5/6 – T
9. T – T6 – S – S6 – T – II2 – II3/4 – D7 – T
10. T6 – II7 – II5/6 – D2 – T6 – VII5/6 – D3/4 – T

Dominant Dokuzlu Nonakor (D9 ve II9)

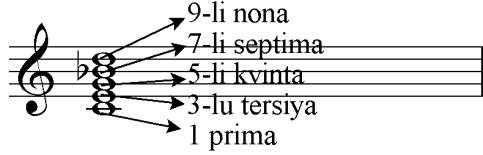
Beş sestten oluşan ve üçlülerle kurulan akora **dokuzlu** denir. Akor ismini kenar seslerin dokuzlu, yani nona aralığından almıştır. Müzik teorisinde iki tür nonakor kullanılmaktadır:

1. Dominant nonakor - D9

2. Subdominant nonakor II9.

Bunlar arasında daha kullanışlısı D9'ludur.

D9, D7'linin üzerine bir üçlü daha eklemekle oluşan akordur. Akorun sesleri aşağıdan yukarıya doğru şöyle sayılır:

Dokuzlu aralığının niteliğine göre D9 akoru iki türe ayrılır: büyük ve küçük. Büyük D9 akoru doğal majörde kurulur, akorun kenar sesleri B9 aralığını oluşturur. Küçük D9 akoru armonik majör ve minörde kurulur, akorun kenar sesleri k9 aralığını oluşturur.

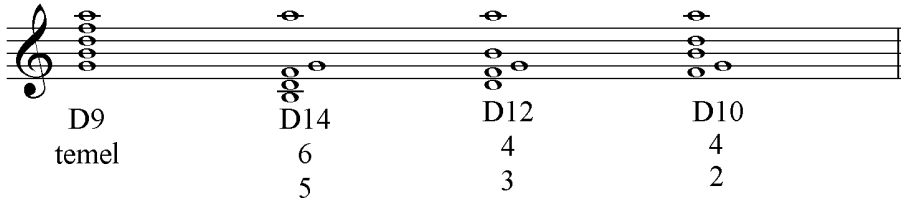

Akorun aralıklar:

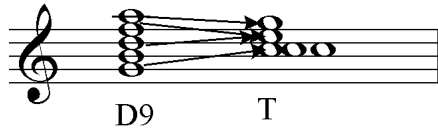
Büyük D9 da: $B3 + k3 + k3 + B3$

Küçük D9 da: $B3 + k3 + k3 + k3$

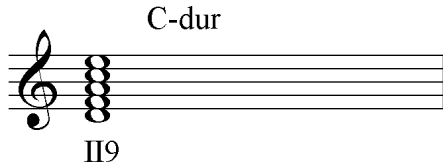
D9 akoru genellikle temel türde kurulur. Akorun çevrimleri mevcut olsa bile pratikte az kullanılmaktadır.

D9 akoru, durağan ve yürüyen seslere göre tam T' e çözer.

D9 akoru genellikle klasik dönem bestecilerinin örneğin Haydn, Mozart, Beethoven'in eserlerinde kullanılan bir akordur. Romantik dönem bestecileri, eserlerinde daha çok subdominant nonakoru kullanmışlar (II9). Bu akor, majör gamlarında kurularak, II7 akorunun üzerine bir üçlü daha eklemekle oluşmaktadır.

Sorular

1. Nonakor nedir?
2. Nona kelimesinin anlamını açıklayınız.
3. Nonakor majör ve minörlerin hangi türünde kurulur?
4. Dominant nonakor gamın kaçınıcı derecesinden kurulur?
5. D9 nasıl çözülür?
6. Akorun kenar sesleri hangi aralığı oluşturur?
7. Nonakorun seslerinin isimlerini söyleyiniz.
8. Nonakorun kaç türü var? Hangileridir? Nasıl oluşur?
9. D9 akorun kaç türü vardır?
10. Subdominant nonakor gamın kaçınıcı derecesinden kurulur?

Ödevler

1. Aşağıdaki tonalitelerde **D9** kurunuz.

F – dur G – dur A – dur Es – dur Des – dur

d – moll e – moll fis – moll c – moll b – moll

2. Aşağıdaki D9 akorların büyük ve küçük türünü bulunuz.

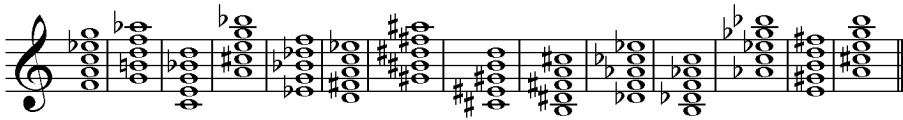

3. Aşağıdaki tonalitelerde subdominant nonakoru kurunuz.

D – dur B – dur E – dur As – dur

h – moll g – moll cis – moll f – moll

4. Akorların tonalitesini bulunuz.

5. Aşağıdaki sesler üzerinden D9'u adaş tonalitelere göre kurunuz.

Mi, fa#, re, sol#, la b, si b, si, do#, fa, mi b

6. Yukarıdaki alıştırmadaki sesleri D9 – lunun üçlüsü, beşlisi, yedilisi, dokuzlusu olarak kabul edip, nonakoru kurunuz.

7. Akor dizilerini kurunuz.

1. $T - II9 - II7 - D3/4 - T - S - D9 - D7 - T$

2. $T6 - II5/6 - VII3/4 - D2 - T6 - S6 - D9 - D7 - T$

3. $T - D2 - T6 - D3/4 - T - II3/4 - D9 - T$

4. $T - VII7 - D5/6 - T - II3/4 - VII2 - D9 - T$

5. $T - II5/6 - VII3/4 - D2 - T6 - II9 - II7 - II2 - D7 - T$

6. $T - D2 - T6 - VII5/6 - D3/4 - T - II4 - D9 - T$

7. $T - D5/6 - T - II9 - D3/4 - D2 - D7 - D9 - T - II2 - T,$

8. $T6 - II9 - II7 - T - VII7 - D5/6 - T - S4/6 - T$

9. $T - S - T4/6 - S6 - II3/4 - VII2 - D9 - D7 - T$

10. $T - D4/6 - T6 - II9 - II7 - D3/4 - T - D9 - T$

8. Aşağıdaki şifrelere göre akor dizisini yazınız.

a)

b)

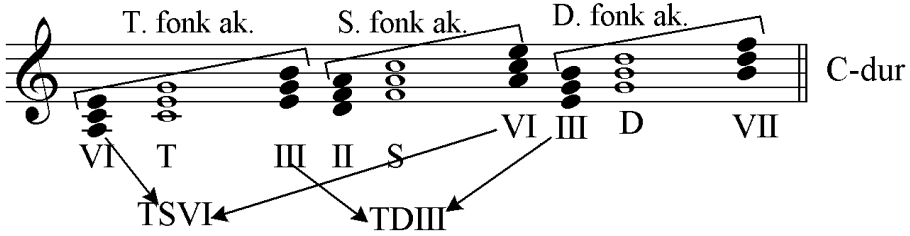
c)

Akorların Tam Fonksiyonel Sistemi

Üçsesli Akorlar

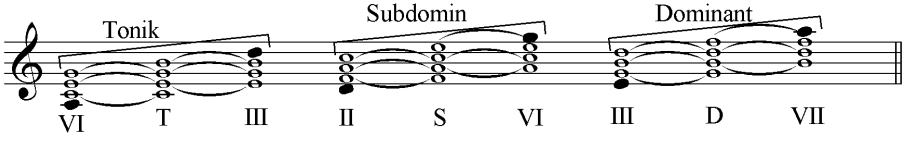
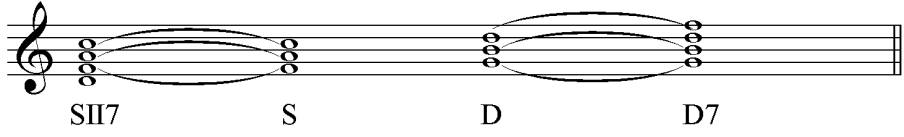
Daha önce, “*Majör ve minör gamlarının temel üç seslileri*” bölümünde tonalitelerde kurulan T, S ve D akorları dışında tüm diğer derecelerden kurulan üç seslilere yardımcı akorlar demiştik. Yardımcı akorlar, fonksiyonlarına göre üç temel akordan birine ait olmaktadır. Bu akorlar, temel akorlara göre üç ses yukarıdan ve üç ses aşağıdan kurulmaktadır. Yardımcı akorları bu şekilde kurduğumuzda, temel akorların her birine iki ortak sesi olan akraba fonksiyonlu iki yardımcı akor oluşmaktadır.

Örnekte oklarla işaretlenmiş olan III. ve VI. derece akorları ikili fonksiyonlu akorlardır. Bu nedenle III. derece üç seslisi TD fonksiyonlu, VI. derece üçseslisine ise TS fonksiyonlu akor denir.

Yedili Akorlar

Tam fonksiyonel sistemin üç sesli akorlarının üzerine bir üçlü daha eklenirse bu akor yediliye dönüşür. Dolayısıyla tonalitenin tüm derecelerinden yedili akoru kurulabilir. Ama bu yedililer arasında yalnız üçü, yani D7, VII7 ve II7 temel yedililer olarak kullanılmaktadır. Daha önceki bölümlerde bu akorların tanımını vermiştik. Yedili akorlardan D ve S fonksiyonunun en önemli üyeleri D7 ve II7 akorlarıdır.

MODLAR KROMATİK GAMLAR

Orta Çağ Modları (Eski modlar)

Majör ve minör modlarından önce Batı Avrupa ülkelerinin kilise müziğinde kullanılan modlar, zaman içerisinde halk müziğine geçiş yaptı. Bu modlara *Orta çağ modları* veya *Eski modlar* da denir.⁶ Orta çağ modları şunlardır:

1. *İyonyen*
2. *Doryen*
3. *Frijyen*
4. *Lidyen*
5. *Miksolidyen*
6. *Eolyen*

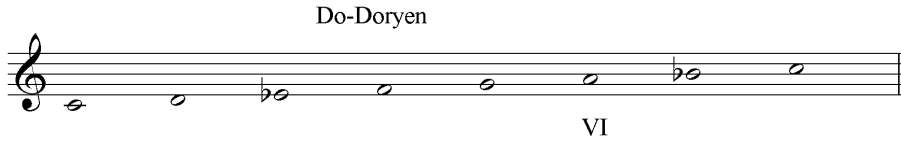
Bu modları doğal majör ve minör modlarıyla kıyaslarsak modların nasıl kurulduğunu daha iyi anlarız:

1. *İyonyen modunun* kuruluşu doğal majör moduyla aynıdır.

⁶ Bazı kaynaklarda Kilise modları olarak da geçer.

2. **Doryen modunun** kuruluşu 6. derecesi tizleşmiş doğal minör moduyla aynıdır.

3. **Frijyen modunun** kuruluşu 2. derecesi pesleşmiş doğal minörle aynıdır.

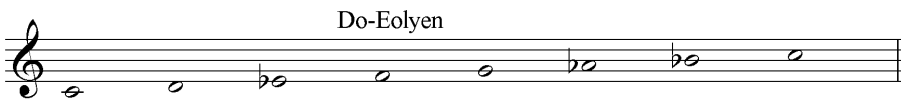
4. **Lidyen modunun** kuruluşu 4. derecesi tizleşmiş doğal majörle aynıdır.

5. **Miksolidyen modunun** kuruluşu 7. derecesi pesleşmiş doğal majörle aynıdır.

6. **Eolyen modunun** kuruluşu doğal minörle aynıdır.

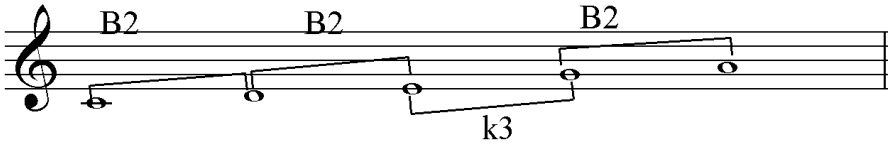

Pentatonik Modlar

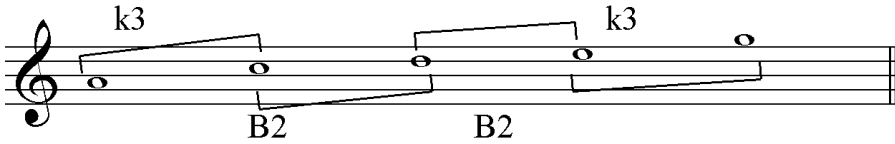
Beş sestten oluşan modlara **pentatonik⁷ modlar** denir. Pentatonik modun ses sırası B2'li ve k3'lü aralıklarından oluşur.

Piyanonun siyah tuşlarının istenilen ses üzerinden bir oktav hacminde sıralanması pentatonik modun ses sırasının tınlamasını verir. Bu sıralanmaya dikkat edersek, içerisinde bir **k3**, iki **B2** veya iki **k3**, iki **B2** aralıklarını bulabiliriz. Bu modun esas özelliği, içerisinde $\frac{1}{2}$ ton aralığının bulunmamasındadır. Bu nedenle de pentatonik modlarda yürüyen ve yeden sesler olmaz.

Pentatonik modu majör ve minör olarak ikiye ayrılır. Majör pentatoniğinde doğal majörün 4. ve 7. dereceleri çıkarılır.

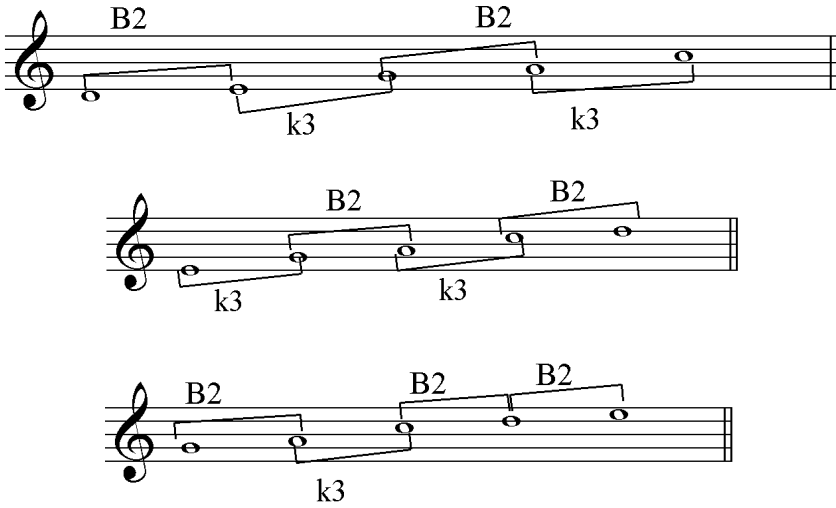

Minör pentatoniğinde doğal minörün 2. ve 6. dereceleri çıkarılır.

Bu modlar dışında, pentatonik modun içerisinde bulunan aralıklara göre üç türü daha oluşabilir.

⁷ Penta – beşli demektir.

Biarmonik ve Tam Tonlu Modlar

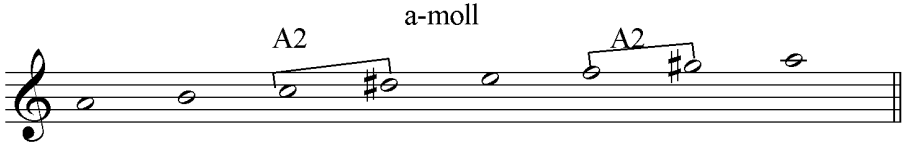
Müzik teorisinde armonik modlar dışında biarmonik (iki kat armonik) modlara da mevcut olmaktadır. Majörde bu modların kuruluşu armonik majörün 2. derecesinin pesleşmesiyle oluşur.

C-dur iki kat armonik mod.

Bu modun önemli özelliği iki artık ikili aralığını içermesidir. Bu özellik modu doğu müziğine yaklaştırır.

Minör tonalitesinde biarmonik mod, armonik minörün 4. derecesinin tizleşmesiyle oluşur.

Müzik teorisinde çok fazla kullanılmayan tam tonlardan oluşan bir mod daha vardır. Bu moda ***tam tonlu mod*** denir. Tam tonlu modun dereceleri arasında bir ton mesafesi olduğu için, onun tüm seslerinden artık üç sesli akoru kurulabilir. Bu nedenle ona ***artık mod*** da denir.

Sorular

1. Majör ve minör dışında hangi modları biliyorsunuz?
2. Orta çağda batıda hangi modlar kullanılıyordu?
3. Orta çağ modlarının isimlerini söyleyiniz.
4. Aşağıdaki modları majör ve minöre göre karşılaştırınız.

Doryen, Frijyen, Lidyen, Miksolidyen.

5. Pentatonik mod nedir? Pentatonik modun özelliği nedir?
6. Penta kelimesi ne anlama gelmektedir?
7. Pentatonik modun içerisinde hangi aralıklar vardır?
8. Bu aralıklarla kaç tür pentatonik mod kurulabilir?
9. Majör ve minör gamlarında pentatonik mod nasıl kurulur?
10. İki kat armonik mod nasıl kurulur?
11. Majör ve minör gamlarında İki kat armonik modlara örnek veriniz.
12. Tam tonlu veya Artık mod nasıl kurulur?

Ödevler

1. *Fa, sol, la b, si b, do#, re, mi b* sesleri üzerinden Orta çağ modlarını kurunuz.

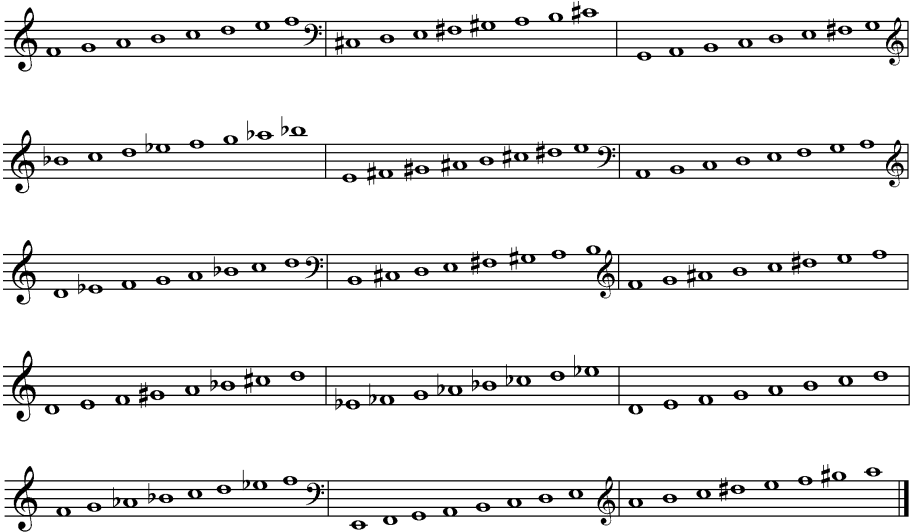
2. Aşağıdaki donanıma göre Orta çağ modlarını bulunuz.

3. Mod ve tonik seslerine göre aşağıdaki donanımı bulunuz.

4. Aşağıdaki modları bulunuz.

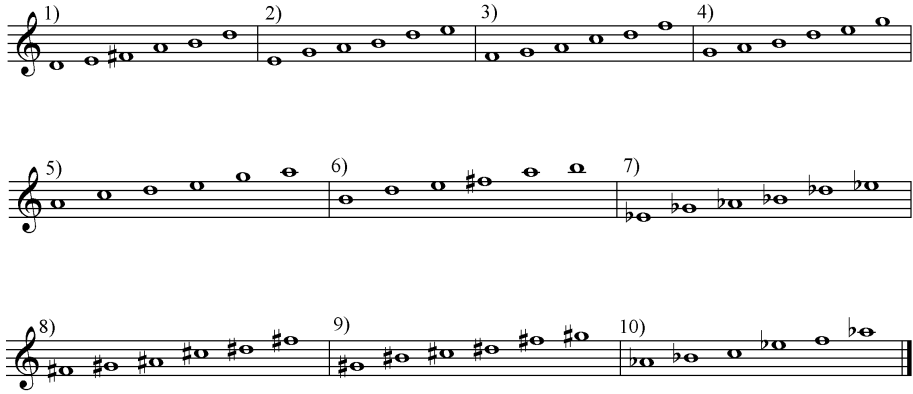

5. *Fa#*, *sol*, *si*, *mi b*, *mi*, *la* sesleri üzerinden İki kat armonik modları kurunuz.

6. *Mi b*, *re b*, *sol b*, *fa#*, *la*, *do#* sesleri üzerinden majör, *sol#*, *mi re#*, *do*, *fa*, *si* sesleri üzerinden minör pentatoniğini kurunuz.

7. *Do*, *re*, *mi*, *fa*, *sol*, *la* sesleri üzerinden Artık modu (Tam tonlu mod) kurunuz.

8. Aşağıdaki Pentatonik modları majör ve minör olarak ikiye ayırınız.

Kromatik Gamlar

Diatonik modların derecelerinin tizleşme ve pesleşmesine ***kromatizm*** denir. Bu tür oluşan yeni derecelere ***türemiş dereceler*** denir. Onların türemesi esas seslerden olduğu için, isimlerini esas seslerin alterasyonundan almaktadırlar.

Kromatik gam, seslerin yarım tonlarla sıralanmasına denir. Kromatik gamın derecelerinin alterasyon işaretleri anahtarda değil, notaların yanında yazılır. Kromatik mod, yeni bir mod oluşturmaz. Onun temelini doğal majör ve minörün ses sırası oluşturur. Kromatik gamın yazılış kuralları da majör ve minör gamlarının ses sırasına göre değişir.

Majör kromatiğin, çıkıcı kuruluştaki tüm dereceleri yarım ton tizleşir. Sadece 3. ve 6. dereceleri değişmeden yerinde durdurulur. 7. derece önce yarım ton pesleşir, sonra tekrar tizleşir.

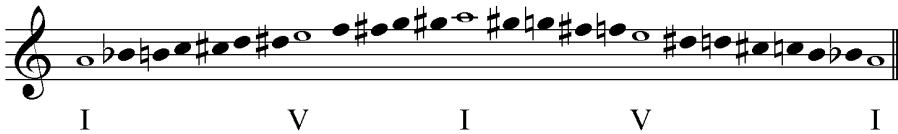

Gamın geriye doğru hareketinde 1. ve 5. dereceler dışında diğerleri yarım ton pesleşir. 4. derece önce tizleşir, sonra pesleşir.

Minör kromatiğin kuruluştaki hem çıkıcı, hem de inici olarak aynıdır. Yani gamın 1. ve 5. dereceleri değişmeden durdurulur. Diğer dereceler çıkışta tizleşip, inişte pesleşir. 2. derece önce pesleşip sonra eski haline döner.

a – moll Kromatik

Bazı müzik parçalarında kromatik gamın kurallarına aykırı olan örnekleriyle karşılaşabiliriz. Bu tür durumlarda mantıklı bir esas vardır. Örneğin, besteci müzik parçasında tonalite değişimi yapmak için geçtiği tonalitenin alterasyon işaretlerini veya armonik işaretlerini kullanabilir. Bu durumda alterasyon işaretleri kromatik gam kurallarına göre değil, ton değişimine göre hesaplanır.

Sorular

1. Kromatizm nedir?
2. Kromatik gam nedir?
3. Türemiş sesler nasıl oluşur?
4. Kromatik yarım ton nedir?
5. Diatonik yarım ton nedir?
6. Majör kromatik gamı nasıl kurulur?
7. Minör kromatik gamı nasıl kurulur?
8. Kromatik gamlarda sesler ne zaman tizleşme ve ne zaman pesleşme yapar?
9. Kromatik aralıklar hangileridir?
10. Majör kromatikle minör kromatiğin ortak özelliği nedir?

Ödevler

1. Aşağıdaki sesler üzerinden kromatik ve diatonik yarım ton aralığını çıkıcı ve inici olarak kurunuz.

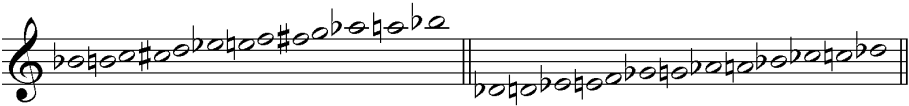
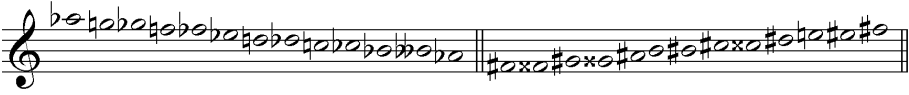
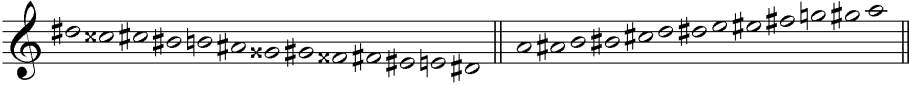

2. Aşağıdaki seslerin arasını kromatik gam kuralına göre, kromatik seslerle doldurunuz.

3. Beşliler çemberine göre tüm diyezli majör ve bemollü minör tonalitelerinde kromatik gamları yazınız.

4. Kromatik gamların tonalitesini bulunuz.

5. Adaş tonalitelere göre kromatik gamları çıkıcı olarak kurunuz:

D – dur B – dur As – dur Fis – dur A – dur

d – moll b – moll as – moll fis – moll a – moll

6. Aşağıdaki kromatik gamların parçaları hangi majör ve minör tonalitelerine aittir.

7. Aşağıdaki majör gamları kromatik çıkıcı, minör gamları kromatik inici olarak söyleyiniz.

F – dur Es – dur H – dur E – dur G – dur

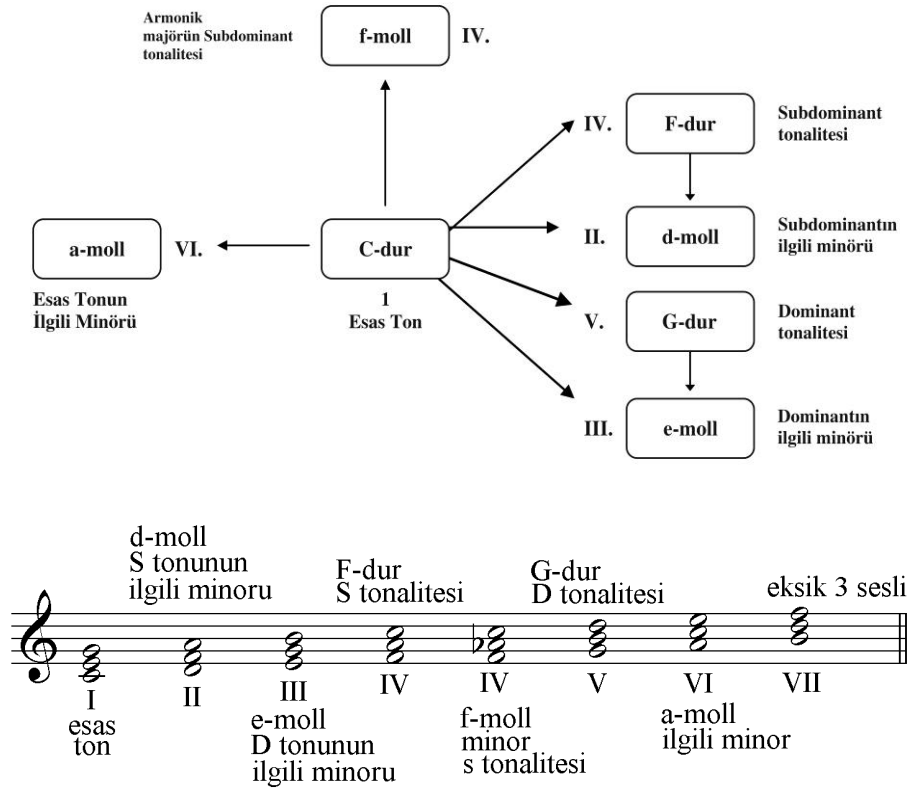
d – moll c – moll gis – moll cis – moll e – moll

MODÜLASYON, TONALİTELERİN AKRABALIĞI

Doğal majör ve armonik minörün derecelerinden kurulabilecek tüm tonik üç sesli akorların tonalitelerine *diatonik akraba tonaliteler* denir.

Tüm majör ve minör tonalitelerinin akraba tonaliteleri vardır. Tonalitelerin akrabalığı diatonik ve kromatik olarak ikiye ayrılır.

Müzik parçasının başlangıç tonalitesi esas, sonradan geçit yapılan tonaliteleri ise yardımcı tonalitelerdir. Her esas tonalitenin 6 akraba tonalitesi var. Örneğin Do- majörün akraba tonalitesi şunlardır:

c-moll tonalitesinin diatonik akraba tonaliteleri aşağıdakilerdir:

Diagram illustrating the diatonic related keys of C minor (c-moll) on a single staff with seven chords labeled I through VII. The keys are listed above and below the staff:

- I: esas ton
- II: eksik 3 sesli
- III: Es-dur ilgili tonalite
- IV: f-moll s tonalitesi
- V: g-moll d tonalitesi
- VI: As-dur S tonunun ilgili majoru
- VII: B-dur D tonunun ilgili majoru

Akraba Tonalitelere Yönelme ve Modülasyonlar

Müzik parçasının esas tonalitesinden diğer bir tonaliteye geçit yaparak bu tonalitede kuruluşun tamamlanmasına **Modülasyon** denir.

J.S.Bach - Menuet

Example of a musical score showing a modulation. The score is for J.S. Bach's Minuet in G major, BWV 280. The key signature changes from one flat (F major) to one sharp (G major) during the piece.

Verilmiş olan örnekte başlangıç tonalite d-moll olup, ilgili majör olan F-dur tonalitesine modülasyon yapılmıştır.

Müzik parçasının içerisinde tonalite değişimine rağmen esas tonalitede bitmesine **Yönelme** denir.

Allegro moderatoF.Schubert - "Bitmemiş Senfoni"
1.Bölüm

Shubert' in "Bitmemiş senfoni"sinde verilmiş olan bu örnekte, parça G-dur tonalitesiyle başlayıp A-dur tonalitesine yönelme yapıp tekrar eski tonalitesine dönüyor.

Müzikte modülasyon ve yönelmelerin önemi, onların gelişimi açısından çok büyüktür. Akraba tonalitelerde seslerin kuruluşu ortak olduğu için modülasyonlar genelde bu tonalitelere yapılır. Ama bunun yanında Enarmonik tonalitelere modülasyonlar da müziğe ayrı bir renk katarak, farklı bir hava getirmektedir.⁸

Enarmonik modülasyonlar, genelde müzik parçasının yeni bölümüne geçildiği zaman, parçaya yeni tonalite ruhu katmak için kullanılır. Bu durumda, çoğu zaman parçanın temposu ve dinamik işaretleri de değişmiş olur.

Akraba tonaliteler arasında daha sık kullanılanlar, dominant ve onun ilgili tonalitesine yapılan modülasyonlardır. Subdominant ve onun ilgili tonalitesine ise genelde yönelmeler yapılmaktadır.

⁸ Enarmonik modülasyon iki farklı tonalite arasında olan ortak bir akorun, bir veya birkaç sesinin enarmonik değişimiyle oluşur. Bu zaman, farklı kuruluştaki bir akor orataya çıkarak, tonalitenin yönünü tamamen değiştirmiş olur.

Sorular

1. Akrafa tonaliteler hangileridir?
2. Esas tonalitelerin kaç akraba tonalitesi vardır?
3. ***F – dur, d – moll, G – dur, ve e – moll*** tonalitelerinin akraba tonalitelerini bulunuz.
4. 5. derecesi ***C – dur*** olan akraba tonalitenin esas tonu ne olabilir?
5. 4. derecesi ***d – moll*** olan akraba tonalitenin esas tonu ne olabilir?
6. 3. derecesi ***e – moll*** olan akraba tonalitenin esas tonu ne olabilir?
7. 2. derecesi ***g – moll*** olan akraba tonalitenin esas tonu ne olabilir?
8. Modülasyon nedir?
9. Yönelme nedir?
10. Melodide modülasyonu nasıl bulabiliriz?

Ödevler

1. Verilmiş olan tonalitelerin akraba tonalitelerini bulunuz.

G – dur d – moll A – dur f – moll es – moll
fis – moll As – dur D – dur c – moll Fis – dur

2. Aşağıdaki tonalitelerde: a) esas tonaliteyi, b) yönelmeyi, c) modülasyonu, d) modülasyon edilen tonaliteyi bulunuz.

1) **Moderato** J.S.Bach - Menuet

p *mf*

2) F.Schubert - Bitmemiş Senfoni I.Bölüm

Tonalite ve Transpozisyon

Modu ve tonaliteyi bulmak için aşağıdaki kurallara dikkat etmek gerekmektedir:

1. Anahtar işaretlerine,
2. Yerel değiştirme işaretlerine,
3. Melodinin kuruluşu, onun toniği ve durağan seslerine,
4. Başlangıç ve bitiş notalarına dikkat edilmelidir.

Eşlikli ezgilerde tonaliteyi bulmak, parçanın son akorunun genelde tonikle bitmesi nedeniyle daha kolay olur. Ama bazı durumlarda parçanın sonu D7-li akorunun tonik yerine VI. dereceye çözümüyle de bitebilir. Bu nedenle başlangıç ve bitiş notalarına dikkat ederek, parça içerisinde bulunan durağan ve çözülen seslere daha çok önem vermek gerekmektedir.

Müzik bestelerken, besteci kendi parçasının seslenmesine ve yüksekliğine uygun tonaliteyi belirler. Buna rağmen tüm müzik parçalarını orijinal tonalitesinden istenilen tonaliteye geçirmek mümkündür. Melodinin bu şekilde orijinal tonalitesinden başka bir tonaliteye aktarımına ***transpoze*** denir.

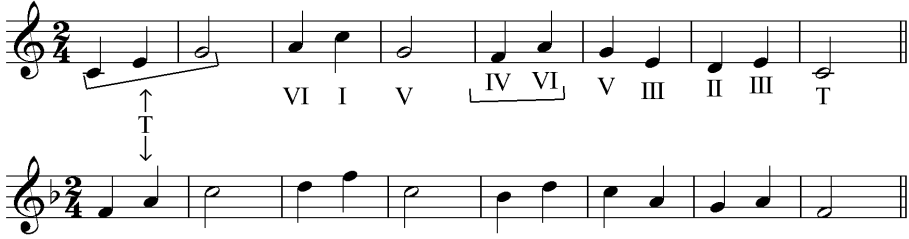
Şan partilerinde, ses diapazonunun rahatlığı için genelde parçaların transpozese yapılır. Bunun dışında, enstrumantal müzikte, orijinal tonaliteden çeşitli enstrümanlara transpoze yapılır. Örneğin, kemandan viyola veya çelloya.

Transpoze üç türe ayrılır:

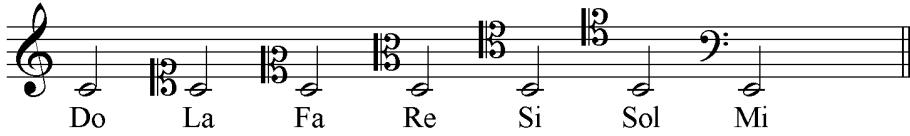
1. *Aralık transpozese*
2. *Anahtar transpozese*
3. *Alterasyon işaretlerinin değişimiyle yapılan transpoze.*

Aralık transpozese belli bir aralıkla çıkıcı veya inici istikamette yapılır. Bu durumda, verişmiş olan aralığa göre tonalite değiştirilir. Örneğin *C-dur*'dan T4-lü yukarıya doğru transpoze yaptığımızda yeni tonalite *F-dur* olmuş olur ve anahtara fa majörün si bemol işareti konularak, tüm notalar bu tonaliteye aktarılır. Transpozeyi yapmadan önce, ezgide geçen seslerin hangi fonksiyona ait olduğunu belirlememiz bu işi kolaylaştırır.

ÖRNEK: C-dur

Anahtar transpozese yazılan orijinal müzik parçasını değil, onun anahtarını değiştirir. Örneğin *Sol* anahtarındaki birinci oktav *Do* sesini tüm anahtarlarda kıyaslarsak, böyle bir şema oluşacaktır.

Dolayısıyla, orijinal parçanın bir ton aşağıya transpozese için Sol anahtar yerine Tenor anahtarı (yani 4. çizgi Do anahtarı) koyulur ve mevcut tonalitenin anahtar işaretleri yazılır.

Alterasyon işaretlerinin değişimiyle yapılan transpoze kromatik yarım tonla yukarı veya aşağıya doğru tonaliteyi değiştirebilir. Bu zaman müzik parçasının orijinal metni değil, anahtar işaretleri değişir. Örneğin C-dur' dan Cis-dur' a transpoze yaptığımızda anahtara 7 diyez konulur.

Sorular

1. Transpoze nedir?
2. Transpozisyon neden yapılır?
3. Transpozisyon kaç türe ayrılır?
4. Anahtar transpozese nasıl yapılır?
5. Kromatik yarım ton aralığına transpozeyi anahtar değişimiyle yapabilir miyiz?
6. Anahtar işaretlerinin değişimiyle yapılan transpozeye ne denir?
7. Aralık transpozese nedir?
8. Aralık transpozese nasıl yapılır?

Ödevler

1. Verilmiş olan melodileri aşağıdaki aralıklara göre transpoze yapınız:

a) $\frac{1}{2}$ ton yukarı, 2 ton aşağı, 1 ton aşağı, 2 ton yukarı, 1 ton yukarı.

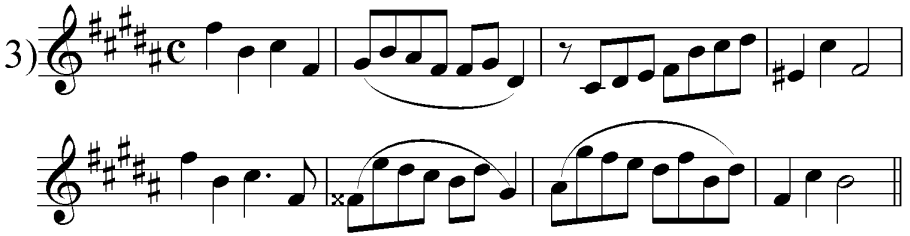
b) **K3** yukarı, **T4** aşağı, **k3** aşağı, **T5** yukarı, **k6** aşağı

2. Aşağıdaki melodileri adaş tonalitelere transpoze yapınız.

a)

6)

4. Aşağıdaki aralıklara göre notaları hangi anahtara transpoze etmek gerekir?

Örneğin : Sol anahtarından 2'li yukarı – 3. çizgi Do anahtarı.

Sol anahtarından 2'li aşağı -- ?

Sol anahtarından 3'lü yukarı -- ?

Sol anahtarından 3'lü aşağı -- ?

Fa anahtarından 2'li yukarı -- ?

Fa anahtarından 2'li aşağı -- ?

Fa anahtarından 3'lü yukarı --?

Fa anahtarından 3'lü aşağı -- ?

Sekvens

Melodik kuruluşun çıkıcı veya inici olarak yer değişimine *sekvens* denir. Bu yer değişimin temel melodik kuruluşuna *sekvensin teması (ezgisi)* denir. Temanın çıkıcı veya inci tekrarları sekvensin *zincir halkalarıdır*.

Sekvens *diatonik* ve *modülasyonlu* olarak ikiye ayrılır. Sekvensin aynı tonalite içerisinde seslenmesine *diatonik veya tonal* sekvens denir.

Diatonik sekvenste zincirlerin her biri temanın melodik çizgisini tekrarlarsa da, aralıkların niteliği ve onların mod içerisindeki bağlılığı değişir.

Temanın melodik çizgisinin gelişimi ve zincirli tekrarları farklı tonaliteler oluşturan sekvense *modülasyonlu* sekvens denir. Modülasyonlu sekvenste aralıkların niteliği ve akorların fonksiyonel kuruluşu değişmeden diğer tonalitelerde zincirlerle tekrarlanır.

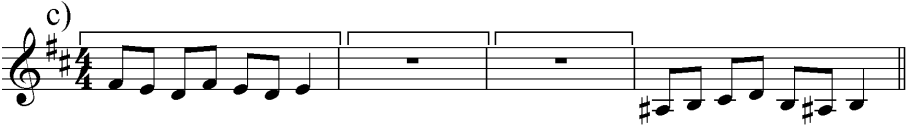

Sorular

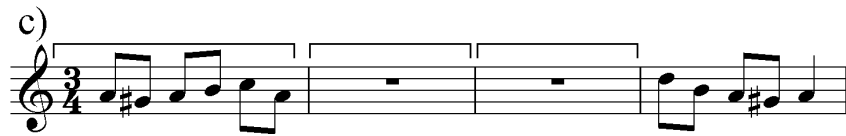
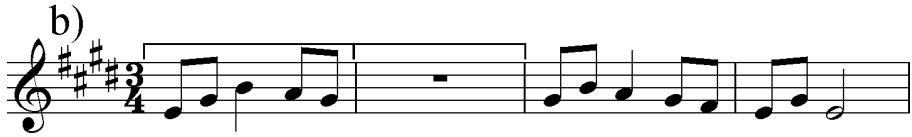
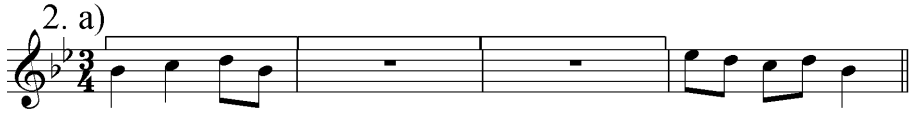
1. Sekvens nedir?
2. Sekvensin teması ve zincirleri neye denir?
3. Sekvensler kaç türe ayrılır?
4. Diatonik sekvens nedir?
5. Modülasyonlu sekvens nedir?

Ödevler

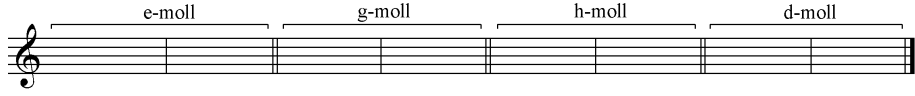
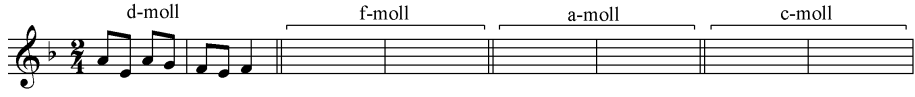
1. Aşağıdaki parçalardaki motifleri diatonik sekvense göre yazınız.
(2'li aşağı)

2. Aşağıdaki parçalardaki motifleri diatonik sekvense göre yazınız.
(2'li yukarı)

3. Aşağıdaki parçalardaki motifleri modülasyonlu sekvense göre yazınız. (3'lü yukarı)

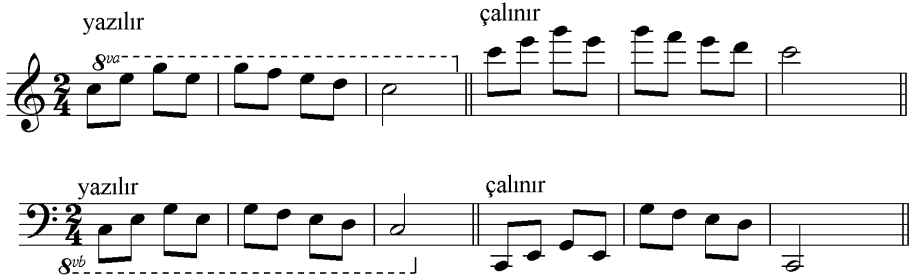

NOTA YAZIMINDA İŞARETLER

Nota Yazımında Kısaltma İşaretleri

Nota yazısını basitleştirmek ve kolaylaştırmak için bir takım işaretler mevcuttur. Bunlardan:

a) Müzik parçasının bir oktav yukarı veya aşağıya geçirilmesi için kullanılan işaret. Bu işaret nota yazımını üst veya alt oktavlarda yazılan fazla ek çizgilerden kurtarır.

b) Bir sesin oktavlı tekrarı için notanın üstüne veya altına konulan 8 rakamı işareti.

c) Tremolo işareti : iki ses veya ses birleşmesinin, arka arkaya aynı hızda tekrarı.

d) Sesin veya akorun aynı hızda tekrarlanma işareti.

Notanın üzerindeki çizgi sayısı onun süre değerini belirtir.

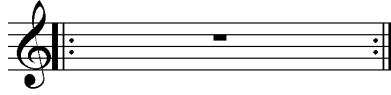
e) Küçük melodik çizginin, figürasyonun tekrarını vermek için kullanılan işaret.

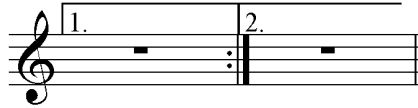
f) Ölçünün bir veya birkaç tekrarı için kullanılan işaret.

g) Röpriz – tekrar işareti – parçanın bir bölümünün yada tümünün tekrarı için koyulur.

h) Parçanın tekrarı zamanı son ölçülerde değişiklik olduğunda, ölçüler üzerinde 1. ve 2. dolap olarak kare şeklinde işaretler koyulur. Bu zaman, 1. dolaptan sonra röpriz yaparak 2. dolaba geçilir.

İ) Tekrar işaretlerinden biri de *Da capo al fine* – yani baştan *SON* sözüne kadar -- terimiyle işaretlenir. (*Da capo* – D.C. – baştan, *Fine* – son demektir).

İ) Diğer bir tekrar işareti de *senyodur* §

SÜSLEMELER

Forşlag, mordan, gruppetto, tril

Müziğin esas sesleri üzerinde gezinen figürasyonlara **süslemeler** denir. Süslemelerin süre değeri süslenen notanın süre değerine göre veya süslemeden önceki notanın süre değerine göre belirlenir. Bu nedenle, onların geçici süre değerleri müziğin esas ritmini etkilemez.

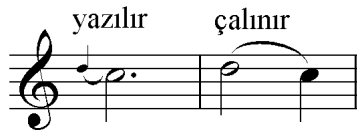
Süslemeler, genelde esas sese yakın yerleşen ikili aralıklarından oluşur. Nota yazımında süslemeler, özel işaretlerle veya küçük notalarla gösterilir. Süslemeler şunlardır: forşlag veya çarpma, mordan, gruppetto, tril.

Forşlag veya çarpma, uzun süreli ve kısa süreli olarak iki türe ayrılır.

Uzun süreli forşlag: buna **apojyiatür** de denir. Apojyiatür, önüne konulan notanın süre değerine göre çalınır. Böylece onun süre değeri esas notanın süre değerinin yarısı kadardır.

Noktalı notanın önüne konulan apojyiatür onun $2/3$ 'ne eşittir.

Kısa **forşlag**, **çarpma** bir veya birkaç sestten oluşur. Çarpma, kendinden önce yazılmış olan notanın veya ait olduğu notanın süre değerine

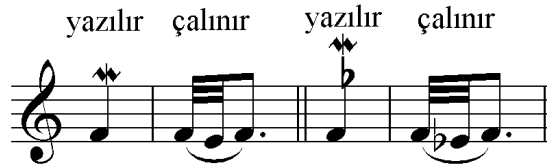
göre çabuk çalınır. Bir notadan oluşan çarpma çizgili sekizlik, birkaç notadan oluşan kısa vorşlag, bağlı küçük onaltılıklarla işaretlenir.

Mordan: ek sesle oluşan süslemedir. Ek ses, esas sesin yarım ya da bir ton yukarısı veya aşağısıdır. Dolayısıyla mordanın melodik şekli üç sestem oluşur: esas ses, ek ses ve tekrar esas ses. Onun süre değeri, genelde süslenen sesin süre değerine girmiş olur. İşaretlenmiş olan mordanlarda ek notanın yukarıdan alınması istenir. Mordan işareti üzerine alterasyon işareti eklendiğinde bu işaret ek notaya ait olur.

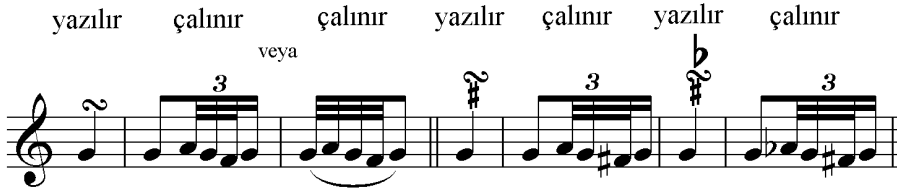
İşaretlenmiş mordan ek notanın esas notaya göre aşağısından alınır. İşaretin altında yazılmış alterasyon ek notayı etkiler.

Grupetto: dört veya beş sestem oluşan melodik süslemedir. Onun altına konulan alterasyon işareti, mordanda olduğu gibi ek sesi etkiler.

Grupetto notanın üzerinde veya iki farklı nota arasında yazılır. Bu nedenle de, onun icrası iki türe ayrılır.

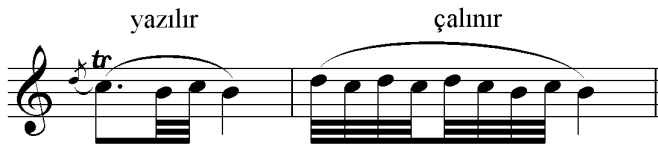
1. Tek nota üzerine konulur ve üst ek ses, esas ses, alt ek ses ve esas sesi kapsar.

2. Esas sestən başlar ve 1. türe göre devam eder.

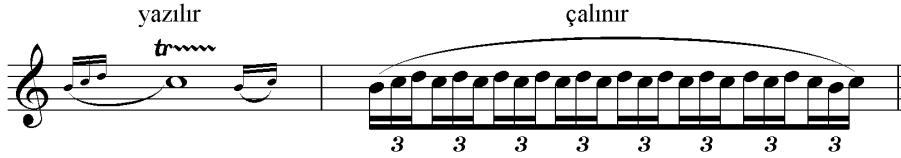

Tril: Süre değerleri aynı olan iki sesin sıralanmasından oluşan melodik süslemedir. Bu seslerden biri esas, diğeri yardımcıdır. Trilin süre değeri esas notanın süre değerine göre çalınır. Tril üst ek sesin yardımıyla icra edilirse şöyle gösterilir.

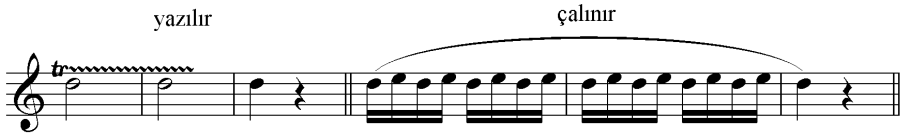

Esas notadan sonra yazılan küçük notalar, trilin bu notalarla bitmesini belirler.

Alt ek sesle oluşan tril şöyle işaretlenir.

Esas notadan başlayarak çalınan tril şöyle işaretlenir.

Artikülasyon İşaretleri

Sesler değişik icra şekilleriyle, artikülasyon işaretleriyle gösterilir. Bu işaretler aşağıdakilerdir:

Legato, staccato, non legato, portamento veya glissando, arpejianto, tenuto, markato.

Legato: Bağ işareti ezgi seslerinin bağlı çalınması için kullanılır. Bağ iki türe ayrılır: uzatma bağı ve deyim, ifade bağı.

Deyim veya ifade bağına *legato*, uzatma bağına *liga* denir.

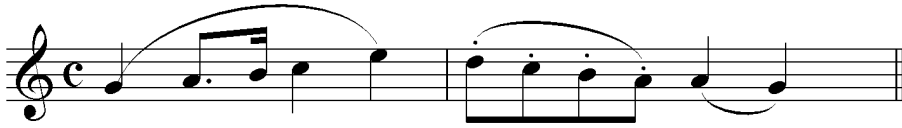

Staccato: Seslerin veya akorların kısa çalınması için kullanılan işarettir. Notanın üzerine nokta şeklinde konulur.

Non legato: legato ve staccato tanımlarını kendisinde oluşturur.

Mendelson 'Sözsüz şarkı'

Portamento veya glissando: İki farklı uzak mesafede yerleşen notalar arasına konulur. Bu sesler arasındaki mesafe, yukarıya veya aşağıya doğru kromatik seslerle (piyanoda diatonik seslerle) doldurulur. Portamento şan müziğinde, glissando terimiye enstrümantal müzikte kullanılır.

Arpejiato: akor seslerinin arka arkaya, aşağıdan yukarıya doğru çalınmasıdır. Arpejiationun süre değeri yapılan akoruna bağlıdır.

Arpejiato bazen küçük notalarla da yazılır.

Dinamik İşaretler

Melodik hareket daima ses gürlüğü'nün değişimiyle bağlantılıdır. Seslendirmenin farklı gürlük dereceleri dinamik işaretleriyle gösterilir. Bu işaretlerin ifade ettiği anlamların önemli büyüktür. Örneğin melodinin çıkıcı hareketi ses gürlüğü'nü artırır, inici hareketi ise azaltır.

Müzik parçasının karakteri de dinamik işaretlerinin gürlük derecesini belirtir. Örneğin bir ninninin ses gürlüğüyle "İstiklal marşı"nın dinamik yorumlanması kesinlikle farklı olur.

Esas dinamik işaretler şunlardır:

ff – fortissimo – çok gür

f -- forte – gür, yüksek sesle

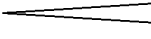
mf -- mezzo forte – orta gürlükte

pp -- pianissimo – çok hafif

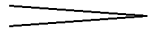
p -- piano – hafif

mp -- mezzo piano – orta hafiflikte

fp -- fortepiano – gür ve hemen hafif

cresc. veya – sesin gürlüğüne artırarak

Decresc. veya ***dim.***

 – sesin gürlüğüne hafifleterek

Poco a poco crescendo – azar azar sesin gürlüğüne artırarak

Smorzando morendo – ses gürlüğü yok oluncaya kadar

piu f – daha gür

meno f – az gürlükte

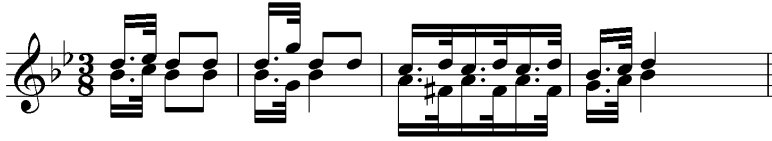
sf -- ***sforzando*** – belirtilen seslere yüklenerek

rfz -- ***rinforzando*** – gürlüğü artırarak

Çoksesli Müziğin Nota Yazımı

Müzikte çok sesli yazı türlerinin birkaç çeşidi vardır. İki sesli bir müzik parçası bir ve iki porte üzerinde yazılabilir. Tek porte üzerinde yazılan iki sesli parçalarda notaların kuyrukları üst seste yukarı, alt seste aşağıya doğru çizilir.

Andante ♩=80-88

Piyano partisinin nota yazısı genellikle iki porte üzerinde fa ve sol anahtarlarına göre yazılır. Bu portelerin arası *Akolada* denilen parantezle kapatılır.

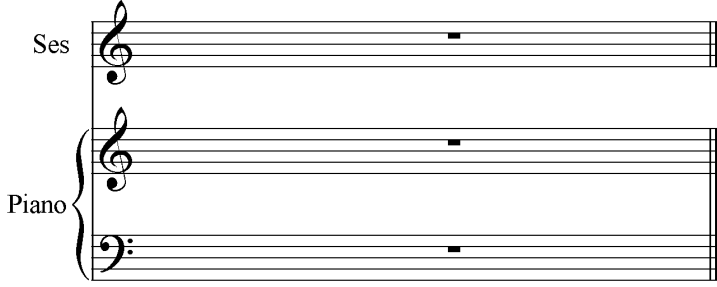
Bazı durumlarda piyano partisi üç ve hatta dört porte üzerinde de yazılabilir.

Dört sesli koro partilerinin nota yazısı iki veya dört porte üzerinde yazılır.

B.ALEKSEYEV - "Armonik Solfej"

Çeşitli enstrümanların yada şan ve piyano eşlikli parçaların nota yazımını aşağıdaki örneklerden izleyebilirsiniz.

Orkestra müziğinin nota yazımına ***Partitür*** denir ve enstrümanların sayısına göre özel çizilmiş büyük partitür sayfalarında yazılır.

MÜZİK TERİNOLOJİSİ

A

Allegro	– hızlı
Allegretto	– hızlıca
Allegro moderato	– orta hızda
Andante	– sakin, acele etmeden
Andante	– andanteden daha canlı
A cappella	– eşiksiz koro
Accolade (Fr) ⁹	- porteleri birleştiren parantez.
Affettuoso	–ince, kibar
Agitato	–ihtiraslı, heyecanlı
Alla marcia	– marş gibi
Allegro ma non troppo	– çok hızlı olmadan
Allegro risoluto	– hızlı, kararlı
Alemannde (Fr)	– eski sūtlerin bölümü
Anima	– gönöl, ruh
A piacere	– özgürce
Appassionato	– ihtiraslı

⁹ Parantez içine alınmayan kelimeler İtalyancadır.

Assai	– bayağı
Accelerando	– hızlanarak
Allargando	– genişleterek
A tempo	– eski tempoda

B

Barcarolla	– Venedik gondolcularının şarkısı
Basso	– bas
Bene (ben)	– iyi
Berceuse (Fr)	– ninni
Bolero(İsp)	– İspanyol dansı
Brillant (Fr)	– parlak
Brioso	– Alevli
Burlesco	– komik

C

Cadenza	– kadans
Calando	– sakinleşerek
Cantabile	– şarkı söyler gibi

Canto – okuma

Capriccio – kapris

Cavatina – küçük ariya

Coda – bitiş

Con amore – aşkla

Con anima – kalpten

Con fuoco – ateşle

Con affetto – his ederek

Con moto – hızlanarak

Courante (Fr) – eski Fransız dansı

Commodo – rahat

D

Detache (Fr) – bağlamadan

Divizi – ayırarak

Dolçe – tatlıca

Doloroso – özlemle

Doppio movimento – iki katı hızında

E

Edition	– basım
Energico	– enerjili
Eroico	– kahramanca
Espressivo	– ifadeli
Exalte (Fr)	– heyecanlı

F

Fantastiko	– fantastik
Final	– son
Flautando	– flütte çalarmış gibi
Forza	– kuvvet
Fugato	– füğün küçük formu
Funebre (Fr)	– cenaze
Fuoco	– alev
Furioso	– donuk halde

G

- Gavotte(Fr) – gavot, eski Fransız dansı
Gida – jiga, eski dans
Giocoso – oynarcasına
Glissando – kayarak
Grave – ciddi
Gratesque(Fr) – sırlı
Grandioso – muhteşem

H

- Habanera (İsp) – İspanyol dansı
Halling (Nor) – Norveç dansı
Hongrois (Fr) – Macar
Humoresque – komikçe

İ

- İmitation (Fr) – İmitasyon
İmpromptu (Fr) – eksprompt
İmprovisata – doğaçlama

În modo – tarzda

Înnocente – masumca

Întroduzione – giriş

Învenzione – invensiyon

J

Jeu (Fr) – oyun

Jota aragonesa (İsp) – İspanyol dansı

K

Klavierauszug (Alm) – Partitürün piyano çevirisi

Konzertstück (Alm) – Bir bölümlü konser

L

Lacrimosa (Lat) – Gözyaşı, Rekviemin bölümü

Lamentabile – şikayet edercesine

Largo – geniş

Larghetto – largodan daha hızlı

Lento – uzatarak

Legato	– bağlı
Lesto	– koşarak
Libitum; ad libitum (Lat)	– isteğe göre
Lirico (Fr)	– lirik
L'istesso tempo	– aynı tempoda
Loco	– şimdiye kadar
Lugubre	– tutkun
Lusingando	– oynarca

M

Maestoso	– Görkemli, muhteşem
Main droite (Fr)	– sağ el
Main gauche (Fr)	– sol el
Mano sinistra	– sol elle
Marcato	– belirterek
Marche funebre (Fr)	– cenaze marşı
Marcia	– marş
Martellato	– keskin staccato
Meditation (Fr)	– düşünce

Meno	– daha az
Mezzo	– yarım
Misterioso	– gizemli
Moderato	– orta tempo
Molto	– çok
Meno mosso	– az hareketli
Morendo	– donup kalarak
Mouvement (Fr)	– hareket

N

Nobile	– kibarca
Non legato	– bağlamadan
Non molto	– fazla olmadan
Novelette (Alm)	– küçük öykü

O

Opus (Lat)	– çalışma, beste
Oriental (Fr)	– doğu
Ossia	– veya

Ostinato – inatkarca

Ouverture – Üvertür

Q

Quasi – gibi

Quasi una fantasia – hayal gibi

R

Reprise (Fr) – tekrar işareti

Requiem – cenaze töreni zamanı okunan messa

Resoluto – emin olarak

Reverie (Fr) – hayal

Rigaudon (Fr) – eski Fransız dansı

Rigorouso – ciddi

Rinforzando – aniden kuvvetlenerek

Rallentando – geciktirerek

Ritardando – ağırlaşarak

Ritenuto – yavaşlatarak

Romantique (Fr) – romantik

Rubato – özgür tempoda

S

Sarabande (Fr) – eski dans, süitin bir bölümü

Scherzando – şaka gibi

Scherzo – skerso, şaka

Semplice – mütevazi

Senza – ;sız

Senza pedale – pedalsız

Simile – aynen

Sopra – yukarıda

Sostenuto – tutarak

Sotto voce – yarım sesle

Spirituoso – ateşle

Stretto – sıkıştırarak

Stringendo – hızlanarak

Subito – aniden

T

- Tambourin (Fr) – eski Fransız dansı
- Tarantella – Napolitan dansı
- Tenuto – tempoyu çekerek
- Tranquillo – sakin
- Tutta la forza – tüm kuvvetle
- Tutti – hepsi birlikte
- Tempo primo – başlangıç tempoda

U

- Ubung (Alm) – çalışma
- Un poco piu – az daha

V

- Veloce – çabuk, koşarak
- Vivo – çabuk
- Vivace – daha hızlı
- Vibrato – vibrasyonlu
- Voce – ses

W

Wiegenlied (Alm) – ninni

Wohltemperiertes Klavier (Alm) – iyi tampere edilmiş klavir

Z

Zingaro; alla zingara – çingene; çingene müziği ruhunda

Zappo – takılarak

KAYNAKÇA

1. Ayhan Zeren , Müzikte ses sistemleri, Pan Yayıncılık İstanbul -1998
2. Paraşkev Hacıev, Temel Müzik Teorisi, Pan Yayıncılık İstanbul – 1999
3. Ülkü Özgür, Salih Aydoğan, Müziksel İşitme Okuma Birinci Kitap, Ankara – 2009, 5 Baskı.
4. Ülkü Özgür, Salih Aydoğan, Müziksel İşitme Okuma İkinci Kitap, Ankara – 2006, 2 Baskı.
5. Nail Yavuzoğlu, Uygulamalı Müzik Teorisi – 1 İnkılap Yayınevi. İstanbul - 2010, 1 Baskı.
6. Nail Yavuzoğlu, Uygulamalı Müzik Teorisi – 2 İnkılap Yayınevi. İstanbul - 2011, 1 Baskı.
7. S. Maksimov, Osnovı Garmoniçeskogo Solfedjio, İzdatelstvo Muzika , Moskva – 1972
8. İ.V.Sposobin, Muzıkalnaya Forma Moskva – 1962
9. V.Vaxromeev, Elementarnaya Teoriya Muziki, İzdatelstvo Muzika , Moskva – 1972
10. V. Xvostenko Zadaçi i uprajneniya po Elementarnoy Teori Muziki, İzdatelstvo Muzika ,Moskva H.Ş. – 1973.

ARMONİ

KLASİK BATI SİSTEMİNE RUS EKOLÜ YAKLAŞIMLARI

Yrd. Doç. Dr. Aynur ELHANKIZI

Çeşitli ses bağlantılarının uyumuna veya akorların bağlantı ve kuruluşuna (yani kısaca Armoni bilimine) da Armoni denir. Armoni bilimine bu açıdan yaklaştığımızda, onu bir müzik ekolü olarak incelememiz doğru olmazdı. Çünkü klasik Batı müziğinde Alman, Rus vb. gibi bir anlayışlar olmamaktadır ve müziğin evrenselliği gibi armoni bilimi de evrensel bir anlayıştır. Fakat armoniyi ulusal müzik düşünce tarzı olarak ele alırsak, Rus müziği armonisi kendi öz yapısı ve tarihi gelişimiyle dikkat çekmektedir. Rus müziği armonisinin bu gelişimi Batı müziğiyle daima sıkı alakalarda olmuştur. Bu armoni sistemi Batı müziği armonisinin aynı gelişim yollarından geçse bile, bu gelişim farklı tarihi zamanlarda ve farklı kültürel ortamlarda gerçekleşmiştir.

Bu kitapta, klasik Batı armoni sistemine Rus ekolü bestecilerinin getirdikleri yenilikler ve bu yansımda fonksiyonel armonide ortaya çıkan farklılıklar incelenmiştir. Aynı zamanda, evrensel klasik Batı armoni sisteminin genel konuları da yer almıştır.

UYGULAMALI TEMEL MÜZİK BİLGİLERİ

Müzik insanın duygu ve düşüncelerini dile getiren ve duyulduğu anda etkileyen bir sanattır. Bu ifade sanatının harflerini; notalar, gramerini de Müzik Teorisi Kuramlar oluşturur. Bu kuramlar yüzyıllar boyunca süregelen halk müziği ve klasik müzik örneklerinin birikiminden oluşarak biçimlenmiştir.

Müzik Teorisi; özünde müziğin tüm teknik içeriğini taşımaktadır.

Temel Müzik Teorisi (Müziğin Elementer Teorisi) müziğe yeni başlayan her insanın temel eğitim ihtiyacını gidermektedir.

Bu kitap metodik kurallar doğrultusunda Temel Müzik Teorisinin bütün bilgilerini ele almaktadır.

Birinci bölümde Temel Müzik kuramları genel bilgilerle sınırlı kalmadan farklı sistemlerin ekollerine göre de yorumlanmıştır. Örneğin; Aralıklar ve Gamlar konularının Fransız Teori Sistemine göre değişik yorumlanması kitapta yer almaktadır.

Temel Müzik Teorisi konuları dışında, Armoni konularına da giriş yapılarak bazı bilgiler verilmektedir. Akroba Tonalitelere Yönelme ve Modülasyonları, Sekvens konularını ve ödevler kısmında ele alınmış olan akorlar zinciri ve aralık çalışmalarını buna örnek gösterebiliriz.

Yazılı alıştırma ve uygulamalarda yer alan konular, sadece teorik kuramlarla sınırlı kalmamış; her konuya ilişkin soru, ödev ve piyano alıştırmaları şeklinde işlenmiştir.

YRD. DOÇ. DR. AYNUR ELHANKIZI

EĞİTİM
yayınevi

Eğitim Yayınevi
Rampalı İş Merkezi Kat:1 - No: 121
0.332 351 92 85 - Meram / KONYA

internetteki kitapçınız
www.kitapmatik.com.tr

ISBN: 978-605-4392-98-8

